

Programmabegroting 2022 - 2025

Aangeboden aan de gemeenteraad 8 oktober 2021

Broos perspectief

Gemeente

Bodegraven Reeuwijk

Inhoudsopgave

Deel A: Aanbiedingsbrief.....	4
Aan de gemeenteraad	4
Het financiële beeld	7
Deel B: Programma's	15
Programma 1. Leven, leren en werken	15
Programma 2. Wonen en Leefomgeving.....	24
Programma 3. Samenwerken, ondernemen en dorpspromotie	44
Programma 4. Bestuur en dienstverlening.....	50
Algemene dekkingsmiddelen, overhead en onvoorzien.....	56
Deel C: Paragrafen	61
Paragraaf 1 – Lokale heffingen	61
Paragraaf 2 – Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	78
Paragraaf 3 – Onderhoud kapitaalgoederen.....	91
Paragraaf 4 – Financiering	94
Paragraaf 5 – Bedrijfsvoering	101
Paragraaf 6 – Verbonden partijen	103
Paragraaf 7 – Grondbeleid	110
Deel D: Financiële begroting	115
Overzicht van baten en lasten	115
Toelichting op de baten en lasten.....	119
Geprognosticeerde balans.....	121
Uiteenzetting van de financiële positie	122
Overzicht van taakvelden per programma.....	125
Analyse ten opzichte van de begroting 2021	132
Deel E: Bijlagen	136
Overzicht investeringen	137

Overzicht reserves	138
Overzicht voorzieningen	139
Overzicht geldleningen	140
EMU-saldo	141

Deel A: Aanbiedingsbrief

Aan de gemeenteraad

Met de gemeenteraadsverkiezingen van 2022 in het vooruitzicht is dit de laatste programmabegroting welke door het huidige college aan de raad wordt aangeboden. Wij bieden u een structureel sluitende begroting aan voor 2022. Deze begroting met de titel 'Broos Perspectief' is zogenaamd beleidsarm, maar geeft wel invulling aan financiering van het door de raad ingezette beleid in de afgelopen jaren. "Broos" omdat met name het jaar 2023 in meerjarig perspectief nog een tekort laat zien, "perspectief" omdat in de jaren daarna weer zwarte cijfers in het vooruitzicht worden gesteld. Dit geeft het college na de verkiezingen de mogelijkheid nieuwe beleidskeuzes te maken.

Wij willen u danken voor de wijze waarop de raad de afgelopen jaren in financieel uitdagende tijden een constructieve en waardevolle bijdrage heeft geleverd aan het tot stand komen van zowel de Kadernota's als begrotingen.

Sluitende begroting 2022

Het proces om te komen tot deze laatste begroting in de huidige raadsperiode is op zijn zachtst gezegd onstuimig geweest. Nog niet eerder zijn er zoveel onzekerheden geweest rondom de toekomstige rijksbijdragen aan gemeenten. De prognoses over deze bijdragen zijn hierbij sinds de behandeling van de Kadernota enkele malen zodanig gewijzigd dat forse extra bezuinigingen onvermijdelijk leken. Vlak voor het afronden van deze begroting kwam er op Prinsjesdag dan toch het bericht vanuit het Rijk over structurele extra gelden voor de gemeenten. Er zijn 3 belangrijke redenen waarom de algemene uitkering uit het gemeentefonds voor 2022 en volgende jaren positief is:

1. De ontwikkeling van de accessen (het Rijk geeft meer uit en daarom komt er ook meer geld naar de gemeenten)
2. Het in 2022 niet uitvoeren van de opschalingskorting
3. De volumeontwikkeling (groei van de gemeente op een aantal maatstaven zoals aantal inwoners en jongeren)

Voorgaande heeft het college de mogelijkheid gegeven de begroting aan te passen aan de nieuwe werkelijkheid. De dreigende forse extra bezuinigingen welke inwoners en ondernemers onvermijdelijk zouden raken zijn hiermee van tafel. De bij de Kadernota genomen besluiten over bezuinigingen en verhoging van de OZB met 1% bovenop de inflatie blijven wel noodzakelijk.

Het belangrijkste verschil ten opzichte van de Kadernota is dat met de extra middelen vanuit het Rijk via beperkte extra belastingverhogingen een structureel sluitende begroting voor 2022 kan worden voorgelegd (in plaats van in 2025). Hiermee voorkomt het college keuzes te moeten maken uit het scenario "financieel noodweer". Een extra onderstreping waarom het college ervoor heeft gekozen de begroting van dit jaar de titel 'Broos Perspectief' mee te geven.

De extra middelen betekenen nadrukkelijk niet dat de financiële zorgen van Bodegraven-Reeuwijk voorbij zijn. Voor dit moment is in de eerste plaats het scenario waarin er sprake is van financieel noodweer afgewend. Het tweede scenario uit de Kadernota 'Moeilijke keuzes' is daarmee nog steeds het uitgangspunt voor de begroting. Zoals genoemd zijn de gemaakte keuzes binnen de Kadernota hierin verwerkt. Omdat er besluitvorming over extra rijksmiddelen heeft plaatsgevonden, waarmee een sluitende begroting kan worden aangeboden, is preventief toezicht door de provincie in 2022 niet aan de orde. Dit geeft ons, het nieuwe college en de nieuwe raad de mogelijkheid verder aan de slag te gaan met het structureel verbeteren van de financiële positie van de gemeente. Een

eerste versie van dit herstelplan wordt in het eerste kwartaal 2022 door het college aan de raad aangeboden. Eén van de aspecten die daarbij aan de orde moet komen is de vraag of onze huidige werkwijze ten aanzien van inflatiecorrectie de werkelijke ontwikkeling van de inflatie altijd afdekt. Zeker in de huidige overspannen markt geeft dat spanning op de beschikbare budgetten en kan leiden tot een beperking op de uitvoering van investeringsprogramma's en grote onderhoudswerken. Dit is ook als risico is in de risicoparagraaf opgenomen.

Lichte stijging lasten inwoners en ondernemers

De lasten voor onze inwoners zullen in 2022 licht stijgen. De totale gemeentelijke belasting voor een gemiddeld huishouden inclusief een inflatiecorrectie van 1,5% stijgt met 2,5% en is daarmee in lijn met de in de Kadernota door de raad vastgestelde kaders. Het grootste deel komt door een stijging van de rioolheffing door extra investeringen in het rioolstelsel. Voor een gemiddeld huishouden stijgen de lasten met € 26 van € 1.071 naar € 1.097 per jaar; oftewel voor een gemiddeld huishouden circa € 2,20 per maand.

De lasten voor ondernemers stijgen iets sterker. De OZB niet-woningen groeit in twee stappen naar het landelijk gemiddelde. De totale gemeentelijke belasting voor een gemiddelde onderneming stijgt met 7,0% in 2022. Voor een gemiddelde onderneming betekent dit een lastenstijging van € 2.221 naar € 2.376 per jaar; oftewel circa € 13 per maand. Daar staat overigens tegenover dat het tarief voor het ondernemersfonds is verlaagd met een bedrag van gemiddeld € 90 per jaar; oftewel circa € 8 per maand. Per saldo stijgen dan de totale lastendruk voor een gemiddelde onderneming in 2022 met bijna 3%.

Financiële positie

De financiële positie van onze gemeente blijft ook de komende jaren onder druk staan. Een hoge lening portefeuille en een beperkte algemene reserve zullen ook de komende jaren vragen om een goed financieel beleid. Onderstaand wordt ingegaan op vier belangrijke beïnvloedende factoren welke de komende jaren een rol kunnen gaan spelen: de nieuwe verdeelmodellen vanuit het Rijk, ontwikkelingen binnen het Sociaal Domein, opdrogende inkomsten uit de grondexploitatie en de effecten van corona. In het laatste deel van de aanbiedingsbrief wordt het financiële beeld van de gemeente gepresenteerd. Dit aan de hand van de volgende drie thema's: het meerjarenperspectief, de liquiditeitspositie en de algemene reserve.

Nieuwe verdeelmodellen

Er spelen op dit moment twee grote herverdelingen tegelijk, namelijk de herverdeling van de algemene uitkering zelf (klassiek domein) en de herverdeling van het Sociaal Domein. Op dit moment biedt nog geen van beide modellen duidelijkheid over de te verwachten effecten voor de gemeente na 2022. Voor wat betreft het Sociaal Domein en specifiek de jeugdzorg is op dit moment alleen duidelijkheid over een eenmalige tegemoetkoming van 613 miljoen euro voor gemeenten voor 2021 om de acute problematiek te kunnen oplossen en een tegemoetkoming van circa 1.6 miljard euro voor 2022. Voor 2023 en verder hopen wij later dit jaar meer duidelijkheid te verkrijgen. Een exacte doorrekening wordt op zijn vroegst in de meicirculaire van 2022 verwacht.

Ontwikkelingen binnen het Sociaal Domein

Binnen het Sociaal Domein spelen diverse ontwikkelingen. Een eerste belangrijke ontwikkeling is de verandering in het woonplaatsbeginsel. De woonplaats waar de jeugdige stond ingeschreven direct voorafgaand aan de zorg met verblijf, is leidend en niet waar deze verblijft in zorg. Daarmee blijft de oorspronkelijke gemeente verantwoordelijk voor de 'eigen' jeugdigen en gestimuleerd om te investeren in preventie. Deze verandering gaat in per 1 januari 2022. De

veranderingen zijn in aantallen al bekend, maar hoe dit precies gaat uitwerken (met name financieel) is nog niet te zeggen. Uit de beschikbare informatie is wel af te lezen dat er voor onze gemeente per saldo sprake is van een geringe afname van het aantal jeugdigen.

Daarnaast speelt de ontwikkeling om in te zetten op verdergaande gemeentelijke samenwerking binnen het Sociaal Domein. In de arbitrage tussen Rijk en gemeenten voor compensatie van de grote financiële tekorten op Jeugdhulp is niet alleen extra geld voor gemeenten vrijgekomen (incidenteel in 2022), maar ligt ook op tafel van de kabinetsformatie om gemeenten te verplichten tot verdergaande gemeentelijke samenwerking in de vorm van gemeenschappelijke regelingen.

De routekaart is iets waar wij onverminderd onze energie op blijven inzetten. Het rendement op onze inspanningen zagen wij nog onvoldoende in financiële zin vertaald worden in 2021, maar wij blijven hierop sturen middels acties op het gebied van onderwijs, contact met huisartsen, de doorontwikkeling van het sociaal team, het regionale programma Sturen op kosten en met aangescherpte werkinstructies ten aanzien van indicaties (zorgduur en zorgwaarde). Het blijft evenwel een 'open-einde' regeling waar wij op de autonome instroom en groei van de vraag naar maatwerk niet alles kunnen beïnvloeden. Ook de ontwikkelingen bij FermWerk en binnen de Wmo blijven onze aandacht vragen.

Opdrogende inkomsten uit de grondexploitatie

Een andere ontwikkeling die effect heeft op onze financiële positie is de ontwikkeling van onze grondexploitaties. Hier zien we net als vorig jaar een tweeledig beeld. Enerzijds hebben we de afgelopen jaren onze ambities waargemaakt, anderzijds zien we dat de voorraad beschikbare grond sterk is geslonken en dat de resterende projecten in een langzamer tempo worden uitgevoerd. Daarbij komt dat de opbrengsten uit de grondexploitaties opdrogen. Vanuit een eerste hoofdlijnenonderzoek is het perspectief op nieuwe winstgevende grote grondexploitaties niet direct voorhanden, zeker op korte termijn niet.

Corona

Op dit moment heeft de coronacrisis nog geen significante impact op de gemeentelijke financiën. Door de uitgebreide steunmaatregelen vanuit het Rijk worden onze inwoners en ondernemers voor een groot deel ondersteund waar dit nodig is. Waar de gemeente extra kosten voor bijvoorbeeld communicatie en dienstverlening maakt, worden ook kosten bespaard door onder andere het thuiswerken van medewerkers. Wat per saldo de effecten zullen zijn valt niet te voorspellen. Dit hangt onder andere af van de economische ontwikkelingen na de crisis en de steunmaatregelen vanuit het Rijk. Positief is dat een groot deel van de economie onvermoeibaar doordraait en er volop wordt gebouwd. De gevolgen van de coronacrisis worden in de betreffende hoofdstukken beschreven.

Het financiële beeld

De begroting, de tussentijdse rapportages en de jaarrekening kenmerken zich door de presentatie van het financiële beeld van de gemeente volgens een vast stramen. Dat vindt plaats aan de hand van een drietal thema's: het meerjarenperspectief, de liquiditeitspositie en de algemene reserve. Immers, het financiële beeld van een gemeente beperkt zich niet alleen tot het al of niet sluitend zijn van de begroting. De ontwikkeling van de liquiditeit en de reserves zijn daarvoor even belangrijke graadmeters. In dit tweede deel van de aanbiedingsbrief wordt stilgestaan bij deze drie onderwerpen.

1. De begroting en het meerjarenperspectief

De eerste invalshoek is de jaarlijkse (exploitatie) begroting, waarin de baten en lasten voor het begrotingsjaar zijn opgenomen. Tegelijk wordt daarbij een doorkijk gegeven in het meerjarig perspectief van de drie daarop volgende jaren.

bedragen x € 1.000				
Begroting en meerjarenperspectief	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Meerjarenperspectief volgens kadernota 2022	74	- 1.342	- 444	28
Doorgevoerde wijzigingen op de Kadernota				
- Aanvulling financiële norm in 2022	200	-	-	-
- Correctie onttrekking algemene reserve	- 1.883	-	-	-
Wijzigingen na de Kadernota				
- Herijking gemeentefonds		- 1.221	- 1.221	- 1.221
- Extra middelen Sociaal Domein	- 86	- 589	- 663	148
- Bijstellen ramingen Sociaal Domein n.a.v. Q2-2021	- 150	- 100	- 50	
- Uitvoering Veiligheidsplan	- 100	- 100	- 100	- 100
- Effect septembercirculaire	1.598	1.390	1.409	1.606
- Extra O.Z.B.-verhoging	365	255	145	35
Resultaat meerjarenbegroting	18	- 1.707	- 924	496
Storting restant resultaat in algemene reserve	- 18			- 496
Onttrekking restant resultaat aan algemene reserve		1.707	924	
Gepresenteerd resultaat	-	-	-	-

Meerjarenperspectief volgens Kadernota 2022

Alle in de Kadernota 2022 opgenomen effecten en maatregelen zijn in de voorliggende begroting verwerkt. Ook is hierbij rekening gehouden met de effecten van de in die Kadernota opgenomen positieve keuzes uit de keuzenotitie. Het in deze tabel gepresenteerde meerjarenperspectief volgens Kadernota 2022 is dan ook volledig in overeenstemming met het resultaat van de Kadernota 2022 zoals die in juli 2021 door de gemeenteraad is behandeld.

Doorgevoerde wijzigingen op de Kadernota

Bij de behandeling van de Kadernota is één motie met een financieel effect aangenomen. Het betreft het in 2022 verder schrappen van de financiële norm. Het effect daarvan is in voorliggende begroting vertaald en komt in bovenstaande tabel ook tot uitdrukking.

De Kadernota 2022 was voor de jaarschijf 2022 sluitend gemaakt door het opnemen van een onttrekking aan de algemene reserve ter dekking van de (extra) tekorten in het Sociaal Domein. Zoals bekend is deze onttrekking niet in overeenstemming met de normen van het provinciaal toezicht en vertroebelt deze ook het reële zicht op het al dan niet sluitend zijn van de begroting. Om die reden wordt in bovenstaand overzicht deze onttrekking gecorrigeerd en ontstaat weer het zuivere beeld van het te verwachten begrotingsresultaat in de verschillende jaarschijven.

Wijzigingen na de Kadernota

Na het tot stand komen van de Kadernota is nieuwe informatie ontvangen van het Rijk waar het gaat om de verwachtingen die gemeenten mogen hebben ten aanzien van de herijking van het gemeentefonds en de extra rijksmiddelen die gemeenten tegemoet mogen zien in het kader van extra middelen voor het Sociaal Domein. Ook is de septembercirculaire nu in de begroting verwerkt. Tenslotte zijn nog enkele andere maatregelen en effecten verwerkt. Ter toelichting hierop het volgende:

Voor wat betreft de herijking gemeentefonds is duidelijk geworden dat de verwachting op extra middelen zoals die in de Kadernota was opgenomen nu niet meer als reëel moet worden gezien. De structureel positieve raming van € 1,221 miljoen die voor de jaren vanaf 2023 was opgenomen moet daarom worden teruggedraaid.

Voor wat betreft het Sociaal Domein is op dit moment door de gezamenlijke provinciale toezichthouders in het IPO afgesproken dat maximaal 75% van de vanaf 2023 te verwachten extra middelen in de begroting mag worden meegenomen. Vanaf 2025 was daar reeds rekening mee gehouden maar voor de jaren 2023 en 2024 betekent dit op dit moment een neerwaartse bijstelling van de te verwachten rijksbijdrage.

Recentelijk is de Q2-rapportage van het Sociaal Domein aangeboden. Deze kent een nadelig resultaat ten opzichte van Q1. De meerjarige doorwerking hiervan is in de begroting verwerkt.

Enige tijd geleden heeft het college aan de raad een veiligheidsplan gepresenteerd. Om aan dit plan gedeeltelijk uitvoering te kunnen geven is vanaf 2022 een jaarlijks bedrag van € 100.000 in de begroting opgenomen.

Kort voor het tot stand komen van de begroting is de septembercirculaire verschenen. De uitkomst daarvan was dermate positief dat de oorspronkelijke plannen ten aanzien van het sluitend maken van de begroting in een totaal ander daglicht kwamen te staan. Gemiddeld genomen wordt voor alle jaarschijven een hogere uitkering van circa € 1,5 miljoen per jaar verwacht. Voor een groot deel is dat het gevolg van bijstelling van de accessen (trap op – trap af). Eerder waren die accessen in verband met corona bevroren, maar die bevroering is nu opgeheven. Omdat het Rijk duidelijk meer geld uitgeeft komt er ook meer geld voor de gemeenten beschikbaar.

Zoals hierboven gemeld kwam hierdoor het voorgenomen herstelplan te vervallen en ontstond de mogelijkheid de begroting 2022 met een sluitend perspectief aan te bieden. Dat sluitend perspectief is gerealiseerd door de hogere opbrengst O.Z.B. die eerder in deze aanbiedingsbrief is beschreven.

Resultaat meerjarenramingen

Rekening houdend met de hiervoor genoemde correcties ontstaat voor het begrotingsjaar 2022 en het laatste jaar van de meerjarenraming (2025) een voordelig resultaat. Conform ons bestaande beleid wordt dat resultaat toegevoegd aan de algemene reserve. Voor de jaren 2023 en 2024 resteert nog een negatief resultaat. Anders gezegd: bij ongewijzigd beleid ligt er voor de komende twee jaren opnieuw een uitdaging om een Kadernota en begroting met sluitend perspectief te kunnen aanbieden.

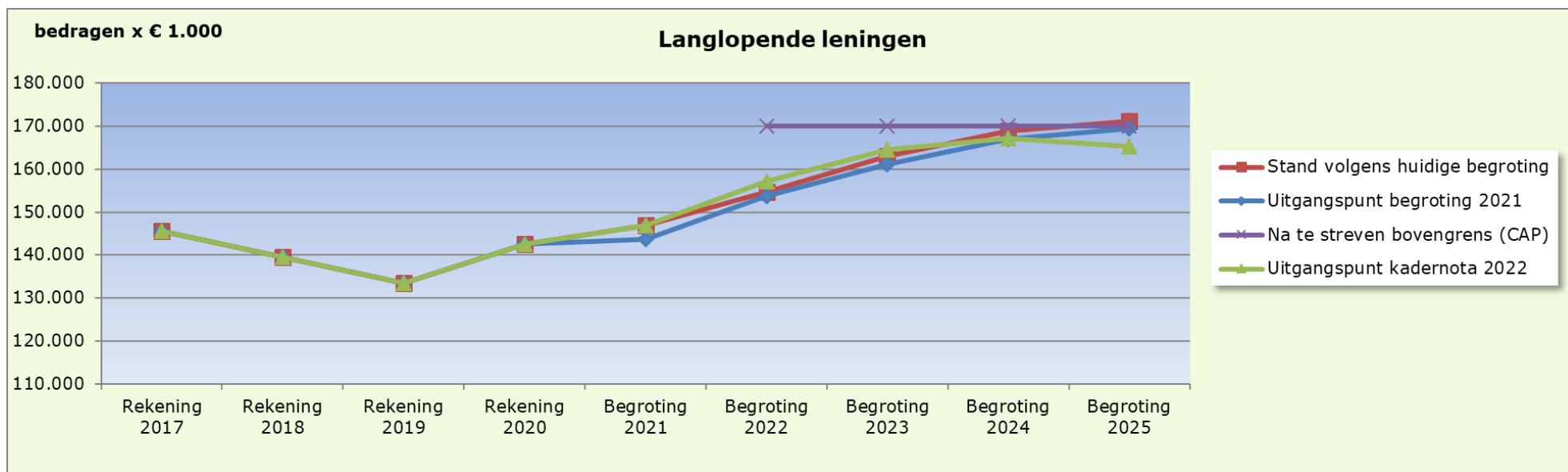
2. De liquiditeitspositie / leningenportefeuille

De tweede invalshoek om de financiële positie van onze gemeente te beoordelen is de liquiditeitspositie. Bij deze tweede invalshoek wordt het beeld geschetst van de omvang van de leningen die wij zijn aangegaan en nog moeten aangaan om voor onze investeringen en overige uitgaven geld c.q. liquide middelen beschikbaar te hebben. Bij grote investeringen moet geld geleend worden om de kosten te kunnen betalen. Slechts op beperkte schaal en aan regels gebonden is het toegestaan om tijdelijk met 'kort geld' te financieren. De gemeente leent haar langlopend geld bij de BNG en de NWB en betaalt daarover aflossing en rente. Het overzicht van de langlopende leningen van onze gemeente liet in de jaren 2015-2019 een constant dalende lijn zien. Deze trend was het gevolg van het feit dat geen nieuwe leningen werden aangetrokken, waardoor de jaarlijkse aflossing ervoor zorgde dat de leningstand jaarlijks afnam. Sinds 2020 is dat beeld doorbroken als gevolg van een stijgend investeringsprogramma en oplopende tekorten op de reguliere exploitatie. De komende jaren wordt jaarlijks meer geïnvesteerd, waardoor in alle jaren het aantrekken van nieuwe leningen noodzakelijk is. Ook het feit dat de gemeente in het Sociaal Domein meer uitgaven kent dan Rijksbijdragen zorgt ervoor dat deze schuld gestaag toeneemt. In onderstaande tabel en grafiek wordt dat inzichtelijk gemaakt.

bedragen x € 1.000

Langlopende leningen	Rekening 2017	Rekening 2018	Rekening 2019	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Stand volgens huidige begroting	145.514	139.514	133.510	142.502	146.969	154.638	163.019	168.801	171.063
Uitgangspunt begroting 2021	145.514	139.514	133.510	142.502	143.696	153.758	161.179	167.041	169.383
Uitgangspunt kadernota 2022	145.514	139.514	133.510	142.502	146.969	157.160	164.468	167.236	165.270
Na te streven bovengrens (CAP)						170.000	170.000	170.000	170.000

Bij de behandeling van de Kadernota 2022 is door de raad een motie aangenomen om in de begroting een na te streven maximum leningschuld (CAP) op te nemen. In deze begroting is daar vorm en inhoud aangegeven in de vorm van een CAP van € 170 miljoen. Dit bedrag is het gemiddelde van de schuld in 2024 en 2025. Immers, veel van onze uitgaven liggen op de korte termijn vast. Ombuigen van die lijn is een proces dat enkele jaren in beslag zal nemen, alvorens zichtbaar effect te gaan sorteren. Dat geeft aan de nieuwe raad en het nieuwe college de mogelijkheid om na de verkiezingen met een plan te komen dat realistisch en uitvoerbaar is om deze CAP ook daadwerkelijk te realiseren.

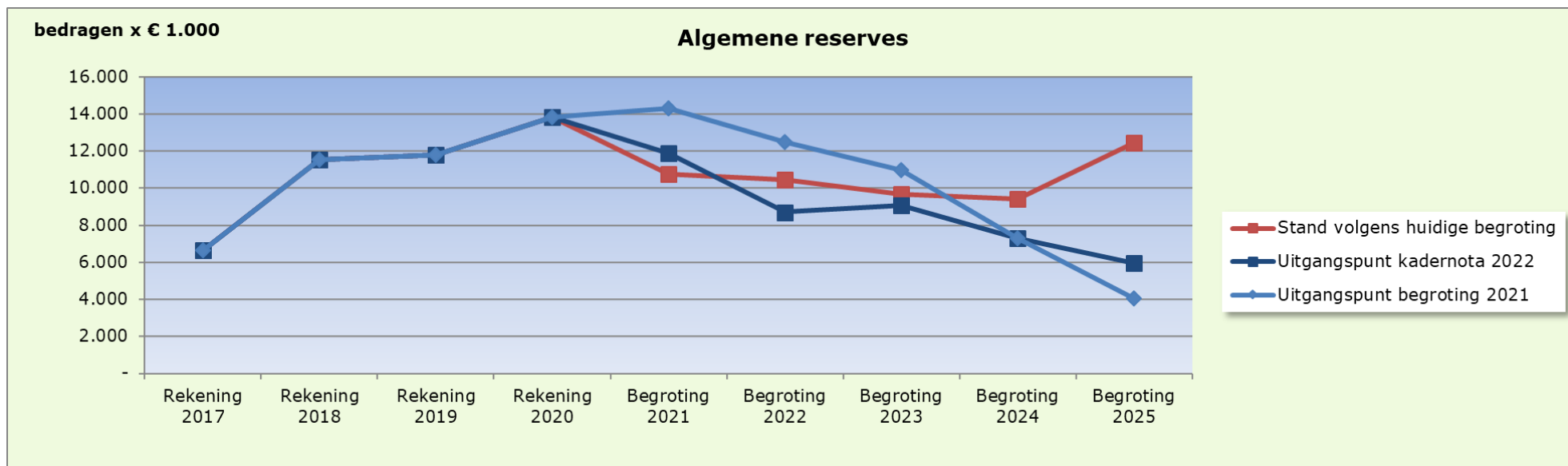
In bovenstaande tabel en grafiek wordt middels enkele lijnen het verwachte verloop van de leningenportefeuille weergegeven. De lichtblauwe lijn geeft het verloop aan zoals dat in de begroting 2021 werd verwacht. De rode lijn is gebaseerd op de huidige begroting en de paarse lijn geeft de verwachting van de Kadernota 2022 weer. Uit deze grafiek valt af te lezen dat er sprake is van een stijgende leningenportefeuille. In de eerste plaats is er sprake van een toenemend investeringsprogramma. Daarnaast is er, door de nog steeds oplopende tekorten in het Sociaal Domein, jaarlijks een tekort op de normale exploitatie waarvoor extra geld moet worden aangetrokken. Hier wreekt zich overduidelijk het feit dat de gemeente Bodegraven-Reeuwijk onvoldoende door het Rijk wordt gecompenseerd voor de uitgaven in het Sociaal Domein.

3. De ontwikkeling van de algemene reserve

De derde invalshoek geeft de hoogte van het bedrag van de algemene reserves weer waarover de gemeente beschikt. De bestemmingsreserves worden in dit overzicht buiten beschouwing gelaten omdat de bestemming daarvan in beginsel vast ligt en dus, zonder specifiek raadsbesluit, niet algemeen inzetbaar is. De financiële middelen uit de algemene reserves kunnen ingezet worden om incidentele uitgaven te bekostigen, een negatief rekeningresultaat op te vangen of worden gebruikt om een bedrag beschikbaar te stellen voor een specifieke voorziening. De omvang van de reserves bepaalt in hoeverre de gemeente in staat is risico's op te vangen en is bepalend voor de beoordeling of de omvang voldoende is om te spreken van een financieel verantwoord weerstandsvermogen. In de paragraaf weerstandsvermogen wordt uitgebreid op dit onderwerp ingegaan. Het verloop van de algemene reserve laat zich als volgt schetsen:

bedragen x € 1.000

Ontwikkeling algemene reserves	Rekening 2017	Rekening 2018	Rekening 2019	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Algemene reserve	6.611	3.325	1.257	262	1.811	1.542	535	261	1.457
Algemene reserve bouwgrondexploitatie	- 638	6.830	9.325	12.382	7.738	7.698	7.942	7.942	9.805
Algemene reserve restwaarde	687	1.378	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200
Stand volgens huidige begroting	6.660	11.533	11.782	13.844	10.749	10.439	9.677	9.403	12.461
Uitgangspunt begroting 2021	6.660	11.533	11.782	13.844	14.302	12.498	10.975	7.303	4.047
Uitgangspunt kadernota 2022	6.660	11.533	11.782	13.844	11.900	8.703	9.080	7.308	5.952

De lichtblauwe lijn geeft het verloop aan zoals dat in de begroting 2021 werd verwacht. De donkerblauwe lijn geeft het verloop aan zoals dat bij de Kadernota 2022 werd aangenomen. De rode lijn is gebaseerd op de huidige begroting. Uit deze cijfers en grafiek kan worden afgeleid dat de ontwikkeling van de algemene reserve in de begroting een minder negatief verloop kent dan bij de Kadernota 2022 werd voorzien. Dit is het gevolg van het feit dat in de voorliggende begroting in 2025 een winstname in de grondexploitaties wordt verwacht die toegevoegd kan worden aan de algemene reserve grondexploitaties. Ook wordt op dit moment voor 2025 weer een positief sluitende begroting verwacht waarvan het resultaat aan de algemene reserve kan worden toegevoegd. Het verloop van de totale algemene reserve vertoont daardoor een positiever beeld dan bij de Kadernota werd aangenomen.

Tenslotte

Omdat het verloop van het resultaat van de begroting in de afgelopen maanden op verschillende momenten en in verschillende documenten tot stand is gekomen, is hieronder een verloopoverzicht opgenomen. Daarin worden alle mutaties vanaf de begroting 2021 inzichtelijk gemaakt en bijeen gebracht. Uiteindelijk sluit dit overzicht (uiteraard) op hetzelfde resultaat als hierboven reeds gepresenteerd.

bedragen x € 1.000

Van begroting 2021 naar begroting 2022	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Resultaat van de begroting 2021	- 2.018	- 3.721	- 4.095	- 4.294
Kadernota 2022				
Meicirculaire	381	- 231	- 392	759
Herijking gemeentefonds	-	1.221	1.221	1.221
inschatting herverdeling gemeentefonds (AEF-gelden/arbitrage)	1.900	1.800	1.800	900
CAO ontwikkeling	- 300	- 300	- 300	- 300
Anciënniteiten	- 75	- 75	- 75	- 75
ICT - cybersecurity	- 60	- 60	- 60	- 60
OR - herziening onderhoudsplan leefomgeving	- 188	- 133	- 265	- 339
Omgevingswet - invoering en structureel effect	- 175	- 350	- 350	- 350
Omgevingswet - milieutaken legesplichtig maken	50	100	100	100
Omgevingswet - verhoging leges omgevingswet	125	250	250	250
IHP onderwijs - De Brug en Da Costa	-	48	- 76	- 76
Afgifte rijbewijzen en reisdocumenten	-	- 35	100	80
Verbonden partijen	- 295	- 295	- 295	- 295
Prognose ontwikkeling Sociaal Domein (routekaart)	- 1.883	- 585	674	954
Incidentele onttrekking aan algemene reserve	1.883			
Keuzenotitie 2022				
Stoppen met muziekonderwijs op scholen	65	65	65	65
Budget bestemmingsplannen verlagen	30	30	30	30
Budget planschade en inkomsten verhaal schade op nihil stellen	25	25	25	25
Actievere aanpak kosten verhaal particuliere projecten	170	170	170	170
Verlaging budget duurzaamheid	20	20	20	20
Kostenbesparing zwerfafval in centrumgebieden	20	20	20	20
Gedeeltelijk schrappen subsidie cultureel erfgoed	-	-	-	39
Onderhoud onkruid (10 cm) bij inwoners leggen	20	20	20	20
Temporiseren onderhoudsplan leefomgeving	-	-	-	50
Reservering gelden Triple Helixsamenwerking stoppen	30	30	30	30
Investeringskrediet centrumaanpak met lage prioriteit schrappen	45	45	45	45
Geen kinderraad / kinderburgemeester	10	10	10	10
Beperken ICT-voorzieningen	25	25	25	25
Buffer personeel 2022	- 200	-	-	-
Afschaffing OZB gebruik en overhevelen naar eigenaar	75	75	75	75
OZB in de jaren 2022 tm 2025 met 1% extra verhogen	94	189	284	379
OZB niet woningen gelijktrekken naar landelijk gemiddelde	-	-	200	200
Verhogen toeristenbelasting	-	-	-	50
Invoeren betaald parkeren in Reeuwijkse Hout	-	-	-	-
Gedeeltelijk schrappen financiële norm	300	300	300	300
Amendement aanvullend schrappen financiële norm	200			
Resultaat na Kadernota / keuzenotitie 2022	274	- 1.342	- 444	28
Wijzigingen na de kadernota				
Correctie onttrekking algemene reserve	- 1.883	-	-	-
herijking gemeentefonds	-	- 1.221	- 1.221	- 1.221
Extra middelen Sociaal domein	- 86	- 589	- 663	148
Bijstellen ramingen Sociaal domein n.a.v. Q2-2021	- 150	- 100	- 50	-
Uitvoering Veiligheidsplan	- 100	- 100	- 100	- 100
Effect septembercirculaire	1.598	1.390	1.409	1.606
Extra O.Z.B.-verhoging	365	255	145	35
Resultaat van de begroting 2022	18	- 1.707	- 924	496

Deel B: Programma's

Programma 1. Leven, leren en werken

Onderwerpen

Dit programma omvat de thema's Leven, leren en werken in de gemeente Bodegraven-Reeuwijk. De belangrijkste onderwerpen die in dit programma zijn terug te vinden zijn:

- Het Sociaal Domein (jeugdhulp, Wmo en participatiewet)
- Het onderwijs
- Het subsidiebeleid
- Sport en cultuur

Dit programma begint met een korte uiteenzetting van de (beleids) doelstellingen binnen dit programma. Vanuit deze beleidsdoelstellingen wordt een vertaalslag gemaakt naar concrete opdrachten, processen en projecten die bijdragen aan het verwezenlijken van onze doelstellingen.

Doelstellingen

In de gemeente Bodegraven-Reeuwijk moet het goed leven, leren en werken zijn. Wij zetten ons in om de verbinding tussen overheid en samenleving verder te versterken. Binnen dit programma zijn de volgende doelstellingen geformuleerd, waarbij het uitgangspunt is deze zoveel mogelijk samen met de samenleving te realiseren:

- Inwoners actief laten participeren in onze samenleving
- Ondersteuning en zorg voor inwoners die dat echt nodig hebben
- Zo veel mogelijk inwoners werken om in hun eigen leefonderhoud te voorzien
- Goed basisonderwijs
- Een adequaat voorzieningenniveau afgestemd op de behoeften van onze inwoners
- Vrije toegang voor sport en cultuur

Projecten, opdrachten en processen

Omschrijving

Sociaal Domein

Met de uitvoering van maatregelen uit de Routekaart Sociaal Domein (2020) zijn belangrijke stappen gezet om enerzijds zorg voor de meest kwetsbare inwoners te behouden en preventie zo in te zetten dat verstrekking van maatwerk kan worden voorkomen, maar anderzijds ook om te zorgen voor een afvlakking van de stijging van kosten in het Sociaal Domein in 2021 en daaropvolgende jaren en een gezonde financiële balans te creëren.

Nu, halverwege het eerste uitvoeringsjaar kunnen we voorzichtig eerste positieve resultaten melden voor wat betreft aantallen, maar is er op het gebied van de kosten nog een grote uitdaging.

De invloed van coronacrisis is ook aanwezig in dit domein en is moeilijk te duiden. Inmiddels weten we dat er vanaf 2022 en verder extra middelen vanuit het Rijk komen, maar die lijken voor onze gemeente nog niet de tekorten te kunnen dichten, waarmee de uitgangspunten van de routekaart nog altijd actueel zijn, zoals het versterken van de toegang tot maatwerk, aandacht voor preventie en versterking van de samenwerking met ketenpartners als huisartsen en onderwijs.

Subsidiebeleid

Preventie in het Sociaal Domein wordt veelal vorm gegeven door maatschappelijke partners in een subsidierelatie. In de Routekaart Sociaal Domein is met betrekking tot de preventieve maatregelen vooral een focus op bezuiniging, behalve waar het de meest kwetsbaren en uitvoering van wettelijke taken betreft. Voor de nabije toekomst, richting 2023, ligt daarin nog een financiële uitdaging die om keuzes gaat vragen.

Perspectief voor de Jeugd

We willen voorkomen dat jongeren vastlopen in deze periode door ze perspectief te bieden en activiteiten te organiseren. Samen met het jongerenwerk en andere maatschappelijke partners willen we ons richten op kwetsbare jongeren in de samenleving. Het jongerenwerk kan in samenwerking met maatschappelijke partners jongeren uit risicogroepen bereiken en passende hulp en ondersteuning bieden. We zetten in op laagdrempelige preventieve ondersteuning van jongeren op het gebied van mentale gezondheid. Tegelijkertijd willen we ook ontwikkelkansen stimuleren door maatschappelijke stagemogelijkheden aan jongeren te bieden. De eerste ervaringen zijn nu opgedaan met deze trajecten en de ervaringen zijn positief. Basis voor de uitwerking vormt het plan Perspectief voor de Jeugd, welke in de gemeenteraad van juni 2021 is vastgesteld.

Regionale samenwerking Midden-Holland Jeugd en Wmo

Op sociaal domein-onderdelen waarbij samenwerking van meerwaarde is, werken wij samen met andere gemeenten (regio Midden-Holland). Om de goede aspecten van deze samenwerking (governance) te behouden en de mindere aspecten te verbeteren, stellen we een nieuwe samenwerkingsovereenkomst op.

Programma Sturen op kosten

In november 2020 is het (regionaal) programma Sturen op kosten Jeugd en Wmo gestart, omdat de kostenstijgingen jeugdhulp en Wmo onhoudbaar zijn en beheersing van de regionaal ingekochte maatwerkvoorzieningen meer afstemming en sturing vereisen.

In het programma Sturen op kosten Jeugd en Wmo wordt gewerkt langs drie lijnen:

- Lijn 1: Sturen binnen de huidige overeenkomsten
- Gerichte sturingsplannen per zorgdomein (negen cmt's)
- Budgetplafonds met ontwikkelplannen per aanbieder
- Afbakening en normalisatie
- Geen nieuwe aanbieders contracteren (tenzij van toegevoegde waarde voor zorglandschap).
- Lijn 2: Sturen tot 2025 met betrekking tot verlengen overeenkomsten (realisatie in december 2020)
- Vanaf medio 2022 oriëntatie voor een nieuwe inkoop vanaf 2025.
- Lijn 3: Sturen binnen steeds strakkere kaders
- Deze lijn krijgt vooral vorm via de regiovisie Jeugd en Wmo (zie ook hieronder)
- Voortgang van de invulling van de kaders van het Rijk en de consequenties die dit heeft voor de komende jaren.

Regiovisie

Door de gestelde Norm voor Opdrachtgeverschap (vanuit VNG) is aangegeven dat elke regio een regiovisie Jeugd moet hebben. Wij hebben een integrale (regionale) visie gemaakt met jeugd en Wmo. De uitvoering van deze regiovisie en de regionale programma's gaan de komende jaren (t/m 2024) verder vorm krijgen. De volgende programma's worden uitgevoerd:

- Gewoon Thuis jeugd
- Jeugdigen beter beschermen (uitrollen teammodel)
- Toezichtfunctie kwaliteit en rechtmatigheid
- Strategisch contractmanagement van RDS
- Voorbereiding inkoop vanaf 2025

Schuldhelpverlening

Schuldhelpverlening is een wettelijke taak en wordt door Plangroep uitgevoerd. Spreekuren worden weer in het gemeentehuis gehouden, dat de verbinding met het sociaal team vergroot. Binnen schuldhelpverlening is een nieuwe wettelijke taak toegevoegd: vroegsignalering. De gemeente ontvangt signalen van betalingsachterstanden van de vaste lasten partners, waardoor er snel kan worden geanticipeerd om erger te voorkomen. De verwachting is dat vroegsignalering preventief werkt en dat er uiteindelijk in 2022 minder aanvragen voor schuldhelpverlening komen.

Laaggeletterdheid

In 2022 wordt er verder doorgepak met het lokale programma aanpak laaggeletterdheid om de inwoners die moeite hebben met de basisvaardigheden te bereiken en hen te motiveren naar een vorm van taalaanbod. Hierin wordt nauw samengewerkt in de (taal)keten binnen het Sociaal Domein, zorg, onderwijs, kinderopvang en de accountmanager bedrijven (WSP).

Wet inburgering

Met ingang van 1 januari 2022 is de nieuwe Wet inburgering van kracht. Hierin wordt samengewerkt met Midden Holland (beleid, inkoop, kennisdeling, pilots) en Ferm Werk (uitvoering). De gemeente heeft hierin de regie, waarbij de (taal)ketenpartners een belangrijke rol hebben in de uitvoering van de nieuwe wet en begeleiding van de statushouders. Hierin wordt ook de verbinding gemaakt met het Sociaal Domein.

Onderwijs

Onderwijshuisvesting

In het integraal huisvestingsplan onderwijs (IHP) is school De Brug in Nieuwerbrug de volgende school die aan vervangende nieuwbouw toe is. De start van de bouw is gepland voor 2022. Vervolgens zal de Da Costaschool in Bodegraven worden aangepakt. In 2020/2021 zijn verschillende verzoeken ingediend voor uitbreiding van lokalen buiten het IHP om. Dit heeft geleid tot het starten van een cijfermatige (financieel en in leerlingaantallen) update van het IHP. De uitkomsten hiervan worden verwacht in het 4de kwartaal van 2021.

Bibliotheekwerk

In het raadsprogramma 'Samen Duurzaam Gezond' zijn taal- en leesvaardigheid als speerpunt benoemd. De bibliotheek heeft hierin een belangrijke rol, onder andere via het openen van schoolbibliotheken en het taalhuis. De afgelopen jaren zijn in de gemeente op zeven basisscholen schoolbibliotheken geopend. De ervaringen zijn zeer positief en het draagt bij aan preventie van laaggeletterdheid. Het aantal jeugdleden en uitleningen is fors gestegen in scholen met een eigen bibliotheek. Het openen van nieuwe schoolbibliotheken leidt echter wel tot stijgende kosten voor de bibliotheek. Op dit moment is er geen financiële ruimte om nieuwe schoolbibliotheken te openen of andere grote investeringen te doen. Dit komt doordat de financiële positie van de bibliotheek in Bodegraven-Reeuwijk nog steeds zeer kwetsbaar is door (los van eerdere bezuinigingen) een stijging van het inwoneraantal in de afgelopen jaren. Sinds 2011 is het inwoneraantal van de gemeente gestegen van ruim 32.700 naar ruim 35.500 op dit moment. Diverse kosten worden door het Rijk en ProBiblio aan de bibliotheek doorbelast op basis van inwoneraantal. De subsidie is sinds 2011 echter gedaald, waardoor de investeringsruimte voor de bibliotheek dubbel wordt geraakt. Daarnaast vindt er geen indexering plaats (2%) die eigenlijk wel noodzakelijk is om de (toenemende) kosten te kunnen opvangen. Afgelopen jaar is ook gebleken dat beschikbare externe (Rijks) subsidies geen garantie zijn dat deze ook kunnen worden verzilverd. Op dit moment behoort Bodegraven-Reeuwijk met € 10,75 subsidie per inwoner (incl. huisvesting) tot de gemeenten in Nederland met de laagste subsidie per inwoner. Door het Rijk zijn wij zelfs aangemerkt als risicogebied voor het geheel verdwijnen van bibliotheekvoorzieningen. De ambitie is om in 2022 de huidige dienstverlening te kunnen continueren, zodat de huidige schoolbibliotheken en het sterk groeiende bibliotheekpunt in Waarder open kunnen blijven. Hierdoor kan de focus blijven liggen op de doelgroepen jeugd en inwoners met (preventie van) achterstand in de basisvaardigheden, waarbij ook de verbinding zal worden gemaakt met andere beleidsterreinen.

Sport

Binnen- en buitensport in beheer- en exploitatie bij Stichting Sport en Welzijn

Nu de verzelfstandiging van de buitensport heeft plaatsgevonden per 1 juli 2021 naar Stichting Sport en Welzijn (SenW), wordt verder vormgegeven aan de organisatie. Conform de overeenkomsten zullen de structurele baten en lasten bij SenW komen te liggen en zal de gemeente deze in de gemeentelijke begroting gaan ontvlechten. SenW zal een structurele exploitatie- en beheervergoeding ontvangen. In 2022 zal de focus liggen op een goed draaiende organisatie bij SenW en zal een accounthouder Sport worden aangetrokken die vanuit de gemeente de regie voert. Op dit moment wordt

deze rol op inhuurbasis ingevuld. De verenigingen gaan zelf een Verenigingsraad inrichten die SenW gevraagd en ongevraagd van advies kan voorzien. Komend jaar gaan we ervoor zorgen dat SenW begeleid wordt om op een juiste manier haar rol te kunnen invullen. Tevens zullen de bestaande beheerstichtingen (St. Groene Zoom, St. Kaagjesland, St. Wierickeweide en laatste deel BSV) ontmanteld worden.

Sportveldenzone

De visie op de Sportveldenzone is om te komen (10-jaren plan) tot een clustering van voetbal in Bodegraven aan de Broekveldselaan/Grutto. Tevens is de visie om de hockey in de toekomst volledig te concentreren in de Reeuwijkse Hout. Hiervoor is een meerjarenvisie goedgekeurd door het college en de raad en is begonnen met de 1ste uitvoeringsfase. In de eerste fase zal een nieuw voetbalveld gerealiseerd worden aan de Broekveldselaan. Ook zal er een half hockeyveld gerealiseerd worden naast de korfbalvelden van de Vriendenschaar, op de tussenstrook gras en een gedeelte voetbalveld van VV Bodegraven. In 2022 zullen deze velden samen met een nieuwe watergang aan de Broekveldselaan worden gerealiseerd. Tevens zullen in 2022 de eerste stappen gemaakt worden in de voorbereidingen van de 2e fase: verhuizing (mogelijk fusie of samenwerking) VV Bodegraven, capaciteitsproblematiek kleedvoorzieningen én mogelijke woningbouwontwikkeling op het terrein van VV Bodegraven.

Leefstijlakkoord: gecombineerd sport- en preventieakkoord

In 2018 heeft het Rijk een stap gezet om meer aandacht te besteden aan sport door met verschillende partijen een nationaal sportakkoord te tekenen. Na de komst van het nationale sportakkoord volgde ook een nationaal preventieakkoord dat zich richt op de thema's overgewicht, roken en alcoholmisbruik. De grote wens was om aan beide nationale akkoorden per gemeente een lokale versie toe te voegen.

Sinds 2020 heeft de gemeente Bodegraven-Reeuwijk samen met sportverenigingen, welzijnsorganisaties en andere partners hard gewerkt aan de komst van een lokaal sportakkoord. Voor de uitvoering van de bijbehorende uitvoeringsagenda krijgt zij gedurende 3 jaar € 20.000 van het Rijk. In 2021 bedraagt dit zelfs € 40.000 in verband met de effecten van de coronacrisis.

Eind 2020 werd bekend dat het Rijk ook € 20.000 voor 3 jaar beschikbaar wil stellen bij de komst van een lokaal preventieakkoord. In 2021 is aan dit akkoord gewerkt met behulp van de input van fysiotherapeuten, huisartsen, jongerenwerkers en overige partijen. Het lokale sportakkoord en lokale preventieakkoord vormen samen het leefstijlakkoord.

Beide akkoorden zijn opgesteld aan de hand van de input van zoveel mogelijk betrokken partijen. Hierin is de gemeente één van de partijen. De € 20.000 van het Rijk betreft gemeenschapsgeld (de gemeente is in beheer, maar geen eigenaar). Voor ieder akkoord is een aparte stuurgroep samengesteld die bepaalt waar de € 20.000 van het Rijk ieder jaar naartoe gaat. Hierin volgen ze de lijn van de akkoorden en bijbehorende uitvoeringsagenda's.

Corona en bewegen

Vanwege corona zijn meer mensen individueel gaan sporten (in de omgeving) De openbare ruimtes worden meer gebruikt als sportlocaties, dus een beweegvriendelijke omgeving is een aandachtspunt voor de komende jaren.

Ook bij verenigingen zijn effecten van de coronacrisis zichtbaar. De ene club is heel hecht gebleven en heeft veel (online) opgezet. Maar er zijn ook clubs die elkaar al die tijd niet gezien hebben, waardoor het verenigingsgevoel verwaterd is. Minder vrijwilligers bij de club, dat is een aandachtspunt.

Verder is het niveau van de sporters (logischerwijs) naar beneden gegaan, waardoor er gaten zijn ontstaan in de doorstroom. Bij veel sporten schuif je door op leeftijd, waar normaliter je niveau ook op vooruit gaat (omdat je sterker wordt, betere conditie, meer training gehad etc.). Maar nu worden ze wel doorgeschoven op leeftijd, maar dat matcht niet met het niveau wat daar bij zou horen.

Dit zal ook op de scholen naar voren komen, de motoriek van de leerlingen ligt een stuk lager dan normaal. Omdat er niet/weinig gegymd, buiten gespeeld met vriendjes/vriendinnetjes is. Wij zijn bezig vanuit het sportakkoord om de MQ scan in te zetten (test voor motoriek), met daarop volgend een programma om de motoriek van kinderen te verbeteren. Dat kan dit jaar uit het sportakkoord betaald worden. Voor de langere termijn is daar wellicht extra budget voor nodig.

Cultuur

In de visie op Kunst & Cultuur (in 2019 vastgesteld in de gemeenteraad) wordt gesproken over de realisatie van een platform voor kunst en cultuur waar alle relevante partijen, inclusief de gemeente periodiek met elkaar kunnen overleggen. Uit dit overlegplatform is de Stichting Groene (H)arthuys ontstaan. Het Groene (H)arthuys is een plek in Bodegraven-Reeuwijk waar alle Kunst, Cultuur en Historie bij elkaar komen. In het bestuur zijn de Culturele commissie, de Kunstkring en de Historische Kring vertegenwoordigd. Deze stichting zal in de nabije toekomst steeds meer zorgdragen voor een meer themagerichte coördinatie voor de uitvoering van alle kunst, cultuur en historische activiteiten in onze gemeente. De stichting heeft het Kaaspakhuis in de bouwsteeg betrokken en men is bezig met de laatste verbouwingswerkzaamheden. De opening staat gepland voor najaar 2021.

Ten tijde van corona is het culturele leven bijna tot stilstand gekomen. Juist nu blijkt hoe groot de behoefte is aan culturele activiteiten en hoe belangrijk het voor de samenleving is. Vele vrijwilligers zetten zich dagelijks in om door middel van cultuur mensen bij elkaar te brengen. De bijdrage van cultuur aan onze samenleving is niet direct meetbaar, maar cultuur is het cement voor onze samenleving. De Stichting Groene (H)arthuys zet zich in om laagdrempelige activiteiten op het gebied van kunst, cultuur en historie (zo mogelijk) gemeentebreed, integraal en themagericht op te pakken. Daarom zal deze stichting het door de gemeenteraad vastgestelde programma 'Kunst in de dorpen' de komende jaren uitvoeren. Stichting Evertshuis biedt vanaf het najaar 2021 weer een volledig programma aan voor 2021-2022. Om de toekomst van het Evertshuis bestendig te maken zijn we in gesprek met diverse partijen en zal de raad uiteindelijk een besluit moeten nemen welke koers we gaan varen.

Bij het Streekmuseum Oudheidkamer in Reeuwijk Brug is het noodgebouw in slechte staat en moet vernieuwd worden. Nieuwbouwplannen worden voorbereid en zullen in een apart raadsvoorstel worden voorgesteld.

Hoofdkwartier 1672 organiseert samen met Historische Kring en gemeente de viering van 350 jaar Nationale Rampenjaarherdenking in 2022. Er worden tal van jubileumactiviteiten in onze gemeente georganiseerd, zoals tentoonstellingen, een historische feest en muziektheater. Stichting Oude Hollandse Waterlinie zal de activiteiten in het waterliniegebied promoten. Deze herdenking staat voor 2022 gepland en is een gedenkwaardig cultureel en historisch feest voor Bodegraven-Reeuwijk.

Gemeentelijk vastgoed

Onze gemeente bezit relatief weinig gemeentelijke gebouwen. Voor het beheer en onderhoud van die panden is een meerjarenonderhoudsplan (MJOP) aanwezig en de financiële gevolgen daarvan zijn opgenomen in de voorziening onderhoud gemeentelijk gebouwen. In de komende jaren ligt het accent, naast instandhouding, vooral op verdere verduurzaming van ons vastgoed. Daar is binnen het MJOP rekening mee gehouden. Najaar 2021/voorjaar 2022 wordt nader uitgewerkt of versnelling van de huidige plannen binnen de bestaande ruimte in de voorziening mogelijk is.

Participatiewet

De uitvoering van de Participatiewet is bij de Gemeenschappelijke Regeling Ferm Werk ondergebracht.

Met Ferm Werk (en met de andere deelnemende gemeenten) is in 2020 en 2021 intensief samengewerkt om de taakstelling die voor 2021 e.v. op tafel kwam (€ 750.000) in te vullen. Dit is voor een groot deel (€ 470.000) gelukt, maar er staat nog altijd een deel van de taakstelling open. De begroting 2022 is mede om die reden "beleidsarm" tot stand gekomen en is medio 2021 als "pro-forma begroting" aangereikt. Met beleidsarm blijven we de dienstverlening tenminste op hetzelfde niveau voortzetten. Wij verwachten in de loop van 2021 de begroting 2022 definitief te maken, waarbij wij er op inzetten ook het resterende deel van de taakstelling in te vullen. Dit gaat dan gepaard met een begrotingswijziging eind 2021.

Door verschillende mutaties en het gegeven dat wij er rekening mee houden dat de taakstelling vanaf 2022 nog niet (volledig) gerealiseerd kan worden (zo ook opgenomen in de kadernota), dient er met een extra tekort van € 315.000 rekening te worden gehouden. Met betrekking tot dit tekort is ten behoeve van de tekst in de begroting de volgende formulering afgestemd:

"Gezien de door het bestuur van Ferm Werk goedgekeurde pro-forma begroting 2022 dient in de gemeentelijke begroting rekening te worden gehouden met een extra tekort van € 315.000. Omdat in de Kadernota 2022 het tekort op het Sociaal Domein reeds door een beschikking over de algemene reserve wordt afgedekt, wordt ten behoeve van de dekking van dit extra tekort de dekking uit de Algemene Reserve ten behoeve van het totale tekort voor 2022 verhoogd van 1.9 naar 2.2 mln.

Wij verwachten verder dat de zorg voor de categorie C en D in principe wordt overgedragen aan lokale partijen en dat er nog de nodige capaciteit nodig zal zijn voor de uitvoering (en met name controle) van de TOZO-regelingen die in het kader van COVID-19 worden uitgevoerd.

In 2021 tenslotte liggen er drie bestuursopdrachten bij Ferm Werk waarmee een doorontwikkeling van de organisatie van Ferm Werk wordt gemaakt. Dit moet leiden tot een vereenvoudiging van de governance, eenvoud en transparantie van administratievevoering en betere processturing.

Corona

De steunpakketten van de rijksoverheid die bedrijven door de coronacrisis hebben geholpen lopen af. Het is niet ondenkbaar dat door de afloop van deze steun er een wat groter aantal faillissementen dan gebruikelijk te verwachten is. Er zou daardoor een aantal mensen extra aanspraak kunnen maken op regelingen vallend onder de participatiewet.

Verbonden partijen*Ferm Werk*

Ferm Werk voert namens de gemeente Bodegraven-Reeuwijk de participatiewet uit. Ten behoeve van deze uitvoering is de verordenende bevoegdheid op het gebied van de Participatiewet (zie hierboven) gemandateerd aan Ferm Werk.

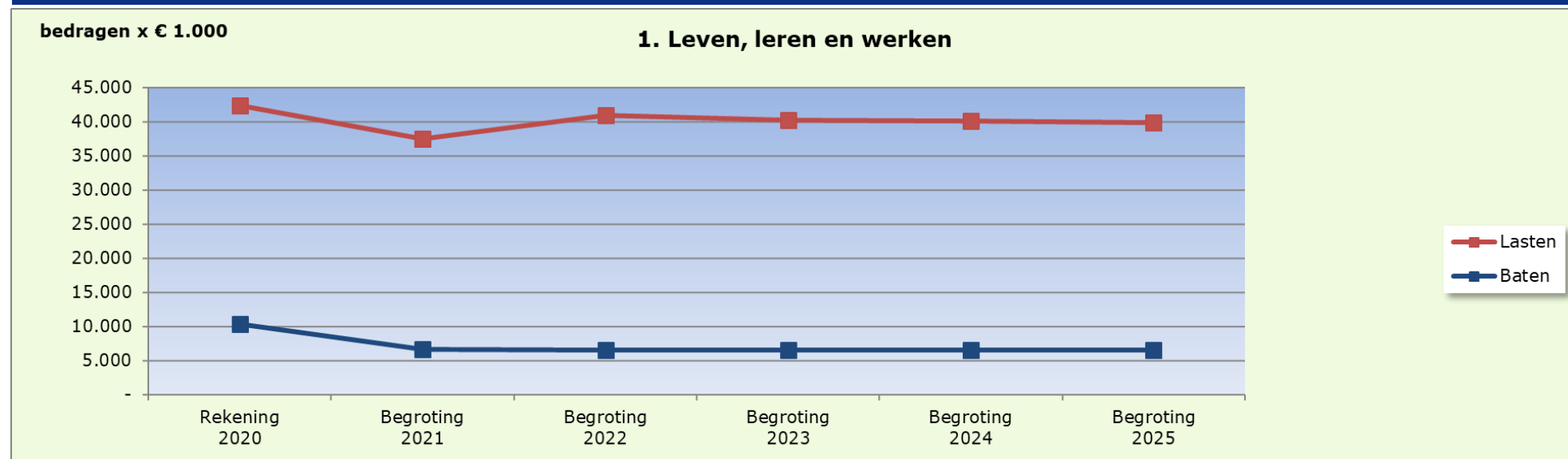
De Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg (RDOG)

De RDOG voert namens de gemeente de opgedragen taken als gevolg van de Wet Collectieve Preventie Volksgezondheid en de aan de gemeente opgedragen taken als gevolg van de Wet Kinderopvang uit. Ook draagt de RDOG zorg voor het ambulancevervoer.

Het financiële kader

bedragen x € 1.000

Wat mag het kosten?	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Saldo van baten en lasten						
Lasten	- 42.321	- 37.504	- 40.920	- 40.238	- 40.140	- 39.829
Baten	10.286	6.682	6.511	6.511	6.511	6.511
Totaal Saldo van baten en lasten	- 32.035	- 30.821	- 34.409	- 33.728	- 33.629	- 33.319
Mutatie reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	939	690	637	-	-	-
Totaal Mutatie reserves	939	690	637	-	-	-
Resultaat	- 31.096	- 30.131	- 33.772	- 33.728	- 33.629	- 33.319

Programma 2. Wonen en Leefomgeving

Onderwerpen

Programma 2 van deze begroting bevat de thema's wonen en leefomgeving. Binnen deze thema's zijn de volgende onderwerpen opgenomen:

- Woningbouwprojecten
- Bestemmingsplannen
- Volkshuisvesting
- Duurzaamheid
- Openbare ruimte en riolering
- Verkeer en vervoer

In dit programma worden eerst kort de doelstellingen van de gemeente benoemd, die vervolgens worden uitgewerkt in de projecten, opdrachten en processen.

Doelstellingen

Binnen het programma 2 zijn de volgende doelstellingen geformuleerd:

- Reguleren van de woningmarkt in onze gemeente
- Regeldruk van de gemeente minimaliseren
- Veilige woon- en leefomgeving in onze gemeente waarborgen
- Meer participatie in het onderhoud van de openbare ruimte
- Mobiliteit en bereikbaarheid bevorderen
- Duurzaam afval inzamelen in onze gemeente
- Inzetten op 'slimme' duurzame investeringen

Projecten, opdrachten en processen

Omschrijving

Wonen

Op 25 november 2020 heeft de gemeenteraad unaniem de *Woonvisie Bodegraven-Reeuwijk 2021-2025*, een groot gevoel voor urgentie vastgesteld.

De woonvisie kent vier hoofdlijnen:

1. Bouwen aansluitend op de verschillen: per dorp leggen we andere accenten in het woonbeleid
2. De juiste woningen ... een eigen stek: we voeren meer regie op het woningbouwprogramma
3. Verbouwen = bouwen: we hebben meer aandacht voor de bestaande woningvoorraad
4. Meer dan alleen wonen: we zetten in op meer integratie van wonen, zorg, welzijn en leefbaarheid

De woonvisie is een van de bouwstenen voor de dorpsvisies en de toekomstvisie.

Gebiedsontwikkeling, grondbeleid

De gebiedsontwikkeling in onze gemeente kent drie sporen:

1. Lopende grondexploitatieprojecten en particuliere ontwikkelingen
2. Strategische grondvoorraad die nog niet in voorbereiding is genomen, gericht op gebiedsontwikkeling
3. Traject van de dorpsvisies en toekomstvisie, inclusief o.a. update woonvisie, regionale agenda wonen, bedrijventerreinstrategie en energiestrategie. Deze thema's kennen zowel lokaal als regionaal hun behoefte- en ruimtevragen.

De drie sporen hebben een samenhang met het gemeentelijk grondbeleid. Het grondbeleid heeft als doel om ruimtelijke ontwikkelingen (zoals woningbouw en bedrijventerreinen) actief of passief (faciliterend) tot stand te brengen. In het geval van actief grondbeleid willen we daarmee ook financiële middelen genereren, gericht op de realisatie en instandhouding van onder meer maatschappelijke voorzieningen. Actief grondbeleid kent evenwel ook tal van risico's.

Door de sterke ambitie op het realiseren van grondverkopen voor woningbouw raakt de voorraad grond die de gemeente in bezit heeft langzaam op. Om te zorgen dat we ook na 2024/2025 kunnen blijven voorzien in de verwachte vraag naar woningen is het belangrijk dat we hier nu al op inspelen. We vinden het essentieel om voldoende woningen te bieden voor de natuurlijke bevolkingsgroei. Eind 2019 is daarom gestart met het proces om te komen tot een toekomstvisie (omgevingsvisie 1.0 – Wat voor gemeente willen we zijn?) en dorpsvisies. Inmiddels zijn de eerste dorpsvisies opgeleverd en staat de toekomstvisie in de steigers. Naar verwachting zal deze eind 2021 worden aangeboden aan de raad. In 2022 zal de doorvertaling van toekomst- en dorpsvisies naar concrete plannen en voornemens worden opgestart en uitgewerkt.

Investeringsfonds gebiedsontwikkeling

Het in gang gezette traject voor de dorpsvisies en de toekomstvisie (omgevingsvisie 1.0) resulteert onder meer in een visie op de toekomstige gebiedsontwikkelingen. Op het gebied van wonen (woonvisie), bedrijventerrein (regionale bedrijventerreinstrategie en gemeentelijke bedrijventerreinvisie) en energietransitie (RES), is bekend dat er extra ruimtevragen op onze gemeente afkomen. Ook de klimaatadaptatiestrategie legt druk op de ruimte. Dat zal in versterkte mate het geval zijn als er extra verstedelijking plaatsvindt in de vorm van inbreiding of uitbreiding.

Dit alles kent met betrekking tot eventuele uitbreiding nog grote onzekerheden. Zo is er op regionaal en provinciaal niveau nog afstemming en overeenstemming benodigd. Bouwen in het Groene Hart is, gezien de positie die de provincie inneemt, niet vanzelfsprekend. De woningnood waar inmiddels sprake van is, noopt het Rijk tot het nemen van meer regie op dit vraagstuk. Om in ieder geval de mogelijkheid te garanderen ruimte voor nieuwe woningen en bedrijven te kunnen claimen is adequate positionering van onze belangen in regio en bij de provincie noodzakelijk. Hier zal sterk op worden ingezet.

Het college heeft recent besloten om vooruitlopend op, maar in samenhang met de dorpsvisies/toekomstvisie, ons grondbeleid uit 2012 te updaten. Het college wil een strategie bepalen hoe we als gemeente willen omgaan met gronden die – in het kader van de visievormig in de toekomst – in aanmerking zouden kunnen komen voor eventuele uitbreiding.

In deze begroting is een investeringsfonds gebiedsontwikkeling ingericht dat zich richt op toekomstige gebiedsontwikkelingen. Vergelijkbaar met de eerder gebezigde term 'dorpsontwikkelingsmaatschappij/makelaardij'. Uit dit ontwikkelingsfonds zijn zowel investeringen denkbaar voor toekomstige mogelijke uitbreidingen, als voor complexere binnendorpse transformatie- en herstructureringsopgaven. Ook is denkbaar om uit dit investeringsfonds bijdragen te doen aan grondexploitaties die financieel negatief uitpakken als gevolg van een verhoogd aandeel goedkope en sociale woningbouw. In deze begroting is € 2,5 miljoen uit de reserve grondexploitaties toegevoegd aan het investeringsfonds gebiedsontwikkeling. De gemeenteraad heeft in 2021 de spelregels voor onttrekkingen aan het fonds vastgesteld.

Huisvesting arbeidsmigranten

In het voorjaar van 2019 is een nieuwe start gemaakt met het thema huisvesting arbeidsmigranten. Uitgangspunt hierbij is om open en transparant met de inwoners en de raad te komen tot een integrale oplossing. Om dit proces in goede banen te leiden is een externe, onafhankelijke procesbegeleider gevonden. Onder aansturing van deze procesbegeleider is het proces opnieuw opgepakt. Dit heeft eind december 2020 geresulteerd in het rapport 'Kaders en oplossingsrichtingen voor de huisvesting van arbeidsmigranten'. Op 21 april 2021 heeft de gemeenteraad als vervolg op dit rapport ingestemd met twee hoofdlijnen voor een vervolgaanpak:

1. Doorzetten van het flankerend beleid, gericht op de handhaving op kamerverhuur, het inschrijven van arbeidsmigranten in de BRP en het opzetten van een informatiepunt voor arbeidsmigranten
2. Opzetten van een pilot voor de huisvesting van arbeidsmigranten binnen een aantal randvoorwaarden.

Het raadsbesluit is uitgewerkt in een plan van aanpak dat door het college is vastgesteld. De uitvraag voor de pilot wordt nu voorbereid en zal naar verwachting begin volgend jaar worden opengesteld voor initiatiefnemers die plannen willen indienen.

Woningbouwprojecten

De Groendijck Oost – Driebruggen

De verkoop van de woningen van de eerste fase is voorspoedig gegaan en de bouw van de eerste woningen alsmede de kerk is inmiddels voltooid. In 2021 is ook verkoop van fase 2 van start gegaan. Inmiddels is er gestart met de bouw van fase 2.

Samen met de ontwikkelaar zijn mogelijkheden van een beperkte wijziging/uitbreiding van het exploitatiegebied ten behoeve van een andere verkaveling (uitbreiding zuidwaarts en opheffen enkele kavels aan de westelijke zijde van het plan) onderzocht. Naar verwachting neemt het college in

november/december 2021 een besluit over de allonge waarna de gemeente en de ontwikkelaar de allonge (aanvulling) op de overeenkomst kunnen ondertekenen. Tevens zal dan in het eerste kwartaal van 2022 de wijziging van het bestemmingsplan in procedure gaan.

Achter de Boerderij – Reeuwijk-Dorp

Ontwikkelaar en gemeente zijn op verzoek van de ontwikkelaar in overleg over een andere opzet van het plan. De wens is om de ontwikkeling van St. Catharina los te koppelen van de Achter de Boerderij. Daartoe diende een andere ontsluitingsmogelijkheid van Achter de Boerderij gevonden te worden en moeten nieuwe contractuele afspraken worden gemaakt.

Aldi-locatie e.o. – Reeuwijk-Dorp

Dit ontwikkelgebied bestaat uit 3 percelen die de gemeente bij voorkeur in samenhang ontwikkelt. Vooral nog zorgen planologische belemmeringen ervoor dat er ook nog geen losse onderdelen ontwikkeld kunnen worden. Het beste perspectief ontstaat als er een bestemmingswijziging komt van de voormalige Aldi locatie. Daarvoor is in beginsel medewerking nodig van de eigenaar en voldoende capaciteit bij de gemeente om hier de inzet op te kunnen plegen.

De Steupel – Reeuwijk-Brug

Naast het Reeuwijkse Hout en op een steenworp afstand van de plas Broekvelden ligt het prachtige gebied genaamd de Steupel. In dit gebied is de gemeente bezig met het ontwikkelen van een tiental vrijstaande kavels met daarop woonvilla's. Van de 10 kavels zijn er 9 verkocht, alleen kavel 1 staat nog te koop. Hier wordt de komende periode extra aandacht aan besteedt. Met de kopers van de overige 9 kavels is de gemeente druk bezig om de ontwerpen goed gekeurd te krijgen door het kwaliteitsteam om zodoende een omgevingsvergunning aan te kunnen vragen.

De Wijde Wiericke – Nieuwerbrug

De Wijde Wiericke wordt gefaseerd ontwikkeld. Fase 1 (30 woningen en een huisartspraktijk) is al gerealiseerd en in gebruik. Voor de naastgelegen fase 2 is in oktober 2017 een overeenkomst getekend met ontwikkelaar Steenvlinder. Het betreft 28 kavels voor particulier opdrachtgeverschap. Het perceel is in eigendom van Steenvlinder. De eerste woningen zijn bewoond, enkele zelfbouwers zijn begonnen met de bouwwerkzaamheden en de overige kavels zijn in optie. Voor de resterende fasen 3 en 4 (aan de westzijde van de wijk) is een opnieuw visietraject gaande. Na het vaststellen van de negatieve grondexploitatie in april 2021, is een optimalisatie wenselijk. Samen met het stedenbouwkundig bureau en met de stakeholders wordt onderzocht of er verbeteringen kunnen worden aangebracht ten opzichte van het uitgangspunt van 2009/2010.

Reesvelt II – Reeuwijk-Dorp

Fase 1 van dit project (54 woningen) is volop in aanbouw en de opleveringen zullen plaats vinden vanaf najaar 2021. De start bouw van fase 2 (20 woningen) zou begin juni 2021 zijn maar is opgeschoven naar september vanwege bezwaren op de omgevingsvergunning. Met dit plan (Groen Dorpsveld genaamd) wordt het project Reesvelt 2 afgerond, maar deze bouw loopt dus nog door tot 3e kwartaal 2022.

De Oude Tol – Reeuwijk-Brug

Er zijn in dit project nu nog 4 deelplannen (fasen) in uitvoering cq ontwikkeling: 3 woningbouwplannen (deelplan 2B, 3 en 4) en een bedrijfskavel.

In 2020 zijn hier via een addendum op de oorspronkelijke overeenkomst financiële afspraken over gemaakt.

Van deelplan 2B is deze zomer het hoogste punt bereikt, van deelplan 3 (12 woningen) is de verkoop gestart begin september 2021. De verkoop van deelplan 4 (qua opzet vergelijkbaar met deelplan 3) is gepland in het 1e kwartaal 2022. Het bedrijfskavel moet de afronding vormen van de gehele ontwikkeling van Oude Tol; de ontwikkeling hiervan loopt achter op de afgesproken planning. De consequenties hiervan zijn onderwerp van gesprek met de ontwikkelaar.

Transformatie naar wonen bedrijventerrein Zoutman – Reeuwijk-Brug

Om in de komende jaren voldoende ruimte voor bedrijven te creëren zetten we in op uitbreiding ten westen van Zoutman. Deze ontwikkeling, genaamd Zoutman-West, biedt tevens ruimte voor vernieuwing en/of uitbreiding van bedrijven in het bestaande deel (genaamd Zoutman-Oost). In Zoutman - Oost is het doel om in gebied te transformeren naar wonen. In 2020 is daarnaar een onderzoek gestart. Om scherper te krijgen hoe een woongebied op Zoutman-Oost eruit kan zien, zijn in 2020 vier gebiedsbijeenkomsten met alle betrokkenen georganiseerd. Eind september 2021 heeft de gemeenteraad ingestemd met Doel is om gezamenlijk tot een gedragen visie voor het gebied te komen. Daarin krijgen thema's als wonen, bereikbaarheid en parkeren, kwaliteit van de leefomgeving en duurzaamheid vervolgonderzoeken, de verdiepingfase. Hierbij worden de ontwikkeling van Oost en West losgekoppeld en daarmee twee projecten (zeer verschillend qua opgave en planning). De planning is dat deze vervolgonderzoeken afgerond worden in het voorjaar 2022.

Dronenwijk – Bodegraven

Voor de Dronenhoek is een plan gepresenteerd met circa 270 woningen. Het programma bedient diverse doelgroepen, van sociale huur tot vrije sector en van appartementen tot grondgebonden woningen. Het stedenbouwkundig plan voor Hofjes van Dronen is begin 2021 ter besluitvorming aangeboden aan de raad en unaniem vastgesteld. Op dit moment wordt de anterieure overeenkomst afgerond ter vaststelling en de planologische procedure is in voorbereiding. Start bouw wordt verwacht in het derde kwartaal van 2022.

Weideveld I, woonveld 3

Op dit moment worden er 97 grondgebonden woningen gebouwd op Weideveld I, woonveld 3. De huizen zijn verkocht en de grond is bouwrijp geleverd aan De Raad bouw en ontwikkeling. Volgens de planning van de Raad zijn de huizen begin 2^e kwartaal 2022 klaar voor oplevering.

Weideveld II

Naast Weideveld I ligt het te ontwikkelen gebied 'Weideveld II'. Dit betreft een gebied van ongeveer 11 hectare grenzend aan het Limespark. De gemeente heeft een grondpositie van ongeveer 45% in het geheel. Onlangs is het project opgestart in nauwe samenwerking met een drietal projectontwikkelaars die er een grondpositie hebben. De gemeente heeft de ambitie om de wijk klimaat adaptief, duurzaam en voor meerdere doelgroepen te ontwikkelen. Er is een ambitie uitgesproken om over een jaar een stedenbouwkundig plan te hebben.

Kromme Kamp

De provincie heeft een aantal opmerkingen gemaakt over deze locatie. Zij wijzen er op dat dit een gebied is met een hoge archeologische waarde en dat het gebied in het kader van een 'integrale gebiedsaanpak' moet worden bekeken. De provincie vraagt om meer informatie wat wij willen en over de ruimtelijke kwaliteit.

De komende periode gaan we het proces starten om een plan voor die locatie te kunnen schetsen om daarover met de provincie in gesprek te gaan. De verwachting is dat de provincie de locatie Kromme Kamp pas aanvaardt als zij kan instemmen met het plan.

Overige projecten/initiatieven

Naast de hiervoor genoemde gemeentelijke woningbouwprojecten, lopen er tal van particuliere initiatieven voor woningbouw. Daarnaast proberen we als gemeente toekomstige particuliere initiatieven op gang te krijgen. Een succesvol voorbeeld is de achterlaatlocatie Francken in Nieuwerbrug. Momenteel werken we ook aan de locatie Van Tolstraat in Bodegraven en de locaties Van den Oudenrijn en Versluys dichtbij het centrum van Bodegraven.

Voormalige timmerfabriek Van den Oudenrijn (Wilhelminastraat/Rijnkade) – Bodegraven

Het plan voor deze complexe binnenstedelijke herstructurering is in 2021 ter vaststelling aan de gemeenteraad aangeboden. Het plan voorziet in 26 grotendeels grondgebonden woningen. Daarnaast is een aantal sociale huurwoningen in het plan opgenomen. Vanaf de Wilhelminastraat wordt een doorsteek gecreëerd richting de Oude Rijn. Ook wordt extra groene verblijfsruimte en/of parkeerplaatsen voor de omgeving toegevoegd. Tot slot biedt de locatie plek aan een nieuw noodzakelijk trafohuis van Stedin. Door de omzetting naar een woonbestemming kan de huidige bedrijfsbestemming eindelijk worden beëindigd.

Doortocht 1/Welkoop – Bodegraven

De eigenaar/ontwikkelaars en de gemeente zijn in gesprek over de inrichting van het terrein. Daarbij gaat het over het aantal en de situering van parkeerplaatsen, de ontsluiting, klimaatadaptatie, bomen en de aansluiting op de Oude Zusteruin aan de oostzijde van het plangebied. Als hier overeenstemming over is en de inrichtingstekening ook is besproken met de buurt, is de verwachting dat we het ontwerpbestemmingsplan voor de woningen nog eind 2021 ter inzage kunnen leggen. Mogelijk kan er dan medio 2022 met de bouw worden begonnen.

Van Tolstraat – Bodegraven

Het betreft een kansrijke locatie waar ooit plannen waren voor de vestiging van de Blokker. De gemeente is in overleg met de eigenaren om tot een gedragen en financieel uitvoerbaar woningbouwplan te komen. Er zijn verschillende scenario's uitgewerkt voor de ruimtelijke en financiële kaders. Het is nog te vroeg om iets te kunnen zeggen over het woningbouwprogramma.

Versluysterrein (Overtocht 64) – Bodegraven

De eigenaar van dit voormalige gasfabriekterrein wenst het gebied te transformeren tot woningbouw. Gemeente en eigenaar hebben in juli 2020 een intentieovereenkomst afgesloten. Er zal een participatietraject plaatsvinden waarna het plan verder wordt uitgewerkt. Een en ander moet leiden tot een anterieure overeenkomst en een door de gemeenteraad vastgesteld stedenbouwkundig plan. Om dit plan te faciliteren zal een bestemmingsplan-

procedure moeten worden doorlopen. Een eerste schets van het plangebied omvat circa 65 woningen (gevarieerd programma) en extra parkeerplaatsen om de parkeerdruk in de omgeving te verlichten. In 2021 is enige vertraging ontstaan doordat de locatie in handen van een nieuwe eigenaar is gekomen. Deze is met een nieuw plan gekomen. Hierover moet de gemeente haar positie bepalen.

Willem de Zwijgerstraat (Noordhoek) – Bodegraven

Begin 2021 is duidelijk geworden welke ontwikkelaar deze locatie heeft verworven. Het is een particuliere ontwikkeling en de verkennende gesprekken tussen gemeente en ontwikkelaar of, en zo ja in welke richting, deze locatie in ontwikkeling kan komen zijn gaande.

Groendijk 20, voormalig gemeentehuis/brandweerkazerne – Driebruggen

Voor deze locatie wordt gewerkt aan een plan voor de realisatie van circa 26 woningen (appartementen, seniorenwoningen en vrijstaande woningen). Hiervoor wordt het voormalige gemeentehuis van Driebruggen gesloopt. De brandweerkazerne zal voor deze ontwikkeling gesloopt en herbouwd worden op een nieuwe locatie. De nieuwe locatie van de brandweerkazerne ligt voor de hand op de huidige locatie van de moestuinen. Voor de moestuinen is een geschikte nieuwe locatie gevonden. Eind 2021/begin 2022 is de gemeente voornemens een anterieure overeenkomst te sluiten voor de ontwikkeling van circa 26 woningen. In 2022 wordt het bestemmingsplan naar verwachting in procedure gebracht voor zowel de locatie van de nieuwe brandweerkazerne als voor de woningbouwontwikkeling.

Westeinde 81, locatie Bolk – Driebruggen

De verplaatsing van een bedrijf dat hardsteen bewerkt biedt ruimte voor een transformatie van deze locatie. In 2021 is er een plan opgesteld (verkaveling/schetsontwerp) bestaande uit 6 2-onder-1 kap woningen, 8 woningen voor senioren en 8 woningen voor starters waar de gemeente kan instemmen. De gemeente en de ontwikkelaar blijven nauw met elkaar in gesprek over de verdere uitwerking van het plan richting voorlopig ontwerp. In 2021 neemt het college naar verwachting een besluit over de uitgangspunten voor de anterieure overeenkomst waarna eind 2021 een anterieure overeenkomst kan worden gesloten. Naar verwachting wordt het ontwerpbestemmingsplan in 2021 in procedure gebracht en is het bestemmingsplan in het tweede kwartaal van 2022 definitief.

Bunderhof 3 – Reeuwijk-Brug

Op een voormalige kwekerijlocatie wordt een plan van zo'n 27 woningen voorzien, inclusief sociaal programma. Over dit plan is nog geen overeenstemming tussen gemeente en ontwikkelaar over de haalbaarheid. Die is nodig om een volgende fase in te gaan. Voor een aantal praktische zaken dient nog een (financieel) oplossing te komen. Bij het uitblijven daarvan moet de gemeente in verband met de beperkte capaciteit hier pas op de plaats maken.

Herontwikkeling achterlaatlocatie Francken – Nieuwerbrug

Deze locatie betreft de achterlaatlocatie van het bedrijf Francken, een 'rotte plek' in de kern van Nieuwerbrug. Begin 2020 zijn overeenkomsten gesloten met de familie Francken, die in ruil een perceel bouwgrond in het project De Wijde Wiericke toekomt, en met een ontwikkelaar die de achterlaatlocatie sloopt, saneert en ontwikkelt. De ontwikkelaar realiseert 2 levensloopbestendige en 5 rijwoningen en de openbare ruimte. Onderdeel

van het plan is ook een aantal extra openbare parkeerplaatsen ter verlichting van de parkeerdruk in de omgeving. Het plan leidt tot kwaliteitsverbetering in de dorpskern. Het bestemmingsplan is inmiddels onherroepelijk. In augustus 2021 heeft de gemeente het perceel doorgeleverd aan de ontwikkelaar, die hierna gestart is met de uitvoering/sloop.

Herontwikkeling achterlaatlocatie Millenaar & Van Schaik – Nieuwerbrug

Voor deze locatie, gelegen aan de Hoge Rijndijk, is een particuliere planontwikkeling in voorbereiding. Het plan bestaat uit 10 woningen. Verwacht wordt dat deze woningen in 2023 worden opgeleverd.

Groendijck 24 – Waarder

Dit betreft een locatie waar een intensieve varkenshouderij wordt getransformeerd naar woningbouw. De Provincie Zuid-Holland heeft in het 2^e kwartaal van 2021 ingestemd met deze ontwikkeling die buiten het bestaand stads- en dorpsgebied is gelegen. De woningbouwplannen kunnen nu verder ontwikkeld worden.

Verhuizing supermarkt Poort van Waarder/herontwikkeling oude locatie

Dit initiatief bestaat uit twee onderdelen: De realisatie van een nieuwe supermarkt en de transformatie van de huidige supermarkt (begane grond niveau) in appartementen.

Voor het zomerreces 2021 is de intentieovereenkomst ondertekend om de haalbaarheid van deze plannen te onderzoeken op basis van de meegegeven nota van uitgangspunten.

Zoals het eruit ziet lijkt het plan haalbaar te zijn. De verwachting is dat het binnenkort aan het college kan worden voorgelegd om vervolgens door te gaan met de opstelling van een anterieure overeenkomst.

Sociale woningbouw

In de nieuwe woonvisie is opgenomen om bij nieuwe woningbouwprojecten het aandeel sociale huurwoningen te verhogen van 20% naar 25%. In 2021 wordt de Nota Fonds Volkshuisvesting geactualiseerd. Eind 2021 wordt gestart met het maken van nieuwe prestatieafspraken met de woningcorporaties en huurdersverenigingen. De corporaties hebben verzocht om uitstel van het proces tot dit moment, omdat dan naar verwachting meer duidelijkheid is over het beleid van een nieuw kabinet en de gevolgen daarvan voor de financiële mogelijkheden van corporaties (afschaffen verhuurdersheffing en vennootschapsbelasting)

De komende tijd wordt de oplevering verwacht van sociale huurwoningen in de volgende projecten:

- Molenzicht, Bodegraven: 29 appartementen (2021)
- Reesvelt 2/Vergeer, Reeuwijk-Dorp: 9 eengezinswoningen (2021)
- Willem de Zwijgerstraat, Bodegraven: 6 appartementen (2021)
- De Groendijck-Oost, Driebruggen: 12 eengezinswoningen (2021)
- Van den Oudenrijn, Bodegraven: 4 appartementen (2022)
- Weideveld, Bodegraven: 17 eengezinswoningen en 32 appartementen (2022)

- Raadhuisweg, Reeuwijk-Brug: 24 appartementen (2023)
- Zoutmansweg 68-70/Nautique, Reeuwijk-Brug: 15 appartementen (2022)
- Dronenhoek/Hofjes van Dronen, Bodegraven: 23 appartementen (2023)
- Dammekant/Kremerweg, Bodegraven: 30 appartementen (2023)
- Burggraaf/Pastoriestaete, Bodegraven: 3 appartementen (2023)
- Versluysterrein, Bodegraven: 24 appartementen (2023)
- Noordhoek/Willem de Zwijgerstraat 10: 12 appartementen (2024)

Bijzonder is het project Dammekant/Kremerweg. Als vervolg op het initiatief van de VVD-fractie is daar nu een plan in voorbereiding voor 30 sociale huurwoningen en 25 middeldure huurwoningen met jongeren en starters als doelgroep. Voor dit project is uit de knelpuntenpot van de Provincie Zuid-Holland een bijdrage toegekend van € 249.000.

Omgevingswet

Op 1 juli 2022 treedt de Omgevingswet in werking. In de eerste helft van de 2022 ronden we de noodzakelijk besluitvorming af. Denk hierbij aan het vaststellen van uitvoeringskaders, voorbereidende besluiten en werkwijzen intern (ambtelijke organisatie en tussen college en gemeenteraad) en extern (met bijvoorbeeld de ODMH). Door het continue uitstellen van de invoeringsdatum en de onduidelijkheid/feitelijke werkwijze ten aanzien van het digitale stelsel en bijvoorbeeld de bruidschat, blijft er over de (implementatie) kosten een zekere mate van onzekerheid. Naar verwachting maakt de gemeenteraad in het najaar van 2021 een aantal keuzes ten aanzien van de uitvoeringskaders. We verwachten daarom in de eerste helft van 2022 meer zicht te gaan krijgen op de structurele effecten van de implementatie van de Omgevingswet op de ambtelijke organisatie en de gemeentelijke financiën. Daarnaast zetten we in op een (vervolg) op de interne communicatie en nadrukkelijk ook een extern communicatietraject over de werking en komst van de Omgevingswet (bewustwording en kennisdeling). Na de inwerkingtreding zal de tweede helft van 2022 bestaan uit het verder verfijnen en inregelen van de werkwijzen, het verder eigen maken van de werking van de wet en het naar behoefte aanpassen van uitvoeringskaders.

Actualiseren bestemmingsplannen

In de afgelopen jaren is gewerkt aan het actualiseren van de bestemmingsplannen voor het Buitengebied. Alleen voor het gebied rondom Waarder en Driebruggen is nog geen geactualiseerd bestemmingsplan opgesteld. Er is wel gestart met de voorbereidingen, maar gezien de komst van de Omgevingswet, en de voorbereidingstijd die daarmee gemoeid is, is besloten om geen bestemmingsplan meer op te stellen voor dit plandeel. Sinds 2019 worden wel de ontwikkelingen in het buitengebied opgenomen in zogenaamde veegplannen. Nu de inwerkingtreding van de Omgevingswet is opgeschoven naar 1 juli 2022 kunnen we ook in 2022 nog een veegplan Buitengebied maken. Het ontwerp hiervan zal dan voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet ter inzage worden gelegd. De voorbereidingen voor de 2^e herziening van het bestemmingsplan Plassengebied zijn bijna klaar. We verwachten het bestemmingsplan in het 1^e kwartaal van 2022 voor vaststelling aan te bieden. De inspraakreacties op het voorontwerpbestemmingsplan voor het Centrum zijn verwerkt. Iedereen die een reactie heeft ingediend is geïnformeerd. Het ontwerp wordt in het najaar van 2021 ter inzage gelegd en de verwachting is dat het bestemmingsplan in het 1^e kwartaal van 2022 ter vaststelling kan worden voorgelegd. Ook zetten we in 2022 weer in op het faciliteren van gewenste en belangrijke projecten en ontwikkelingen waarbij o.a. woningbouw wordt mogelijk gemaakt.

DUURZAAMHEID

Energieopwekking

Zonnepanelen op bedrijfsdaken

Het doel is om in 2022 150.000 zonnepanelen te hebben liggen. In de regio hebben de energiecoöperaties en het duurzaamheidsplatform Midden-Holland het initiatief genomen tot een servicepunt zon-op-dak. Als gemeente blijven we zon op dak onder de aandacht brengen bij eigenaren van grote daken zoals bedrijven, agrariërs, sportverenigingen etc. Ook zetten we in 2022 in op een nauwere samenwerking met de energiecoöperatie, Ondernemersplatform Bodegraven-Reeuwijk Duurzaam (OPBR) en Stedin, om zon op bedrijfsdaken te stimuleren.

Maatschappelijk vastgoed

In een interdisciplinaire groep (maatschappelijk vastgoed, duurzaamheid, financiën, juridische zaken, klimaatadaptatie en gegevensbeheer) werken we aan het vol leggen van daken van het maatschappelijk vastgoed met zonnepanelen. Hiervoor wordt ook samengewerkt met de lokale energiecoöperatie, die dit in een versnelling heeft gebracht met hun wens om al het maatschappelijk vastgoed van zonnepanelen te voorzien. De geschiktheid van daken hangt af van o.a. het aantal zonnepanelen dat geplaatst kan worden, de mogelijkheid tot een groen dak, de toekomstplannen van het gebouw, de technische geschiktheid, de mogelijkheid tot verzekeren en de kosten die deze aspecten met zich meebrengen. In 2021 wordt inzichtelijk gemaakt welke daken wanneer vol gelegd kunnen worden met zonnepanelen. Hier wordt doorlopend uitvoering aangegeven.

Monitoring

Jaarlijks wordt in oktober het aantal zonnepanelen op daken in onze gemeente in beeld gebracht aan de hand van onze luchtfoto's. Daarnaast is in 2021 gestart met de applicatie 'Zonnedakje' van Sobolt. De potentie en de realisatie van zon op dak voor de hele gemeente is dan interactief inzichtelijk en kan ook door meerdere partijen gebruikt worden om zon op dak te stimuleren.

Regionale Energiestrategie

De RES 1.0 is vastgesteld in juni 2021. De komende 2 jaar wordt op verschillende manieren hieraan verder gewerkt. De dorpsvisies en toekomstvisie, die volop in ontwikkeling zijn, vormen hierbij een goed uitgangspunt om het gesprek met elkaar aan te blijven gaan. De uitvoering van zon-op-dak zal meer structuur moeten krijgen, mogelijke locaties voor zonnevelden worden verder onderzocht en geconcretiseerd, en beleidskaders, zoals voor lokaal eigendom, worden opgesteld. Onze inzet is om samen met inwoners en overige betrokken partijen de energietransitie verder te brengen.

De RES wordt elke twee jaar herzien. In 2023 zal er een verdiepingsslag gemaakt zijn en wordt de RES 2.0 opgeleverd. Herijking van de RES biedt ruimte om technische ontwikkelingen mee te nemen in de opgave en de maatschappelijke discussie en wenselijkheid verder vorm te geven.

Transitievisie Warmte

In de TVW wordt voorgesteld om in 2022 gemeentebreed in te zetten op isolatie en voor te bereiden op aardgasvrij. Dit sluit aan bij de vele gebieden in de gemeente die op een individuele oplossing uitkomen. Daarnaast wordt voorgesteld dat er in twee gebieden wordt gestart met een verkenning naar

collectieve oplossingen, namelijk Reeuwijk Brug Oost en bedrijventerrein Bodegraven Broekvelden en Grote Wetering.

Energie besparen

Energie die we niet verbruiken hoeven we ook niet op te wekken. In 2022 gaan we daarom weer aan de slag met het bewoners bewust maken, ontzorgen en informeren over verduurzaming van hun woningen. Het streven is bijvoorbeeld om twee wijkaanpakken te organiseren. Ook zullen de energicoaches in 2022 individueel advies geven over de verduurzaming van woningen. Daarnaast organiseren we een VvE-actie waarin we VvE's een gratis adviestraject tot aan de ledenvergadering aanbieden. Dit wordt verzorgd door een professionele adviseur en is gericht op verduurzaming van de woningen binnen de VvE.

Duurzame economie

In het najaar van 2021 starten we met het onder de aandacht brengen van de energielabel C verplichting per 1 januari 2023 voor kantoorgebouwen en in 2022 faciliteren we bedrijven om te voldoen aan de voor hun sector geldende energiebesparende maatregelen.

KLIMAAT EN DUURZAAMHEID, ONDERHOUDSPAN LEEFOMGEVING

Klimaatadaptatie

In 2020 is de strategie klimaatadaptatie vastgesteld en de hieruit voortvloeiende uitvoeringsagenda opgesteld. Het doel is om, in overeenstemming met het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie, in 2050 een klimaatbestendig en water robuust gemeente Bodegraven-Reeuwijk te zijn.

Per 1 januari 2021 is het kernteam klimaatadaptatie uitgebreid met een adviseur klimaatadaptatie (0.5 fte, ingevuld door de ODMH). Met deze uitbreiding kunnen we de acties uit de uitvoeringsagenda oppakken.

Klimaatadaptatie in openbare ruimte

In het Onderhoudsplan Leefomgeving 2022-2025 en Rioleringsplan 2022-2025 zijn middelen opgenomen om meekoppelkansen voor opgenomen klimaatadaptatieve maatregelen binnen projecten in de openbare ruimte te benutten. In samenwerking met de werkregio ruimtelijke adaptatie maken we hierbij gebruik van de impulsregeling ruimtelijke adaptatie. Dit betreft cofinanciering van 33% uit het Deltafonds voor het uitvoeren van fysieke en watergerelateerde maatregelen: bestrijding van wateroverlast en droogte en beperken van risico's op overstromingen.

Samen met Rijnland werken we aan de blauwgroene corridor, waarmee er een waterrobuuste oplossing komt voor het wateroverlastprobleem van de woningen aan de Emmakade. Naast de eerder uitgevoerde stresstesten zijn ook wateroverlastkaarten opgesteld op basis van het afvoerend vermogen van de gemeentelijke riolering. Voor eventuele probleemlocaties wordt samen met de hoogheemraadschappen gezocht naar oplossingen.

Binnenkort start een pilotproject waarin onderzocht gaat worden op welke wijze het grondwaterpeil beïnvloed en gestabiliseerd kan worden, hoe groot de impact hiervan op de omgeving is én of dit een positief effect heeft op het zettingsgedrag van de bodem.

Klimaatadaptatie in ruimtelijke ontwikkelingen

Ook binnen ruimtelijke ontwikkelingen krijgt klimaatadaptatie steeds meer aandacht, doordat klimaatadaptatie vroegtijdig ingebracht wordt binnen de projecten. Ook worden steeds meer projecten getoetst op klimaatbestendigheid. We zijn in overleg met wooncorporaties over welke afspraken we kunnen maken over klimaatadaptatie binnen hun projecten. Binnen herinrichtingen van bestaande straten en wijken koppelen we zoveel als mogelijk regenwater af, inclusief zoveel mogelijk particuliere dakvlakken.

Klimaatadaptatie kunnen we niet alleen

Klimaatadaptatie kunnen we niet alleen. Vandaar dat per 1 juli 2021 de subsidie klimaatadaptatieve maatregelen van start is gegaan. Hiermee stimuleren we bewoners en bedrijven in de bebouwde kernen om klimaatadaptatieve maatregelen te nemen, zoals een groen dak, het vergroenen van tuinen en het plaatsen van een regenton. De subsidie loopt tot 2023. Na evaluatie bekijken we of we de subsidie voortzetten. Met bewustwordingscampagnes, bijv. NK tegelwippen, vergroten we het besef bij onze bewoners over de gevolgen van klimaatverandering en daaruit voortkomende overlast, zoals bijvoorbeeld water op straat.

Energie

We sluiten aan bij de brede ambitie van onze gemeente om in 2035 klimaatneutraal te zijn. We nemen daarom maatregelen om minder CO² uit te stoten. Dat betekent voor ons het verminderen van het energieverbruik, het gebruik van duurzame energie en het beperken van het gebruik van grondstoffen.

Energiebesparing in de openbare ruimte

Bij het uitvoeren van de energietransitie, zoals het aanleggen van een warmtenet, spelen we straks een faciliterende rol. We houden rekening met de planning van de energietransitie en spelen hierop in.

We kunnen zelf zorgen voor energiebesparing. Met name door het vervangen van openbare verlichting door ledverlichting, een lijn die we doorzetten. Daarnaast elektrificeren we ons wagenpark. Indien mogelijk zorgen we ervoor dat in 2025 alle bedrijfsauto's elektrisch zijn.

Circulariteit in de openbare ruimte

We kijken of we vaker levenscyclusanalyses en milieukostenindicaties als instrument kunnen hanteren om de effecten van ons handelen te minimaliseren. We onderzoeken de mogelijkheid voor circulair (her)gebruik van grondstoffen. Door aanpassen van werkwijzen, gebruik en aanschaf machines en materialen streven we naar minder CO² uitstoot. We doen dit bijvoorbeeld al bij verlichting, onze lichtmasten worden geproduceerd van hergebruikt aluminium en onze oude lichtmasten worden volledig gerecycled.

Vergroenen en biodiversiteit

Verbreiding ecologisch beheer

De afgelopen jaren is vooral ingezet op meer ecologisch bermonderhoud om de biodiversiteit en beleving van de bermen te vergroten. Als een doorontwikkeling van het thema Bodegraven-Reeuwijk zoemt willen we deze werkwijze voortzetten, in combinatie met meer natuurlijk groenonderhoud. Ecologisch® beheer binnen het gehele groenareaal dus en niet alleen binnen de bermen. Dit wordt ondersteund door de intentie van de motie 'maai-mei-niet'. Ook bij aanplant kiezen we voor soorten die bijdragen aan biodiversiteit, zoals inheemse beplanting.

Groenstructuurplan met ecologische kaart

Om ecologisch beheer breder te trekken dan alleen de bermen gaan we eerst aan de slag met het (laten) opstellen van een groenstructuurplan met ecologische kaart. Hiermee brengen we de groenblauwe structuren in beeld, in combinatie met recreatieve routes. Hierdoor krijgen we ook inzicht in waar knelpunten en kansen liggen voor het vergroten van ecologische waarden en biodiversiteit en het vergroenen van buurten. Uitgangspunt hierbij is: verharding waar dat moet, groen waar dat kan. Hiermee brengen we de groenblauwe structuren in beeld in combinatie met recreatieve routes. Het groenstructuurplan met ecologische kaart moet medio 2022 gereed zijn.

Betere bescherming bomen

Onderdeel van het groenstructuurplan is een kansenkaart voor bomen. We brengen in beeld waar extra bomen het meest gewenst zijn uit oogpunt van bijvoorbeeld hittestress en ecologische verbindingen.

Nieuwe bomen planten is goed, maar beschermen wat we hebben is nog beter. Daarom gaan we aansluitend aan het opstellen van het groenstructuurplan het boombeleid en de juridische bescherming van bomen heroverwegen.

Afval / Grondstof / Schoon

Het behalen van de doelstellingen die we hebben op het gebied van afval goed gescheiden inzamelen om het als grondstof te kunnen hergebruiken blijft urgent. De druk vanuit de Europese politiek neemt toe en de kosten van restafval worden kunstmatig steeds hoger gemaakt. Ook neemt de producentenverantwoordelijkheid toe, zoals bijvoorbeeld blijkt uit het statiegeld dossier en het verbieden van single use plastics (SUPS). Ook de acceptatiecriteria van grondstoffen worden strenger (aanleveren moet steeds zuiverder/ schoner). Het lobbyen via allerlei samenwerkingsverbanden, zoals bijvoorbeeld de VNG, wordt steeds belangrijker. Sowieso is samenwerken een groot thema in afval. Zowel met andere gemeenten als met andere teams binnen de gemeente als met inwoners(verenigingen) en bedrijven(verenigingen). We staan immers allemaal voor hetzelfde probleem: een leefbare omgeving en eindige grondstoffen in een wereld waar de consumptie steeds sterker toeneemt.

Dit jaar hebben we een sterke toename bereikt in het aantal partijen waarmee we samenwerken aan onze doelen en dat zetten we komend jaar door.

Faciliteiten

Milieustraat

In juli 2021 is de toegangsheffing geëvalueerd. Deze maatregel heeft gevolgen gehad voor het aanbodgedrag en de opbrengsten vallen lager uit door

een sterk gedaald aantal bezoekers. De uitkomst van de evaluatie zal leiden tot aanpassingen in werkwijzen en afvalstoffenheffing voor 2022.

Eind 2021 staat de toekomst van de milieustraat geagendeerd voor bespreking in de raad. Afhankelijk van eventuele besluitvorming heeft dit gevolgen voor de heffing, het serviceniveau etc..

Ondergrondse containers

Eind 2022 dient de elektronica van de ondergrondse containers vervangen te worden. De reden is het einde van de technische levensduur, versterkt door problemen bij de leverancier. De aanbesteding voor vervanging loopt. De technische staat is een bedreiging, maar vervanging is de basis waarop in de nabije toekomst (ca. 2023) contactloos betalen mogelijk zal worden. Dit draagt bij aan kostenreductie.

Ook zal een groot aantal restafval containers verdwijnen en waar nodig vervangen worden door afvalfracties waar nu een tekort aan is. Optimalisatie van dit containerareaal draagt bij aan het serviceniveau en de kostenbeheersing.

De papierinzameling met verenigingen is een groot goed, maar de relatie staat onder spanning. Om kosten te besparen worden de wagens hele dagen ingezet. Ook is er een verplichte opleiding voor de vrijwilligers in veilig werken. Dit wordt ervaren als minder gezellig. Tenslotte wordt van hen gevraagd alleen huishoudelijk oud papier en karton in te zamelen (geen bedrijfsmatig) en losse bijplaatsingen te laten staan. Omdat ze betaald worden per gewicht hebben ze minder inkomsten.

Gedrag

Schoon aanleveren wordt steeds belangrijker door stengere acceptatie en hogere kosten afkeur en verbranding. De grootste winst is te behalen door minder GFT als restafval aan te bieden en GFT schoner aan te bieden. In het najaar van 2021 begint een onderzoek naar de interventies en middelen die nodig zijn om deze verbetering te bewerkstelligen op weg naar het bereiken van de VANG doelstellingen.

Handhaving

De formele evaluatie van de inzet van spoedeisende bestuursdwang vindt plaats in oktober 2021. Maar de resultaten tot op heden zijn succesvol. Op basis van de evaluatie zullen we de maatregel wel of niet permanent maken en de uitvoering verder optimaliseren.

Integraliteit

Er is in samenwerking met het sociaal team en team veiligheid ingezet op het beter bereiken van mensen in een sociale, financiële of andere achterstandssituatie. Bestrafen van deze mensen bij het verkeerd aanbieden van afval (dumpingen/ bijplaatsingen) is niet zinvol en draagt bij aan de ellende. Samen herkennen we deze 'casussen' en bieden we passende voorlichting op het passende moment.

Voorlichting

Ook voorlichting blijft een thema. Omdat we steeds meer data vastleggen over waar afval foutief aangeboden wordt, kunnen we meer wijk-/straatgericht voorlichten. Ook gaan we de samenwerking met woningcoöperaties, stichting SAM, ondernemersverenigingen, vluchtelingenwerk, zwerfafvalchallenge etc. verder uitbouwen

Overige Kosten

Afkeur van vervuild Oud Papier en Karton (OPK) is sinds dit jaar herleidbaar naar de betreffende gemeente. Die gemeente draait dan op voor de kosten in plaats van het collectief van Cyclus gemeenten. Collectief zoeken we een oplossing om de vervuiling te stoppen.

De coronamaatregelen nemen af en de mondkapjes zullen grotendeels uit het straatbeeld verdwijnen. Welke gevolgen blijvend zijn, is de vraag. De inzamelingsfrequenties van OPK kunnen wellicht weer normaliseren, maar het kan ook zijn dat het winkelen via internet en de bijbehorende stroom aan verpakkingsmiddelen blijvend is.

Bedrijfsafval blijft een kostenpost die gedragen moet gaan worden door de ondernemers en niet door de inwoners. Door de klap die veel bedrijven door corona kregen hebben we in 2021 alleen aan het bewustzijn van deze verantwoordelijkheid gewerkt. In 2022 zullen we beleidsvoorstellen doen om deze kosten op de juiste plaats te doen belanden.

Onkruid

In onze gemeente wordt onkruidbestrijding in plantvakken uitgevoerd door de schoonploeg. Deze schoonploeg bestaat voor een deel uit mensen uit de bijstand, die op deze manier weer kunnen deelnemen aan het arbeidsproces. Deze mensen vormen onder meer de flexibele schil om te kunnen opschalen bij groeizaam weer. Helaas is de beschikbaarheid van deze 'Ferm Werkers' structureel te laag en wordt beeldkwaliteit 'B' in de piek van de groei niet gehaald. We zullen op een andere manier moeten zoeken naar extra capaciteit.

Leefomgeving

De gemeente heeft de verantwoordelijkheid om de openbare ruimte te onderhouden. Een goede inrichting en onderhoud draagt bij aan tevreden inwoners en bezoekers. In 2021 heeft de gemeenteraad het Onderhoudsplan Leefomgeving en Rioleringsplan 2022-2025 vastgesteld. Dit is de basis waaruit we de komende jaren de activiteiten uitvoeren. Hierin zijn de opgaven, vraagstukken, activiteiten en wijze van monitoring benoemd. Hiermee zetten we de ingezette koers, die zichtbaar en hoorbaar verbetering heeft gebracht, door. We richten ons op de effecten die we willen bereiken en de invloed die de inwoner zelf op de ruimte heeft en wil hebben. Hierbij gaat meer aandacht uit naar onderwerpen als klimaatadaptatie, verkeersveiligheid, schoon en de kwaliteit van de wegen. Op deze wijze dragen we bij aan het streven om een gemeente te zijn waar het goed en veilig leven, wonen en werken is.

We zetten ons met inwoners in voor de volgende opgaven:

- Voor en met de samenleving: Bouwen aan vertrouwen gaat over alle contacten die we met onze inwoners hebben. Openbare ruimte, communicatie en participatie zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Zo werken we vanuit een gebiedsgerichte aanpak, blijven we ons inzetten voor een goed meldingenproces, stimuleren we eigenaarschap bij inwoners en hebben we oog voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Vertrekpunt is dat de openbare ruimte van ons samen is en we het met elkaar netjes houden, goed inrichten en goed gebruiken.

- Functioneel en veilig: De openbare ruimte is ook functioneel en de veiligheid moet niet in het gedrang komen. Hoe dragen inrichting en onderhoud van de openbare ruimte hieraan bij? Welke ingrepen zijn nodig om de kwaliteit van de voorzieningen en het veiligheidsgevoel te verbeteren? Zo blijven we ons inzetten voor verkeersveiligheid en het veiligheidsgevoel wat daarmee gepaard gaat, voorkomen we kapitaalvernietiging door goed en tijdig onderhoud uit te voeren en voorkomen we oneigenlijk gebruik van de C-wegen. Hiervoor stellen we bijvoorbeeld een fietsplan 2.0 op om gericht knelpunten te verbeteren, inspecteren we regelmatig riolering om doelgericht ingrepen te doen, brengen we het aantal wegen met een kwaliteit D met de helft terug en dringen we in het plangebied vanuit een integrale aanpak het zwaar verkeer terug.
- Klimaat en duurzaamheid: Hoe geven we uitvoering aan het programma klimaatadaptatie en zorgen we ervoor dat we een klimaatbestendige en waterrobuuste gemeente worden? De gemeente wil in 2035 klimaatneutraal zijn. Hoe leveren we een bijdrage aan een circulaire economie en verminderen we ons energieverbruik? Hoe kunnen wij vergroenen en de biodiversiteit vergroten? Zo verminderen we hittestress, verlagen we het energiegebruik van de openbare verlichting en brengen we kansen wat betreft biodiversiteit en ecologisch beheer in beeld
- Schoon en aantrekkelijk: Hoe spelen we in op de beleving van inwoners, door meer in te zetten op een schonere en aantrekkelijke openbare ruimte? Welk 'maatschappelijk rendement' kan hieruit ontstaan? Hoe gaan we sturen op waarden en hoe laten wij belangrijke plekken beter aansluiten op behoeften en wensen? Zo zetten we ons met winkeliers samen gericht in om hotspots terug te dringen en A-locaties een betere uitstraling te geven, richten we de komende jaren de laatste 2 'centrumgebieden' (Waarder en Driebruggen) opnieuw in en kijken we naast technische oplossingen ook naar beleving en uitstraling van de plek

De opgaven vertalen zich deels in projecten. Met name de fase van programmeren is essentieel, waarbij de opgaven, wensen vanuit inwoners of andere (dorps)visies, beleving, handhaving en meldingen bij elkaar komen. Op basis hiervan gaat de komende periode de aandacht vooral uit naar Reeuwijk-Brug (o.a. Reeuwijk-west, Dunantlaan, Raadhuisweg/Zoutmansweg, Notaris d'Aumerielaan) en het plangebied/Waarder/Driebruggen (Hoogeind, Laageind, Nieuwerbroeksedijk, Kerkweg, Dorp Waarder). In Bodegraven is de komende jaren de Willem de Zwijgerstraat een van de prominente projecten.

Mobiliteit

Verkeer en mobiliteit is een belangrijk en urgent thema binnen onze gemeente. Als gemeente willen we veilig bereikbaar zijn voor onze inwoners, onze schoolgaande kinderen, onze toeristen en onze bedrijven en hun werknemers. Mobiliteit omvat in deze begroting zowel de thema's (auto)verkeer, fietsen en openbaar vervoer. Deze thema's zien wij in sterke samenhang met elkaar. Het kenmerk van verkeer is dat het altijd op weg is naar iets. Dit betekent dat wij naast de inhoudelijke samenhang ook een sterke samenhang zien met de ontwikkeling van onze dorpsvisies, onze woningbouwprojecten en natuurlijk onze bedrijventerreinen. De samenhang van de verschillende thema's gaan we vastleggen in een mobiliteitsvisie, waarbij aandacht is voor verkeersveiligheid en bereikbaarheid. We brengen hierin onder andere in beeld de locaties – waaronder schoolomgevingen - die zowel om redenen van verkeersonveiligheid of sociale veiligheid prioriteit hebben.

Verkeer

Raadhuisweg / Zoutmansweg

Begin 2022 wordt de inrichting afgerond. Hierbij is invulling gegeven aan de beleidsspeerpunten van de raad: inzet op het verder reduceren van het aantal motorvoertuigen op de Raadhuisweg/Zoutmansweg en het terugbrengen van de snelheid van het verkeer.

Herinrichting Notaris d'Aumerielaan

Het moment waarop de Notaris d'Aumerielaan opnieuw wordt ingericht is afhankelijk van de bouwactiviteiten. Uiterlijk begin 2022 wordt het definitief ontwerp vastgesteld.

Lobby Bodegravenboog

De onvolledige aansluiting tussen de N11 en de A12 is een in ernst toenemend knelpunt. Drie jaar geleden is een lobby ingezet voor de realisatie van de Bodegravenboog, die voor een oplossing moet zorgen. De provincie Zuid-Holland, de regio en ondernemersorganisaties maken zich hier op uitnodiging van de gemeente Bodegraven-Reeuwijk sterk voor. Inmiddels wordt er op basis van een in 2018 getekende intentieverklaring overleg gevoerd met de minister van Infrastructuur en Waterstaat. Hierin staat een verbetering van de verkeerssituatie op de A12 centraal, met de Bodegravenboog als een mogelijk onderdeel daarvan. Er loopt een Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport verkenning (MIRT-A12) naar de oplossing voor het vraagstuk. De regio, provincie en gemeenten trekken samen op met Rijkswaterstaat en het ministerie om tot een snelle aanpak te komen van het knelpunt N11-A12. Binnen het samenwerkingsverband BBG (BeterBereikbaarGouwe) werken de partners toe naar een eerste financiële bijdrage voor het knelpunt en zijn/worden zaken vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst.

Beter Bereikbaar Gouwe

Na een uitgebreide gespreksronde in 2020 is toegewerkt naar één maatregelenpakket dat over vijf tot vijftien jaar wordt uitgevoerd. Fietsroutes, maatregelen op de Gouwe, de Bodegravenboog en een noordelijke ontsluitingsroute Boskoop. Dat zijn de maatregelen die de samenwerkende overheden voorstellen om de bereikbaarheid en leefbaarheid in de Gouwe-regio te verbeteren. Het gaat op dit moment om een voorstel van de bestuurders. De besluitvorming hierover vindt dit jaar plaats.

Over een nieuwe ontsluiting bij Reeuwijk-Dorp is afgesproken dat de gemeenten Bodegraven-Reeuwijk en Waddinxveen in overleg gaan over de verkeersdrukke op de Brugweg en het sluipverkeer in Reeuwijk-Dorp en omgeving. Het doel is in 2021 met de gemeente Waddinxveen een Samenwerkingsovereenkomst te sluiten, waarin afspraken worden vastgelegd over de inzet van menskracht, tijd en financiële middelen.

C-wegen/ kwetsbare wegen

In ons bijzondere landschap vormt de bescherming van de kwetsbare gebruikers en wegen in het Plassen- en buitengebied een specifiek aandachtspunt. In 2021 zijn we verder aan de slag gegaan met maatregelen om het gebied duurzaam in te richten. We ontmoedigen de vestiging van nieuwe bedrijven die qua functie niet passen in deze gebieden. Verder zetten we in op handhaving, gedragsbeïnvloeding (onder meer flyers), inrichting en beheer. Hierbij geldt als uitgangspunt wat is vastgesteld in het raadsakkoord: "De wegen in het Plassen- en buitengebied richten we veilig in (met goede wisselplaatsen en signalering) en stemmen we af op het huidige bestemmingsverkeer". We houden daarbij rekening met de agrarische

bedrijvigheid. Met het aanbrengen van overslaglocaties komen we in een periode van het uitvoeren van en toezien op een duidelijke lijn aangaande het gebruik van het gebied. Ook nieuwe ontwikkelingen zoals kentekenherkenning worden hierbij ingezet. Specifieke aandacht gaat uit naar het zwaar verkeer rond en door Driebruggen en Waarder. Onderzocht wordt op welke manier de dorpen (en wegen) ontlast kunnen worden. Aansluitend worden de herinrichtingsprojecten Waarder, Hoogeind en Laageind hierop aangepast.

Fietsen

De uitvoering van het fietsplan is in 2021 verder opgepakt en krijgt in 2022 een vervolg in een geactualiseerd fietsplan 2.0. Hiervoor wordt inbreng vanuit inwoners gebruikt (wat horen we) en kijken we naar harde getallen (wat meten we). Belangrijk speerpunt is het oplossen van het bestaande knelpunt bij de N11/N459 (Kluifrotonde) in Bodegraven. Eind 2020 is het onderzoek naar de inpassing van een fietstunnel door de provincie Zuid-Holland afgerond. Arcadis die dit onderzoek – waarbij verschillende varianten zijn beschouwd door de stakeholders -in opdracht van de provincie Zuid-Holland heeft uitgevoerd, heeft hiervoor een voorlopig ontwerp (=voorkeursvariant) + kostenraming opgeleverd.

Vanwege de directe samenhang met de ontwikkelingen rondom de Bodegravenboog en het oplossend vermogen van de Bodegravenboog (ontlasten van de Kluifrotonde) én de beperkte beschikbare financiële middelen, staat de fietstunnel voorlopig 'on hold', in afwachting van nadere besluitvorming vanuit het MIRT over de Bodegravenboog.

Prioriteitslocaties rond scholen en kruispunten.

We brengen voor het verbeteren van de veiligheid de prioriteitslocaties voor onveiligheid in beeld. Dat kan gaan om verkeersveiligheid of sociale veiligheid. We hebben hiervoor bijzonder de aandacht voor scholen en kruispunten

Doorfietsroute Gouda-Bodegraven

De verkenning voor de Doorfietsroute Gouda-Woerden is in maart 2020 afgerond. Een deel van deze route loopt over de Zoutmansweg/Raadhuisweg. De ontwerp-uitgangspunten van de doorfietsroute zijn opgenomen in de ontwerp-inrichting van de reconstructie Zoutmansweg/Raadhuisweg. De overige trajectdelen zijn opgenomen in het uitvoeringsprogramma Onderhoudsplan Leefomgeving, waarmee deze raadsambitie verder vorm krijgt.

Doorfietsroute Alphen aan den Rijn-Bodegraven-Woerden

In 2021 is ook de verkenning van de Doorfietsroute Alphen aan den Rijn-Bodegraven-Woerden afgerond. Voor deze route wordt de samenwerking gezocht met de gemeente Alphen aan den Rijn en de provincie Zuid-Holland. We verwachten in het najaar van 2021 een gezamenlijke intentieverklaring te ondertekenen als startsein de doorfietsroute daadwerkelijk in uitvoering te brengen

Openbaar vervoer

Concessie OV ZHN

De nieuwe concessie OV zou eind 2020 worden aanbesteed, om dan in te gaan eind 2022. Vanwege de coronapandemie is dit met anderhalf jaar vertraagd. De planning is nu dateen nieuwe concessie half 2022 aanbesteed wordt en dan in gaat in juli/augustus 2024. Hierover vindt nog landelijk afstemming plaats. Het aanbestedingsproces is om die reden stil komen te liggen. Er is voor 2021 een overbruggings- of noodconcessie uitgewerkt en afgesloten. Daarna wordt gewerkt aan een transitieplan: een plan om de effecten van corona op de reizigersaantallen op te kunnen vangen.

Duurzame mobiliteit

E-laadinfrastructuur

De afgelopen jaren konden bewoners en bedrijven met een elektrisch voertuig een laadpaal aanvragen voor in de buurt. Tot nu toe is het beleid gericht op de vraag. Vanaf 1 juli 2021 heeft de gemeente een nieuwe concessieverlener. Dit is in samenwerkingsverband met meerdere gemeentes in Zuid-Holland. De gemeente Rotterdam heeft hierin de leiding. Naast de aanvragen van bewoners en bedrijven, kan de gemeente nu ook zelf proactief locaties aanwijzen waar elektrisch parkeren gewenst is, zoals bij de komst van een nieuwbouwwijk. Daarnaast maakt de concessieverlener elk kwartaal een nieuwe prognose voor geschikte locaties voor nieuwe laadinfrastructuur. Hierdoor speelt de gemeente meer in op de in ontwikkeling zijnde elektrificering van het Nederlandse wagenpark.

Deelauto's

We zijn in gesprek met een drietal commerciële aanbieders van deelauto's om de mogelijkheden van deze vorm van autogebruik uit te rollen in de kern van Bodegraven (centrum). Het streven is om in de tweede helft van dit jaar met één van deze partijen in zee te gaan en de eerste deelauto's in de kern van Bodegraven te kunnen aanbieden aan potentiële gebruikers.

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Midden Holland (ODMH)

De ODMH is ingesteld ter ondersteuning van de Provincie Zuid-Holland en de regiogemeenten bij de uitvoering van hun taken op het gebied van het omgevingsrecht in het algemeen en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (WABO) in het bijzonder.

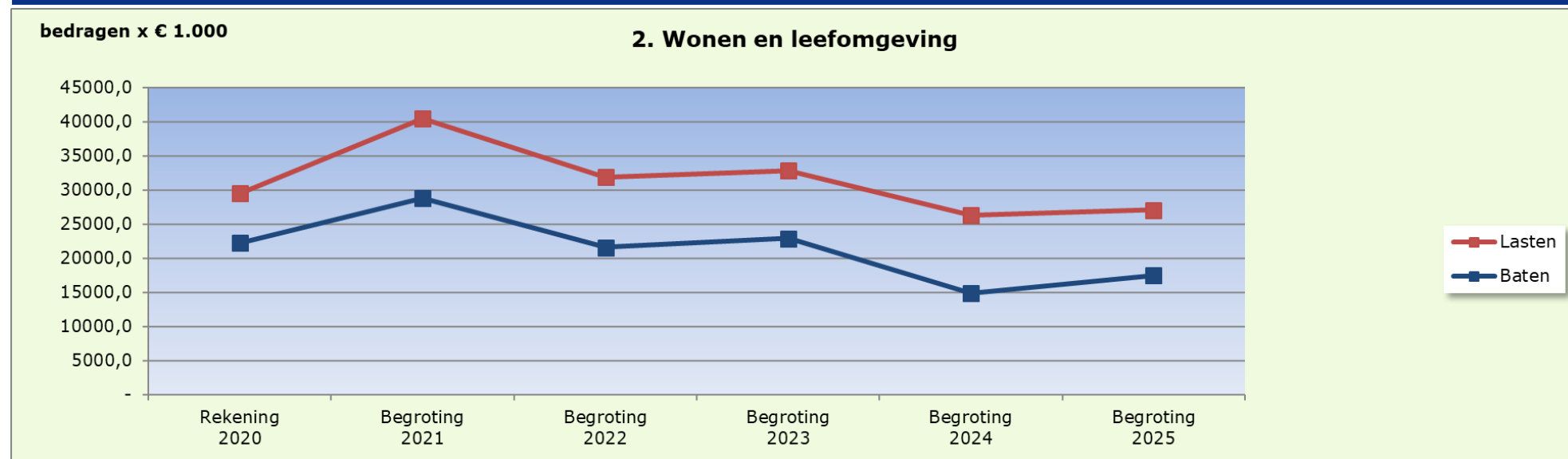
Groenalliantie

De Groenalliantie is ingesteld voor de behartiging van de bovengemeentelijke belangen inzake het beheer en de ontwikkeling van de groengebieden in de regio Midden-Holland en omstreken. De opgaaf voor de komende tijd is de verbinding tussen de gebieden (verder) te versterken en de kwaliteitsimpuls van de gebieden af te ronden.

Het financiële kader

bedragen x € 1.000

Wat mag het kosten?	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Saldo van baten en lasten						
Lasten	- 29.505	- 40.502	- 31.890	- 32.857	- 26.354	- 27.062
Baten	22.267	28.828	21.584	22.891	14.878	17.500
Totaal Saldo van baten en lasten	- 7.238	- 11.674	- 10.306	- 9.965	- 11.476	- 9.562
Mutatie reserves						
Lasten	- 2.440	- 3.073	- 298	- 1.022	- 48	- 2.311
Baten	478	4.890	7	-	50	128
Totaal Mutatie reserves	- 1.962	1.816	- 291	- 1.022	2	- 2.183
Resultaat	- 9.200	- 9.857	- 10.597	- 10.987	- 11.474	- 11.745

Programma 3. Samenwerken, ondernemen en dorpspromotie

Onderwerpen

Programma 3 in deze begroting bevat de thema's samenwerken, ondernemen en dorpspromotie. Onderwerpen die hier onder vallen zijn regionale samenwerking, economie, bedrijventerreinen en dorpspromotie.

Doelstellingen

Binnen dit programma zijn de volgende doelstellingen opgesteld.

- Regionale samenwerking in een geografisch brede en sterke regio
- Vervullen van een actieve rol in het regionaal economisch beleid
- Samen met lokale bedrijfsleven werken aan een vitale sterke economische gemeente door middel van het actieprogramma Economie
- De naamsbekendheid van onze gemeente vergroten en uitdragen door middel van dorpspromotie
- Kansen benutten op het gebied van recreatie en toerisme

Een belangrijk instrument dat leidt tot realisatie van de doelstellingen is het actieprogramma Economie. Dit actieprogramma biedt verschillende thema's die aansluiten op de doelstellingen. Ook recreatie en toerisme wordt tot onderdeel gemaakt van het actieprogramma Economie.

Projecten, opdrachten en processen

Omschrijving

Dorpsvisies

Parallel aan de totstandkoming van de Toekomstvisie wordt in alle dorpen gewerkt aan een dorpsvisie. Veel inwoners van de diverse dorpen zijn met veel enthousiasme aan de slag gegaan; er blijkt veel energie in onze inwoners te zitten waar het de toekomst van het eigen dorp betreft. Gezien de aard van de dorpen is ook elke dorpsvisie anders, zowel wat betreft belangrijke thema's als mate van concreetheid en wijze waarop de dorpsvisies zijn uitgewerkt. Een groot deel van de visies is medio 2021 aan de gemeenteraad gepresenteerd. De visies voor Bodegraven en Reeuwijk-Brug worden eind 2021 verwacht. Belangrijk aandachtspunt is de vraag hoe we alle visies levend houden, om concreet en samen mét de dorpen aan de slag gaan. We gaan samen met de inwoners en betrokken partijen komen tot een werkwijze om dit te borgen en brengen in beeld hoe de dorpsvisies zich verhouden tot, en aansluiten bij, de Toekomstvisie. In 2022 zal de doorvertaling van toekomst- en dorpsvisies naar concrete plannen en voornemens worden opgestart en uitgewerkt.

Uitvoering Actieprogramma Economie

Het Ondernemersplatform Bodegraven-Reeuwijk (OPBR) en de gemeente Bodegraven-Reeuwijk werken samen aan het versterken van de lokale economie. Hiervoor zijn ambities geformuleerd die met elkaar worden verwezenlijkt. Alle ambities zijn beschreven in het Actieprogramma Economie 2019-2022. De gemeente en het OPBR hebben periodiek overleg om acties te formuleren en evalueren. Het Actieprogramma bestaat uit de volgende zes hoofdthema's waarbinnen de acties worden geformuleerd:

1. Bedrijventerreinen
2. Winkels, horeca, recreatie & toerisme
3. Werkgelegenheid & arbeidsmarkt
4. Organisatie & samenwerking
5. Duurzaamheid
6. Bereikbaarheid

Duurzaamheid bedrijventerreinen

Bedrijventerreinen kunnen nog een verdere duurzaamheidsslag maken. Het gaat dan in het bijzonder om de benutting van daken van bedrijfsgebouwen voor de opwekking van energie met zonnepanelen. Daarnaast willen we de kwaliteit van de terreinen versterken en deelnemen aan de bereikbaarheidsagenda. Daarom heeft de gemeente besloten om – voor een eerste periode van twee jaar – deel te nemen aan het project A12-corridor. Binnen dit project wordt onder meer gewerkt aan de ontwikkeling van een waterstofinfrastructuur voor de transportsector.

Bedrijventerreinenstrategie

Bodegraven-Reeuwijk heeft goed bezette bedrijventerreinen, die intensief worden gebruikt en van een goede kwaliteit zijn. Er is behoefte aan meer ruimte voor bedrijfshuisvesting, zowel in Bodegraven als in Reeuwijk. Adviesbureau Buck Consultants heeft berekend dat er voldoende animo is bij vooral Reeuwijkse bedrijven voor bedrijfskavels op Zoutman-West. Bovendien bestaat er onder bedrijven in Bodegraven een grote vraag naar nieuw

terrein voor bedrijfshuisvesting. Dit wordt mede ingegeven door de volledige uitgifte van Rijnhoek. In de Regionale bedrijventerreinenstrategie is voor zowel Zoutman-West als Bodegraven een ruimteclaim opgenomen in de analyse van de ruimteverdeling. Voor een locatie in Bodegraven vraagt die claim wel een nadere presicering, zodat ook daadwerkelijk aanspraak gemaakt kan worden op de ruimteverdeling. Die presicering wordt ingevuld met een visie op bedrijvigheid in de komende jaren: Bedrijvenvisie 2040.

Uitbreiding bedrijventerrein Zoutman

Bedrijven in Reeuwijk-Brug zitten krap in hun jasje en zoeken uitbreidingsruimte. Om in de komende jaren voldoende ruimte te creëren zetten we in op uitbreiding ten westen van Zoutman. Deze ontwikkeling biedt ruimte om het oostelijk deel van Zoutman te transformeren naar wonen. In 2020 is een onderzoek gestart naar beide kansen. Over de bevindingen en vervolgvorstellen loopt het gesprek.

Dorpshart Nieuwerbrug

Het hart van Nieuwerbrug ziet er veel aantrekkelijker uit nu diverse wegen opnieuw zijn ingericht. Ook de plannen voor nieuwbouw op de voormalige Francken-locatie zal hieraan bijdragen, evenals de gestage ontwikkeling van woonwijk De Wijde Wiericke. De genoemde veranderingen gaan mogelijk werken als vliegwiel voor meerdere herontwikkelingen in het dorp. Al met al bieden zij kansen voor het relatief zeer beperkte aantal winkels/horecaondernemingen, alsook voor recreatie en toerisme. De dagwinkel Nieuwerbrug wordt met inzet van dagbesteding gerund door een enthousiaste, lokaal verbonden ondernemer.

Regionale economische samenwerking

In het regionaal overleg Economie, Arbeidsmarkt en Onderwijs Midden-Holland werken gemeenten, onderwijsinstellingen en het georganiseerd bedrijfsleven in de regio samen aan een goed ondernemingsklimaat. In het najaar van 2020 is de Economische visie Midden-Holland vastgesteld, op basis waarvan in 2021 de ontwikkeling van een gezamenlijke projectenorganisatie in gang is gezet langs vier programmalijnen. Hiervoor worden middelen uit de regionale reserves van Midden-Holland benut en is cofinanciering verworven bij de provincie Zuid-Holland in het kader van een MKB-deal.

Detailhandel en horeca

Vitale en aantrekkelijke dorpskernen zijn van groot belang voor de leefbaarheid in de dorpen. In 2021 is de openbare ruimte om het Raadhuisplein in Bodegraven heringericht. Het gebied is toegankelijker geworden voor fietsers en voetgangers en de verblijfskwaliteit is versterkt. In 2022 willen we ditzelfde gedachtengoed uitrollen voor de Oude Markt. Bij dit project zal burgerinitiatief Hart in Bodegraven weer een essentiële schakel zijn. De parkeerdruk wordt in het centrum van Bodegraven als hoog ervaren. De centrumvisie wordt vertaald naar een centrumplan om zo integrale oplossingsrichtingen te bieden voor mobiliteit, verdichting en ruimtelijke kwaliteit.

Voor Winkelcentrum Broekvelden in Bodegraven zetten we naar aanleiding van het raadsbesluit in 2020 diverse stappen. Eind september 2021 is de uitvoering gestart van de aanpassing van de openbare ruimte rond het winkelcentrum. Deze wordt voor eind 2021 afgerond. Vooruitlopend op de uitvoering van een grotere gebiedsontwikkeling in een wat ruimer plangebied (inclusief scholen en sporthal) rond het winkelcentrum geven we daarmee het ondernemersklimaat nu alvast een impuls. Voor dat andere project, de grotere gebiedsontwikkeling waarvan de start uitvoering is beoogd circa

2027, is in 2021 is de intentieovereenkomst gesloten om het haalbaarheidsonderzoek te starten. Als gevolg van de beperkte capaciteit van de organisatie moet het echte werk hieraan nog wel beginnen en zoeken we de juiste timing daarvoor binnen onze mogelijkheden.

Corona

In de coronaperiode hebben veel bedrijven gebruik gemaakt van de landelijke financiële ondersteuningsmaatregelen en/of de aangepaste betalingsregelingen. Deze bedragen moeten zij de komende jaren deels terug gaan betalen. Dit kan ervoor zorgen dat ondernemingen nog lange tijd in financieel zwaar weer zitten of zelfs om kunnen vallen. De horeca-, toerisme- en evenementensectoren zijn zwaar getroffen. Deze branches zijn belangrijk voor onze economie en daarom een voortdurend aandachtspunt. Door langdurige beperkingen van hun bedrijfsactiviteiten is personeel uit deze sectoren weggetrokken. Het landelijke tekort aan werknemers is al hoog, vooral deze sectoren hebben nu moeite hebben geschikt personeel te vinden. We hebben lokaal economische veerkracht gezien in coronatijd. Veel ondernemers probeerden op creatieve wijze de zaak draaiend te houden. Sommige ondernemers zijn blijvend deze vernieuwde weg ingeslagen. De gemeente Bodegraven-Reeuwijk heeft zeer goed samengewerkt met de bestaande ondernemersverenigingen en zal dit indien nodig blijven doen.

Recreatie en toerisme

De toeristische en recreatieve sector zal na het corona tijdperk een nieuwe impuls moeten krijgen als het gaat om de vrijetijdseconomie van ons land. Vakantie in eigen land en stedentrips worden meer vanzelfsprekend en daarbij is promotie en productontwikkeling zoals in onze visie staat beschreven van groot belang. Daarbij maken we continue een afweging tussen het beschermen van de kernwaarden en de unieke elementen van ons Plassengebied en buitengebied, de rust van onze inwoners en het aanbod dat we met elkaar aan onze toeristen bieden.

In 2022 gaan we verder met het op de kaart zetten van onze gemeente als Hart van het Groene Hart. Dit doen we samen met verschillende partners zoals stichting Promotie Bodegraven-Reeuwijk, ECB, OPBR en de organisaties achter grote(re) evenementen. De ontwikkeling van Het Groene (H)arthuys als platform voor Kunst, Cultuur en Historie zal steeds meer haar plek gaan innemen als het gaat om organisatie en coördinatie van diverse evenementen. De realisatie van een nieuwe plek voor het huidige kaasmuseum in het centrum van Bodegraven gaat plaatsvinden. In deze locatie komt een VVV Groene Hart van Holland, met daarin toeristische informatievoorziening voor zowel onze bewoners als onze bezoekers.

De bijschrijving van onze Kaaskoningin als Inventaris Immaterieel Erfgoed zal bijdragen aan meer (regionale en landelijke) aandacht voor kaas.

Vanuit stichting Groene Hart Verbinders wordt gewerkt aan een monitor die tot op gemeenteniveau afpelbaar is. Dat zal ons inzicht verschaffen in werkgelegenheid, inkomsten en aantallen bezoekers van het Groene Hart. Als gemeente stimuleren en faciliteren we al deze bewegingen.

Streekmuseum

Het Streekmuseum heeft een nieuwbouwplan ontwikkeld dat in twee fasen gebouwd zou kunnen worden. Met de eerste fase van de nieuwbouw zou het Streekmuseum toch al verder kunnen werken om de gezamenlijke ambities te kunnen realiseren. De eerste stappen gaan in 2022 gezet worden. Belangrijk aandachtspunt daarbij is of nieuwbouw gerealiseerd kan worden binnen de thans in de begroting beschikbare middelen.

Cheese Valley

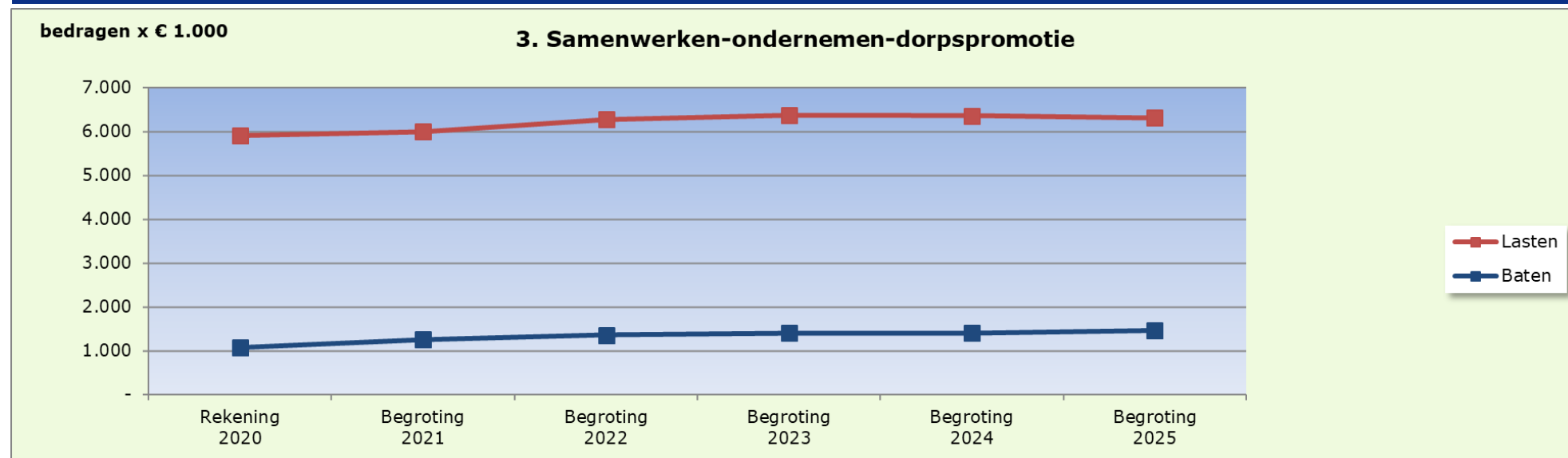
Het doel van de stichting Cheese Valley is de ontwikkeling en verduurzaming van het economisch profiel van het Groene Hart door de groei van de vrijetijdseconomie. Ook voor 2022 is de inzet het versterken van het icoon kaas voor onze regio.

Het financiële kader

bedragen x € 1.000

Wat mag het kosten?	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Saldo van baten en lasten						
Lasten	- 5.913	- 5.996	- 6.272	- 6.362	- 6.359	- 6.316
Baten	1.071	1.248	1.358	1.403	1.403	1.453
Totaal Saldo van baten en lasten	- 4.842	- 4.748	- 4.914	- 4.958	- 4.955	- 4.862
Mutatie reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	125	50	-	-	-	-
Totaal Mutatie reserves	125	50	-	-	-	-
Resultaat	- 4.717	- 4.698	- 4.914	- 4.958	- 4.955	- 4.862

Programma 4. Bestuur en dienstverlening

Onderdelen

Programma 4 bevat de onderdelen dienstverlening, burgerparticipatie, verbonden partijen en organisatieontwikkeling.

Doelstelling

Dit programma kent de volgende doelstellingen:

- Optimale dienstverlening aan onze inwoners
- 'Van Buiten naar Binnen' verder ontwikkelen in onze organisatie
- Helder en transparant bestuur

Projecten, opdrachten en processen

Omschrijving

Organisatie

Vanuit het medewerkersonderzoek (MO) uit 2020 wordt ingezet op de belangrijkste uitkomsten van dit onderzoek: verbeteren werkdruk, teamontwikkeling en prioritering. Dit krijgt in 2022 verder zijn beslag door onder andere inzet op teamontwikkeling, het verbeteren van inzicht en overzicht en het werken aan een gezonde organisatie.

Teamontwikkelingssessies

Wij zetten in op de ontwikkeling van teams om de samenwerking zowel binnen als buiten de teams te optimaliseren. Tijdens deze teamsessies wordt onder andere aandacht besteed aan:

- Het stellen van prioriteiten en omgaan met werkdruk
- De mate van samenwerking en communicatie binnen de teams
- Het verdelen van taken en rollen binnen de teams
- Het geven en ontvangen van feedback
- De integrale samenwerking met andere teams of thema's
- De (ontwikkel)behoeften binnen de teams

Inzicht en overzicht organisatie

O&O heeft samen met de gemeentesecretaris en de strategische adviseurs uit de verschillende teams, maandelijks een overleg 'Platform Strategisch Organisatiebeleid' met als doelen:

- Het creëren van overzicht van (bestuurlijke) prioriteiten
- Het bespreken van integrale samenwerkingen tussen medewerkers
- De (door)ontwikkeling van thema's zoals bijvoorbeeld
  - participatie (inclusief dorps- en wijkgericht werken)
  - regionale samenwerking (zoals in het sociaal domein)
  - de P&C-cyclus
- Het bewaken van capaciteit en inzetbaarheid van medewerkers
- Het bespreken en bewaken van de budgetten.

Middels dit platform-format, bevorderen wij samen het overzicht van projecten en capaciteit, integrale samenwerkingen en personele (ontwikkel) vraagstukken en communicatie daarover. We signaleren knelpunten in (communicatie)processen in een vroeg stadium en anticiperen hierop tijdig.

Gezonde organisatie

Een goed georganiseerd ziekteverzuimproces dat past bij onze manier van werken gaat leiden tot een lager ziekteverzuim. Wij gaan hoogwaardige samenwerkingspartners selecteren die passen bij ons organisatie-model. Er wordt aandacht besteed aan het gedrag van medewerkers tijdens het ziekteverzuimproces. Hiermee doen wij een beroep op het persoonlijk leiderschap en verantwoordelijkheid van de medewerker.

Arbeidsmarktcommunicatie

Er wordt ingezet op een helder, overzichtelijk en vindbaar 'werken bij' pagina op de gemeentesite. Onze unieke manier van werken is helder beschreven, waarbij de trojspunten en de verhalen van medewerkers middels beeldend materiaal wordt neergezet. Het doel is om high potentials uit de markt aan te trekken en te binden aan onze organisatie (instroom).

Inwerkprogramma en Onboarding

Nieuwe medewerkers worden op een warme manier welkom geheten. In de eerste maanden zullen zij meegenomen worden in een helder beschreven inwerkprogramma. Het inwerkprogramma kent een vast programma voor alle nieuwe medewerkers. Aanvullend is er per team/rol een variabel programma gericht op de uit te voeren rol van de nieuwe medewerker.

Individuele gesprekken met O&O

Alle medewerkers krijgen minimaal één gesprek per jaar met een Adviseur O&O. Vanuit deze gesprekken leveren wij maatwerk aan de (ontwikkel)behoeften van teams en medewerkers. De gesprekken bieden inzicht in de capaciteit, vitaliteit, inzetbaarheid en doorontwikkeling van de medewerkers en de organisatie en geeft invulling aan de strategische personeelsplanning.

Om inzicht te geven in de eigen capaciteiten en competenties, gaan wij een op zoek naar een geschikte tool dat ter vervanging dient voor het Odin Compass.

Beoordelen en belonen

Er komt een helder en transparant beoordeling- en beloningssysteem dat past bij ons organisatiemodel. Dit geeft inzicht in de prestaties van medewerkers. Het bevordert de doorstroom en het (ontwikkel)perspectief van medewerkers. Ook minder goed presterende medewerkers krijgen op deze manier de juiste aandacht en kansen voor uitstroom.

Doorontwikkeling E-HRM Systeem

Om sturing te geven aan de strategische personeelsplanning komt alle data van medewerkers in één systeem (Motion) te staan. Hierin is alle personeel gerelateerde data en bijbehorende budgetten, zoals het personeels- en opleidingsbudget, inzichtelijk voor O&O.

Opleidingsplan/E-learning

Bij ontwikkelbehoeften van medewerkers zullen wij trainingen aanbieden via een E-learningssysteem. Zowel interne- als externe trainingen zijn toegankelijk via dit onlinemedium. Voor specifieke ontwikkelwensen is er ruimte om externe opleidingen te volgen. De kosten van doorontwikkeling en opleiding worden gedekt uit het daarvoor beschikbare opleidings- en ontwikkelingsbudget.

Opvolging Medewerkersonderzoek (MO) 2020

In het derde kwartaal van 2022 organiseren wij een nieuw MO om de effecten van de aanpak op de verbeterpunten van het MO uit 2020 te meten.

Dienstverlening

Het verbeteren van onze dienstverlening is een continu proces.

- Belangrijke onderwerpen zijn: digitalisering, de inwoner in regie en samenwerking in brede zin.
- Het afhandelen van online klantcontact (webcare als facebook en twitter) is belegd bij het KCC en wordt geleidelijk verder uitgebreid met andere kanalen als o.a. whatsapp.
- De afgelopen jaren hebben we veel geïnvesteerd in het op orde krijgen van separate kanalen; de komende jaren verschuift het accent naar het samenspel van alle kanalen.

- We meten de klanttevredenheid direct na klantcontact. Deze resultaten vullen we aan met kleine onderzoeken en peilingen op onze communicatiekanalen. Daarnaast vragen we inwoners om een reactie op onze dienstverlening in onze uitgaande brieven. Zo krijgen we meer inzicht in de dienstverlening van de gemeente en dat geeft ons de mogelijkheid onze dienstverlening en processen te verbeteren.
- Samen met de burgerzaken- en telefonied medewerkers werken we aan de teamontwikkeling en aan het landelijke project 'Burgerzaken gereed voor 2024'. Ook onderzoeken we de mogelijkheden om burgerzaken opnieuw in het gemeentehuis te vestigen.

ICT

Cloud

In 2022 wordt het financiële systeem vervangen door software die in de Cloud staat. Ook wordt de migratie van de netwerkschijven afgerond naar de Microsoft Cloud. Hiermee zijn, op de Geo-omgeving en het systeem voor de meldingen openbare ruimte na, alle grote softwarepakketten gemigreerd naar de Cloud. De migratie, samen met de vervanging van de telefooncentrale, betekent dat eind 2022 een groot deel van de organisatie volledig plaats- en tijdonafhankelijk kan werken, zonder afhankelijkheid van stroom/internet of andere voorzieningen van het gemeentehuis. Wel zorgt de overgang naar de Cloud voor hogere out-of-pocket kosten omdat alles als een dienst wordt ingekocht. Deze effecten zijn in de begroting 2021-2025 reeds meegenomen. Voor nieuwe ontwikkelingen waar ICT middelen voor nodig zijn moet rekening gehouden worden bij het opstellen van de begrotingen met de out-of-pocket kosten van de Cloud.

Informatie gestuurd werken

Steeds meer aandacht gaat uit naar informatie gestuurd werken waarbij uitkomsten van uitvoeringstaken objectief gerapporteerd kunnen worden en als basis dienen voor input voor verdere uitvoering en (bestuurlijke) besluitvorming. Daarbij is het van belang dat processen en bijbehorende informatieketens volledig digitaal zijn ingericht en zijn te ontsluiten naar rapportage/analyseomgevingen. In 2022 worden steeds meer informatieketens ontsloten in het in 2021 geïmplementeerde Datawarehouse. Hierbij gaat veel aandacht uit naar de datakwaliteit in de informatieketens. Belangrijk aandachtspunt is dat de Teams die informatie invoeren en gebruiken begeleid worden in het vergroten van de datakwaliteit waarvoor de nodige begeleidingscapaciteit (informatieadviseurs) beschikbaar blijft.

Cyber

In de kadernota is vastgesteld dat er extra middelen beschikbaar komen voor Cybersecurity in 2022. Deze zullen worden ingezet om proactieve bewaking (SIEM) als dienst in te kopen als aanvulling op bestaande cybersecuritymaatregelen.

Informatiemanagement

Veel processen worden al ondersteund door de nodige informatievoorziening (software). Deels sluiten bestaande werkwijzen en de informatievoorziening nog niet optimaal op elkaar aan. Ook wordt bij de overgang van analoog naar digitaal bestaande werkwijzen in stand gehouden.

Door de informatievoorziening beter in te zetten en processen hierop te optimaliseren (software volgt niet altijd bestaande werkwijzen, werkwijzen worden ook aangepast op mogelijkheden van software), kunnen op verschillende domeinen verbeteringen worden ingezet, zodat schaarse capaciteit en kennis wordt vrijgespeeld en de kwaliteit van uitvoeringsprocessen en verantwoordingen over de processen wordt verbeterd.

In 2022 zal met ondersteuning van de informatiefunctie per team worden geïnventariseerd welke kansen er zijn op optimalisatie, waarna deze kansen geconcretiseerd worden in een uitvoeringsskalender.

Veiligheid

De ambitie is een gemeente waar 'inwoners veilig moeten kunnen wonen, werken en recreëren' en waar een "krachtig, actief en slagvaardig

veiligheidsbeleid" een "hoofdtak van de gemeente" is. Vraagstukken in de samenleving en aanbevelingen van de rekenkamer hebben geleid tot de ontwikkeling van nieuw veiligheidsbeleid. Daarin worden elf integrale vraagstukken / thema's voorzien die de komende jaren vanuit het nieuwe 'Programma Veiligheid 2021 en verder...' extra aandacht verdienen. De elf onderdelen van het programma zijn op hoofdlijnen in kaart gebracht en uitgewerkt. Deze beleidsontwikkeling is in september 2021 behandeld in de commissie. Parallel daaraan ligt ook het budget van Veiligheid voor bij de gemeenteraad. Het college ziet ruimte om vanaf 2022 € 100.000,- jaarlijks in te zetten om uitvoering te kunnen geven aan de belangrijkste onderdelen uit het Programma Veiligheid.

Verbonden partijen

Veiligheidsregio Hollands Midden (VRHM)

De gemeente Bodegraven-Reeuwijk maakt onderdeel uit van de Gemeenschappelijke Regeling van de Veiligheidsregio Hollands Midden. De Veiligheidsregio zorgt voor een adequate brandweer en ambulancezorg en draagt tevens zorg voor een goede samenwerking tussen de veiligheidsdiensten. Daarnaast treedt zij op bij rampen en zorgt zij dat de gestelde normen op het gebied van veiligheid worden behaald.

Belastingsamenwerking Gouwe Rijnland (BSGR)

De BSGR is in 2009 opgericht als samenwerkingsverband tussen het Hoogheemraadschap van Rijnland en de gemeenten Leiden, Gouda, Oegstgeest, Voorschoten, Wassenaar en Zoeterwoude. In 2013 zijn de gemeenten Bodegraven-Reeuwijk en Katwijk toegetreden en later ook nog de gemeenten Waddinxveen en Leiderdorp. Per 1 januari 2021 is ook de gemeente Velsen toegetreden.

De activiteiten van de BSGR richten zich op beleidsadvisering, heffing en invordering van gemeentelijke en waterschapsbelastingen en op de uitvoering van de Wet WOZ. Tussen de BSGR en haar deelnemers is afgesproken dat onderzoek naar de mogelijkheden van uitbreiding van dat takenpakket voortdurend aandacht heeft. Daarbij moet echter wel sprake zijn van taken gerelateerd aan belastingen en/of WOZ.

De gemeente Bodegraven-Reeuwijk heeft naast de uitvoering van de Wet WOZ (taxatie, versturen WOZ-beschikkingen en bezwaarafhandeling) ook de heffing en invordering van de OZB, de rioolheffing, de reinigingsheffingen, de toeristenbelasting, de forensenbelasting, de precariobelasting en de bouwleges aan de BSGR overgedragen. Jaarlijks gaat het daarbij om een bedrag van bijna € 22 miljoen. Daarnaast verzorgt de BSGR ook de afhandeling van de kwijtscheldingsverzoeken.

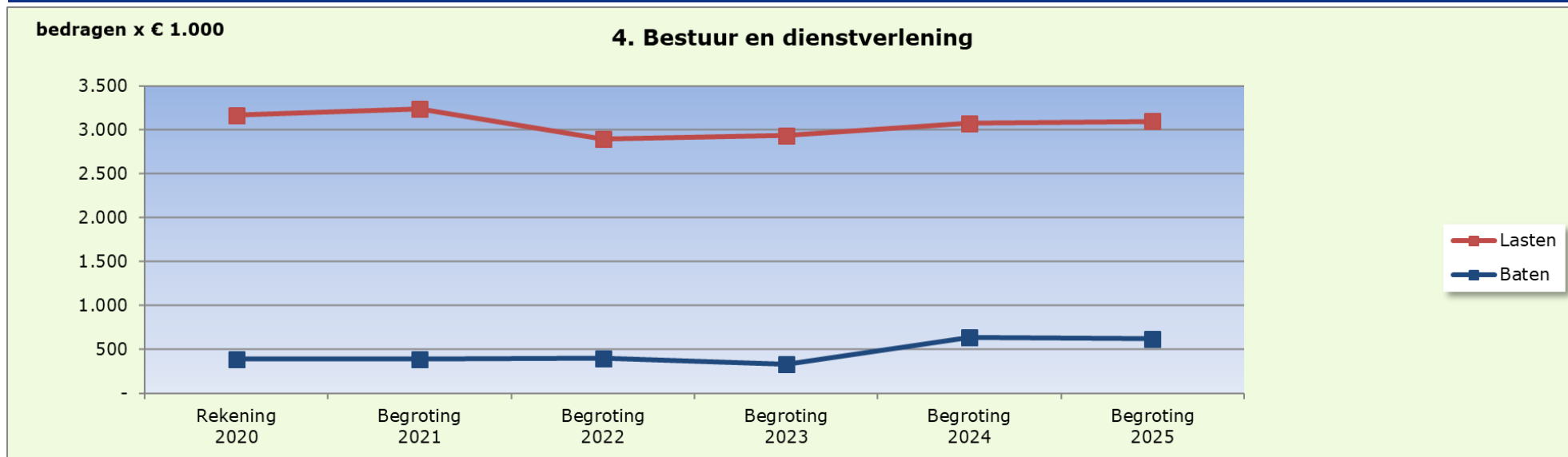
De gemeente Bodegraven-Reeuwijk betaalt jaarlijks een deelnemersbijdrage aan de BSGR, die voor 2022 is begroot op iets meer dan € 637.000,-. Dit bedrag is gebaseerd op een prognose van de door de gemeente bij de BSGR in 2022 af te nemen producten. De kosten daarvan worden berekend aan de hand van een kostprijscalculatiemodel dat in 2018 is ingevoerd als basis voor de kostenverdeling tussen de deelnemers.

2022 staat voor de BSGR vooral in het teken van het behoud van de ISAE-certificering (de BSGR is ook nu nog steeds de eerste en enige belastingorganisatie die al zeven jaar dit internationaal erkende kwaliteitspredicaat in haar bezit heeft), onderzoek naar verdere groei door opschaling van het aantal deelnemers of samengaan met een ander belastingkantoor, een verdere uitwerking van de bewustwording rondom privacy en informatiebeveiliging, de mogelijke herziening van het gemeentelijk belastinggebied en het belastingstelsel van de waterschappen, de ontwikkeling van de software richting de cloud, de verdere ontwikkeling en het beheer van de basisregistraties en de ontwikkelingen rondom een samenhangende objectenregistratie en een verdere verbetering van de dienstverlening, bijvoorbeeld door uitbreiding van de automatische incasso.

Het financiële kader

bedragen x € 1.000

Wat mag het kosten?	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Saldo van baten en lasten						
Lasten	- 3.169	- 3.236	- 2.899	- 2.936	- 3.076	- 3.098
Baten	389	388	398	329	641	622
Totaal Saldo van baten en lasten	- 2.780	- 2.848	- 2.501	- 2.608	- 2.436	- 2.476
Mutatie reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	-	-	-	-	-	-
Totaal Mutatie reserves	-	-	-	-	-	-
Resultaat	- 2.780	- 2.848	- 2.501	- 2.608	- 2.436	- 2.476

Algemene dekkingsmiddelen, overhead en onvoorzien

Onze visie

De doelstelling is een in alle jaren sluitende begroting. Op basis van de thans voorliggende meerjarenramingen moet worden vastgesteld dat deze doelstelling nog steeds onder druk staat. Wij zien ons geconfronteerd met oplopende tekorten in het Sociaal Domein. Natuurlijk zetten wij alles op alles om die tekorten zoveel mogelijk te beperken en terug te dringen, maar duidelijk is dat ook een hogere rijksbijdrage voor een meerjarig sluitende begroting noodzakelijk is.

Een andere doelstelling van het college is een niet meer dan trendmatige verhoging van de belastingen. Ook deze doelstelling wordt in deze begroting niet gerealiseerd. Gemiddeld stijgen de belastingen (O.Z.B., toeristen- en forensenbelasting) niet meer dan trendmatig (namelijk met 1,5%, zijnde het inflatiepercentage zoals dat door het Centraal Planbureau voor de Eurolanden is afgegeven in de korte termijnramingen van maart 2021) maar is voor de O.Z.B. een uitzondering gemaakt. Deze stijgt voor inwoners in de komende vier jaren met 1% extra, bovenop de trendmatige ontwikkeling. Voor bedrijven wordt een stijging van de O.Z.B. met 7,7% voorzien. Hierbij wordt ook verwezen naar de passage die in de aanbiedingsbrief aan dit onderwerp is gewijd.

Projecten, opdrachten en processen

Omschrijving

Algemene uitkering

Een belangrijk deel van de gemeentelijke inkomsten (circa 50%) wordt gevormd door de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Hoewel er sprake is van één uitkering wordt deze op de achtergrond nog nadrukkelijk gescheiden in twee onderdelen: te weten het klassieke domein (reguliere exploitatie) en het Sociaal Domein. Ook onze Kadernota kent dit onderscheid.

Op dit moment is de wijze hoe de verdeling van deze uitkering tot stand komt onderwerp van gesprek. Dat geldt overigens voor de beide domeinen. Enige jaren geleden is voor het klassieke domein besloten tot een 'herijking' van de maatstaven. In het voorjaar van 2021 was een verdeling gepresenteerd die met ingang van het jaar 2023 zou gaan gelden. Op basis van deze verdeling is de Kadernota 2022 gebaseerd. Inmiddels is een nieuwe verdeling gemaakt omdat de eerste verdeling aan stevige kritiek onderworpen was. Ten opzichte van de Kadernota valt deze nieuwe verdeling voor de gemeente Bodegraven-Reeuwijk aanzienlijk minder gunstig uit. Het verwachte voordeel van € 1,2 miljoen is daarmee verdwenen. Dit nieuwe resultaat is in deze begroting opgenomen. Overigens is het nog maar de vraag of dit ook de definitieve uitkomst gaat worden. In de loop van 2022 zal daarover meer duidelijkheid gaan ontstaan.

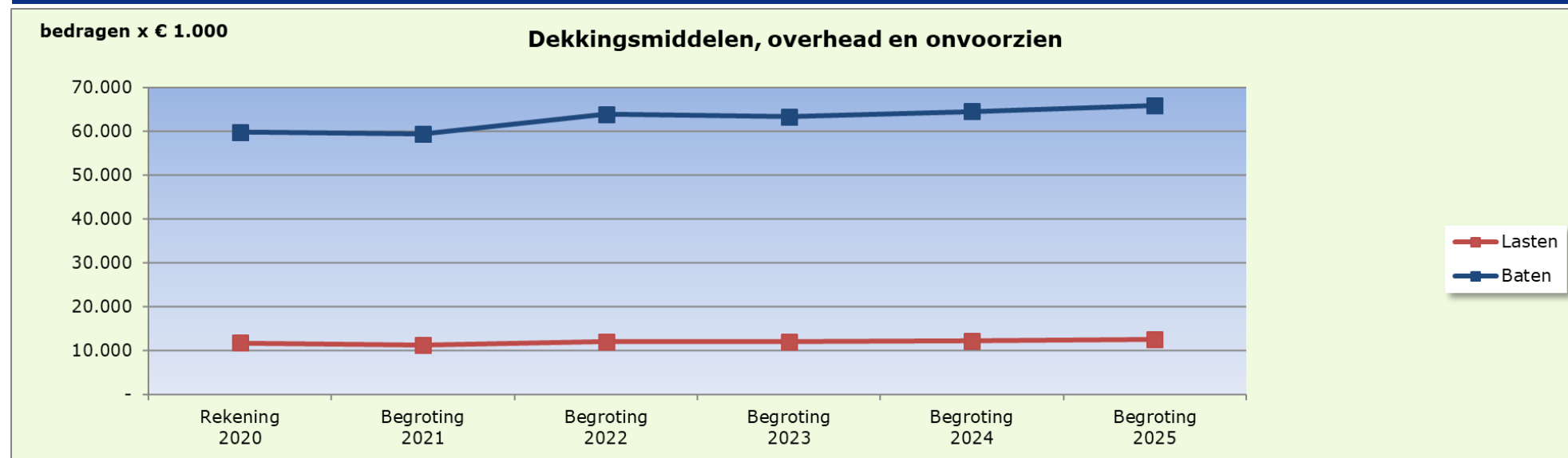
Voor wat betreft het Sociaal Domein speelt enerzijds ook het herverdeeeffect, maar veel belangrijker is de vraag of er wel genoeg middelen voor de gemeenten beschikbaar komen. De gemeente Bodegraven-Reeuwijk is wat dat betreft een echte nadeelgemeente te noemen.

Deze begroting is gebaseerd op de septembercirculaire 2021.

Het financiële kader

bedragen x € 1.000

Wat mag het kosten?	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Saldo van baten en lasten						
Lasten	- 11.748	- 11.204	- 12.089	- 12.015	- 12.211	- 12.581
Baten	59.796	59.369	63.887	63.345	64.576	65.900
Totaal Saldo van baten en lasten	48.048	48.165	51.798	51.330	52.365	53.318
Mutatie reserves						
Lasten	- 638	- 631	- 18	- 757	- 795	- 1.196
Baten	-	-	5	1.707	924	279
Totaal Mutatie reserves	- 638	- 631	- 13	950	129	- 917
Resultaat	47.410	47.535	51.785	52.281	52.494	52.401

Het hierboven gepresenteerde saldo van baten en lasten kan als volgt gespecificeerd worden opgenomen.

bedragen x € 1.000

Algemene dekkingsmiddelen, onvoorzien en overhead	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	50.000	49.344	50.180	51.456
Uitkeringen gemeentefonds	50.000	49.344	50.180	51.456
0.61 OZB woningen	6.391	6.346	6.500	6.455
0.62 OZB niet-woningen	3.164	3.195	3.225	3.256
0.64 Belastingen overig	10	10	10	10
Precariobelasting	10	10	10	10
0.5 Treasury	1.010	954	961	896
0.4 Overhead	- 8.779	- 8.520	- 8.512	- 8.755
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	-	-	-	-
0.8 Overige baten en lasten	-	-	-	-
Algemene baten en lasten	-	-	-	-
Totaal	51.798	51.330	52.365	53.318

Voor de vennootschapsbelasting is geen raming opgenomen. De gedachte hierachter is dat eventueel te betalen vennootschapsbelasting wordt veroorzaakt door winsten in de grondexploitaties. Een in enig jaar te betalen bedrag aan vennootschapsbelasting wordt in datzelfde jaar direct gedekt door een beschikking over de reserve grondexploitatie. Daarmee is er voor de begroting geen budgettair effect.

Op basis van het Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV) dient inzicht te worden verstrekt hoe het bedrag van de overhead tot stand is gekomen. In onderstaande tabel is dat inzichtelijk gemaakt.

bedragen x € 1.000

Specificatie 0.4 Overhead	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Totaal van de lasten	- 8.830	- 8.571	- 8.563	- 8.806
Totaal van de baten	51	51	51	51
Per saldo lasten	- 8.779	- 8.520	- 8.512	- 8.755
<u>Toegerekend aan:</u>				
Investerings	1.630	1.376	1.335	1.335
Grondexploitatie	235	235	235	235
Voorzieningen	430	430	430	430
Totaal toegerekend	2.295	2.041	2.000	2.000
Netto lasten 0.4 overhead	- 6.484	- 6.479	- 6.512	- 6.755

Hierbij wordt opgemerkt dat netto lasten van de overhead niet per programma worden toegerekend, maar in één bedrag in dit programma worden opgenomen.

Deel C: Paragrafen

Paragraaf 1 – Lokale heffingen

Wat is het doel van deze paragraaf?

Deze paragraaf geeft een overzicht op hoofdlijnen van de diverse gemeentelijke belastingen, heffingen en rechten die bij de diverse programma's in de programmabegroting geraamd zijn. In het kort geven we aan welk beleid we in het begrotingsjaar gaan voeren ten aanzien van de lokale heffingen. Het lokale beleid is vastgelegd in de belastingverordeningen. Verder is een overzicht opgenomen van de geraamde opbrengsten, wordt aandacht besteed aan de lokale belastingdruk en aan het kwijtscheldingsbeleid.

Doelstellingen

1. Heffing van gemeentelijke belastingen conform de wettelijke regelingen en de door de raad vastgestelde tarieven.
2. De opbrengsten van de belastingen en rechten moeten kostendekkend zijn.
3. Kwijtschelding aan die belastingplichtigen die over onvoldoende financiële middelen beschikken om te betalen.
4. Uitvoering van de Wet WOZ conform de wettelijke bepalingen en de door de Waarderingskamer vastgestelde normen.

Activiteiten in 2022 om deze doelstellingen te bereiken

Doelstelling 1:

- 1.1 Voor alle heffingen wordt aan de raad voorgesteld om een nieuwe verordening voor 2022 vast te stellen.
- 1.2 De uitvoering van de taken in het kader van de heffing en invordering van de onroerende-zaakbelastingen, de afvalstoffenheffing, de reinigingsrechten, de rioolheffing, de toeristenbelasting, de forensenbelasting, de precariobelasting en de leges omgevingsvergunningen is overgedragen aan de Belasting Samenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR) uit Leiden.
- 1.3 Ook de afhandeling van de bezwaren tegen de diverse aanslagen gemeentelijke belastingen wordt door de BSGR uitgevoerd. Afhandeling moet geschieden binnen de daarvoor geldende wettelijke termijn. Zowel de Wet WOZ (artikel 30 lid 9) als de gemeentewet (artikel 236 lid 2) geven, in afwijking van artikel 7:10 van de Awb, aan dat uitspraak moet worden gedaan in het kalenderjaar waarin het bezwaarschrift is ontvangen. Dit betekent dus uitspraak doen vóór 31 december 2022. Uiteraard wordt in de meeste gevallen eerder uitspraak gedaan en niet tot de uiterste datum gewacht.

Doelstelling 2:

- 2.1 Uitgangspunt is dat de tarieven voor de belastingen en rechten de voor 2022 verwachte koopkrachtontwikkeling volgen en daarom met 1,5% worden verhoogd. Deze verhoging geldt uiteraard niet voor die tarieven die kostendekkend moeten zijn. Deze worden afzonderlijk berekend.

Doelstelling 3:

- 3.1 Ook de uitvoering van de kwijtschelding van de onder doelstelling 1.2 genoemde heffingen wordt door de BSGR verzorgd. Uiteraard mag de gemeente wel de daarbij te hanteren kwijtscheldingsnorm bepalen. De Gemeente Bodegraven-Reeuwijk hanteert een kwijtscheldingsnorm van 100% van het bijstandsniveau. Dit is het maximale percentage dat de gemeente volgens de wet mag hanteren.
- 3.2 Bij personen met een bijstandsuitkering worden de gebruikersheffingen automatisch kwijtgescholden. Niet bijstandsgerechtigden met een inkomen op bijstandsniveau kunnen op verzoek voor kwijtschelding in aanmerking komen.

Doelstelling 4:

- 4.1 De uitvoering van de taken in het kader van de Wet waardering onroerende zaken (WOZ) is overgedragen aan de Belastingamenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR) uit Leiden.
- 4.2 In het kader van de Wet WOZ wordt het complete onroerende zaken bestand door de BSGR opnieuw gewaardeerd naar het prijspeelniveau 1 januari 2021.
- 4.3 De beschikkingen worden door de BSGR begin 2022 verstuurd. De nieuw vast te stellen waardes, die o.a. als grondslag dienen voor de gemeentelijke onroerende-zaakbelastingen, zullen voor een periode van één jaar gelden. Al sinds 2007 worden de WOZ-waardes namelijk jaarlijks vastgesteld.
- 4.4 Ook de afhandeling van de bezwaren tegen de WOZ-beschikkingen wordt door de BSGR uitgevoerd. Ook hier geldt weer dat afhandeling moet geschieden binnen de daarvoor geldende wettelijke termijn en dus uiterlijk vóór 31 december 2022.

Overzicht tarieven per belasting/heffing/recht

Onroerende-zaakbelastingen (OZB)

Voorgesteld wordt om de opbrengst van de OZB, naast de algemene inflatiecorrectie van 1,5%, extra te verhogen en daarmee per saldo een verhoging door te voeren ten opzichte van de gerealiseerde opbrengst van 2021 van 4%. Tevens wordt voorgesteld om een deel daarvan (€ 100K) in te vullen met een versnelde verhoging van de tarieven voor de OZB niet-woningen richting het landelijk gemiddelde, die oorspronkelijk pas vanaf 2024 zou worden doorgevoerd. Per saldo stijgen de tarieven voor de woningen dan met 2,5% en de tarieven voor de niet-woningen met 7%. Hierbij moet tegelijkertijd worden genoemd dat de aanpassing van de tarieven voor wat betreft Ons Fonds leiden tot een verlaging van circa 5%. Uiteindelijk betekent dit voor de niet-woningen een stijging van circa 2%.

Dit alles betekent echter niet dat de voor 2021 vastgestelde tarieven zonder meer met deze percentages kunnen worden verhoogd. Om tot een goede tariefberekening te komen zullen eerst 2 tussenstappen genomen moeten worden:

1. herberekening van de tarieven voor 2021 aan de hand van de definitieve cijfers omtrent de waardeontwikkeling tussen 1 januari 2019 en 1 januari 2020: een verordening OZB moet altijd vóór 1 januari van het belastingjaar worden vastgesteld. Op dat moment zijn de definitieve cijfers omtrent de WOZ-waardeontwikkeling echter nog niet bekend. Daarom wordt bij het berekenen van de tarieven uitgegaan van een prognose. Dat kan dus betekenen dat de tarieven, als de definitieve cijfers omtrent de waardeontwikkeling afwijken van de prognose, iets te laag of te hoog worden vastgesteld. En als deze te hoog of te laag vastgestelde tarieven dan weer als basis dienen voor de tarieven van het jaar daarop, dan blijft die te hoge of te lage tariefstelling

bestaan. Aan de raad is daarom toegezegd om eenmaal vastgestelde tarieven eerst te herberekenen aan de hand van de definitieve cijfers omtrent de waardeontwikkeling en deze herberekende tarieven dan als basis te laten dienen voor het jaar daarop.

- correctie van de voor 2021 herberekende tarieven aan de hand van de waardeontwikkeling tussen 1 januari 2020 en 1 januari 2021. Begin 2022 zullen door de BSGR nieuwe WOZ-waardes worden vastgesteld, die als grondslag zullen dienen voor de OZB. Deze nieuwe WOZ-waardes worden vastgesteld naar het prijspeilniveau van 1 januari 2021. Voor 2021 golden als grondslag voor de OZB nog WOZ-waardes die waren vastgesteld naar het prijspeilniveau 1 januari 2020. De voor 2021 vastgestelde of herberekende tarieven moeten daarom worden gecorrigeerd voor de gemiddeld opgetreden waardeverandering (of -daling) die tussen 1 januari 2020 en 1 januari 2021 heeft plaatsgevonden. Wanneer een dergelijke correctie niet zou worden toegepast en de voor 2021 vastgestelde of herberekende tarieven met 2,5% en 7% zouden worden opgehoogd, zouden bij een stijging van de WOZ-waarde te hoge tarieven worden vastgesteld en zou de opbrengst van de OZB dus meer stijgen dan nu wordt voorgesteld.

Vergelijking van de tarieven voor 2022 met die van 2021, uitgaande van een verhoging met 2,5% voor de woningen en 7% voor de niet-woningen, geeft dan het volgende beeld:

Onroerende zaak belasting - tarieven	Begroting 2021 (vastgesteld)	Begroting 2021 (gecorrigeerd)	Begroting 2022
Woningen - eigenaar	0,1225%	0,1135%	0,1162%
Niet woningen - eigenaar	0,2791%	0,2788%	0,2983%
Niet-woningen - gebruiker	0,2156%	0,2154%	0,2305%
Niet-woningen - totaal	0,4947%	0,4942%	0,5288%

Bij het vaststellen van de Kadernota 2022-2025 heeft de raad ook besloten om met ingang van 2022 het gebruikersdeel van de OZB niet-woningen af te schaffen en de opbrengst daarvan over te hevelen naar het eigenarendeel van de OZB niet-woningen. Beide tarieven worden als het ware samengevoegd in één tarief voor de eigenaar. Wanneer dat tarief vastgesteld zou worden op het hierboven genoemde totaaltarief, dan zou dat tot gevolg hebben dat de opbrengst met bijna € 250.000,- extra stijgt. Om dat te voorkomen zal het eigenarentarief dus iets lager dan het hierboven genoemde totaaltarief moeten worden vastgesteld.

Vergelijking van de tarieven voor 2022 met die van 2021 geeft dan het volgende beeld:

Onroerende zaak belasting - tarieven	Begroting 2021 (vastgesteld)	Begroting 2021 (gecorrigeerd)	Begroting 2022
Woningen - eigenaar	0,1225%	0,1135%	0,1162%
Niet woningen - eigenaar	0,2791%	0,2788%	0,4935%
Niet-woningen - gebruiker	0,2156%	0,2154%	vervallen
Niet-woningen - totaal	0,4947%	0,4942%	0,4935%

Opmerking verdient nog wel het volgende: bovengenoemde berekeningen zijn gebaseerd op een indicatie met betrekking tot de waardeontwikkeling. De kans is daardoor aanwezig dat de tarieven voor 2022 in verband met de definitieve cijfers omtrent de ontwikkeling van de WOZ-waardes moeten worden bijgesteld. In het kader van de vaststelling van de Verordening OZB in december 2021 wordt u hierover nader geïnformeerd.

Verder is in september 2021 door de raad de evaluatie van het Ondernemersfonds besproken. Daarbij is aan de raad voorgesteld om, mocht besloten worden tot voortzetting van het Ondernemersfonds, wel over te gaan tot een verlaging van de bijdrage aan het fonds. Die bijdrage is nu vastgesteld op ongeveer 13,5% van de opbrengst van de OZB niet-woningen. Een verlaging van de bijdrage betekent dus een verlaging van het tarief voor de OZB niet-woningen. En wanneer er wordt besloten om niet door te gaan met het Ondernemersfonds is uiteraard een nog grotere verlaging van het tarief aan de orde. Ook hierover zult u in het kader van de vaststelling van de Verordening OZB in december 2021 nader worden geïnformeerd.

Hondenbelasting

In 2019 is de hondenbelasting afgeschaft.

Toeristenbelasting

Bij het vaststellen van de Kadernota heeft de raad besloten om de tarieven voor de toeristenbelasting pas met ingang van 2025 extra te verhogen met € 0,25 per overnachting. Voor 2022 geldt dus in principe alleen de algemene inflatiecorrectie. Uit praktische overwegingen en om de administratieve afhandeling eenvoudig te houden is ten aanzien daarvan een aantal jaren geleden afgesproken om de tarieven af te ronden op logische bedragen. De inflatie wordt echter wel bijgehouden en om de paar jaar zal dat dan leiden tot bijstelling van de tarieven. Ook voor 2022 is dat aan de orde, waardoor zowel het algemene tarief als het tarief voor een overnachting op een camping of in een B&B met € 0,05 stijgt. De overige tarieven blijven gelijk. Vergelijking van de tarieven voor 2022 met die van de twee voorgaande jaren, geeft dan het volgende beeld.

Toeristenbelasting - tarieven	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Algemeen tarief	€ 3,05	€ 3,10	€ 3,15
Hotels en pensions	€ 2,05	€ 2,35	€ 2,35
Vakantieparken	€ 1,75	€ 2,00	€ 2,00
Campings en b&b's	€ 1,55	€ 1,55	€ 1,60

Precariobelasting

Op 1 juli 2017 is een wetswijziging doorgevoerd waarbij de precario op kabels en leidingen is afgeschaft, met dien verstande dat gemeentes die deze heffing in 2015 al kenden, daarmee nog tot en met 2021 door mochten gaan. Met ingang van 2022 komt deze heffing dus ook voor onze gemeente te vervallen. Verder komt ook de vrijstelling van precariobelasting voor horecaondernemers met een terras, die in 2020 en 2021 gold als steunmaatregel inzake de coronacrisis, weer te vervallen. Voor de hoogte van de tarieven voor de terrassen wordt aansluiting gezocht bij de overige tarieven die met de algemene inflatiecorrectie worden verhoogd. Vergelijking van de tarieven voor 2022 met die van de twee voorgaande jaren, geeft het volgende beeld:

Precariobelasting - tarieven	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Precario op kabels en leidingen - tarief per meter	€ 1,26	€ 1,26	vervallen
Precario op terrassen - tarief per meter ²			
- per week	€ 0,00	€ 0,00	€ 1,05
- per maand	€ 0,00	€ 0,00	€ 3,20
- per jaar	€ 0,00	€ 0,00	€ 26,84
Precario op bouwmaterialen - tarief per meter ²			
- per week	€ 1,03	€ 1,04	€ 1,05
- per maand	€ 3,12	€ 3,16	€ 3,20
- per jaar	€ 26,09	€ 26,45	€ 26,84
Precario op uitstallingen - tarief per meter ²			
- per week	€ 1,03	€ 1,04	€ 1,05
- per maand	€ 3,12	€ 3,16	€ 3,20
- per jaar	€ 26,09	€ 26,45	€ 26,84

Forensenbelasting

De forensenbelasting is een algemene heffing waarbij de algemene inflatiecorrectie van 1,5% wordt toegepast. Vergelijking van de tarieven voor 2022 met die van de twee voorgaande jaren, geeft dan het volgende beeld:

Forensenbelasting - tarieven	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Forensenbelasting	1% van de WOZ-waarde met een maximum van € 2.344,--	1% van de WOZ-waarde met een maximum van € 2.376,--	1% van de WOZ-waarde met een maximum van € 2.411,--

Hierbij wordt opgemerkt dat voorgesteld wordt om alleen het maximumbedrag te verhogen en niet het percentage, omdat vrijwel alle objecten die in aanmerking komen voor de forensenbelasting een WOZ-waarde hebben die ruim hoger is dan de maximumgrondslag en derhalve, bij een gemiddelde stijging van de WOZ-waardes, in 2022 het maximumbedrag blijven betalen.

Reinigingsheffingen

In 2017 is in het kader van Bewust Afval Scheiden (BAS) definitief een nieuwe tariefstructuur voor de reinigingsheffingen ingevoerd. Betaalde men in 2016 nog geen aparte tarieven voor het vaste en variabele deel (voor het variabele deel werd namelijk uitgegaan van een gemiddelde), vanaf 2017 is dat wel het geval. Ook in 2022 zal deze tariefstructuur worden doorgezet, waarbij dan ook voor het variabele deel weer gebruik gemaakt zal worden van de verbruiksgegevens van het voorgaande kalender jaar, in dit geval dus 2021.

Hoewel er nog geen sprake is van 100% kostendeckendheid wordt voorgesteld om de tarieven voor de afvalstoffenheffing en de reinigingsrechten niet verder te verhogen dan met de algemene inflatiecorrectie van 1,5%. Verder heeft er een evaluatie plaatsgevonden van de in 2021 ingevoerde toegangsheffing voor het afvalbrenghstation. Naar aanleiding daarvan wordt voorgesteld om deze toegangsheffing met ingang van 1-1-2022 weer af te schaffen en het verlies aan opbrengst, dat daardoor wordt veroorzaakt, te compenseren via het vaste tarief. Dat betekent dat het vaste tarief voor zowel een één- als een meerpersoonshuishouden met iets meer dan € 11,- moet worden verhoogd. Vergelijking van de tarieven voor 2022 met die van de twee voorgaande jaren, geeft dan het volgende beeld:

Afvalstoffenheffing - tarieven	Rekening 2020		Begroting 2021		Begroting 2022	
	vast	variabel	vast	variabel	vast	variabel
Vastrecht éénpersoonshuishouden	€ 194,04		€ 216,00		€ 230,28	
Vastrecht meerpersoonshuishouden	€ 238,44		€ 265,32		€ 280,32	
Inworp ondergrondse container		€ 1,25		€ 1,77		€ 1,79
Lediging 140 liter minicontainer restafval		€ 2,93		€ 4,13		€ 4,18
Lediging 240 liter minicontainer restafval		€ 5,00		€ 7,08		€ 7,16
Gebruik afvalbrenghstation		n.v.t.		€ 5,31		€ 0,00

Reinigingsrechten - tarieven (excl. BTW)	Rekening 2020		Begroting 2021		Begroting 2022	
	vast	variabel	vast	variabel	vast	variabel
Vastrecht	€ 261,60		€ 265,32		€ 280,32	
Inworp ondergrondse container		€ 1,75		€ 1,77		€ 1,79
Lediging 140 liter minicontainer restafval		€ 4,08		€ 4,13		€ 4,18
Lediging 240 liter minicontainer restafval		€ 7,00		€ 7,08		€ 7,16
Gebruik afvalbrenghstation		n.v.t.		n.v.t.		€ 0,00

Rioolheffing

Rioolheffing kan worden geheven van de eigenaar of de gebruiker van een perceel dat direct of indirect is aangesloten op de gemeentelijke riolering. In Bodegraven-Reeuwijk geldt sinds 2013 een combinatie van een heffing van de eigenaar op basis van een vast bedrag en een heffing van de gebruiker die afhankelijk is van het waterverbruik.

De tarieven voor de rioolheffing mogen in principe niet meer dan 100% kostendekkend zijn. Om tot een kostendekkend tarief te komen heeft de raad bij de vaststelling van het Gemeentelijk Rioleringsplan 2022-2025 besloten om de tarieven de komende jaren bovenop de inflatiecorrectie extra te verhogen, te beginnen in 2022 met 2,2%. Per saldo stijgen de tarieven in 2022 dus met iets meer dan 3,7%. Vergelijking van de tarieven voor 2022 met die van de twee voorgaande jaren, geeft dan het volgende beeld:

Rioolheffing - tarieven	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Eigenarenheffing			
- bij afvoer van huishoudelijk of bedrijfsafvalwater	€ 132,36	€ 130,44	€ 135,24
- bij afvoer van alleen hemelwater	€ 14,64	€ 14,40	€ 14,88
Gebruikersheffing bij een waterverbruik van:			
- 50 m3 of minder	€ 113,88	€ 112,20	€ 116,40
- meer dan 50 m3, maar niet meer dan 100 m3	€ 148,68	€ 146,40	€ 151,80
- meer dan 100 m3, maar niet meer dan 150 m3	€ 188,64	€ 185,88	€ 192,72
- meer dan 150 m3, maar niet meer dan 200 m3	€ 235,08	€ 231,48	€ 240,12
- meer dan 200 m3, maar niet meer dan 300 m3	€ 288,36	€ 284,04	€ 294,60
- meer dan 300 m3, maar niet meer dan 600 m3	€ 413,16	€ 406,92	€ 422,04
- meer dan 600 m3, maar niet meer dan 1.500 m3	€ 890,52	€ 877,20	€ 909,96
- meer dan 1.500 m3, maar niet meer dan 3.000 m3	€ 1.335,84	€ 1.315,80	€ 1.365,00
- meer dan 3.000 m3, maar niet meer dan 6.000 m3	€ 2.671,92	€ 2.631,84	€ 2.730,36
- meer dan 6.000 m3, maar niet meer dan 15.000 m3	€ 4.453,20	€ 4.386,36	€ 4.550,64
- meer dan 15.000 m3, maar niet meer dan 30.000 m3	€ 8.906,52	€ 8.772,96	€ 9.101,52
- meer dan 30.000 m3, maar niet meer dan 100.000 m3	€ 17.813,04	€ 17.545,90	€ 18.203,16
- meer dan 100.000 m3	€ 26.719,80	€ 26.319,00	€ 27.304,92

Overige tarieven en heffingen

De overige tarieven en heffingen (waaronder bijvoorbeeld de leges en de lijkbezorgingsrechten) worden aangepast op grond van de nominale ontwikkelingen. Zoals aangegeven bedraagt de stijging voor 2022 1,5%.

Kwijtschelding

Kwijtschelding van gemeentelijke belastingen is mogelijk, indien is vastgesteld dat er onvoldoende financiële middelen om te betalen aanwezig zijn. Verder is kwijtschelding afhankelijk van de betalingscapaciteit van de belastingplichtige. De betalingscapaciteit wordt vastgesteld door van het netto besteedbare inkomen, bepaalde vaste lasten - zoals de kosten van bestaan - af te trekken. Deze kosten van bestaan (ook wel de kwijtscheldingsnorm genoemd) zijn voor decentrale overheden vastgesteld op maximaal 100% van de bijstandsnorm. Net als de meeste andere gemeenten hanteert Bodegraven-Reeuwijk een normpercentage van 100%.

Kwijtscheldingen	Rekening 2020		Begroting 2021		Begroting 2022	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Afvalstoffenheffing	441	€ 123.634	400	€ 121.000	400	€ 123.000
OZB	3	€ 907	5	€ 3.000	5	€ 3.000
Rioolheffing	443	€ 72.700	400	€ 83.000	400	€ 86.000
Diverse heffingen voorgaande jaren	8	€ 1.575				
Totaal	895	198.816	805	207.000	805	212.000

Wat zijn de opbrengsten?

bedragen x € 1.000

Lokale heffingen	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Forensenbelasting	337	303	307	307	307	307
Toeristenbelasting	481	760	862	908	908	958
Afvalstoffenheffing	4.395	4.501	4.646	4.646	4.646	4.646
Reinigingsrechten	126	82	84	84	84	84
Rioolheffing	4.919	4.814	4.954	4.942	4.935	4.967
Precariobelasting	929	932	10	10	10	10
Onroerende Zaak Belasting	9.450	9.504	10.089	10.074	10.259	10.244
Totaal lokale heffingen	20.637	20.896	20.953	20.972	21.149	21.217

bedragen x € 1.000

Leges	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Leges burgerlijke stand	42	43	43	43	43	43
Leges GBA	15	18	18	18	18	18
Leges naturalisaties	42	26	27	27	27	27
Leges omgevingsvergunningen	1.910	1.864	1.952	1.952	1.949	1.949
Leges reisdocumenten	102	122	157	103	406	420
Leges rijbewijzen	170	163	136	121	130	97
Begrafenisrechten	344	455	462	462	462	462
Marktgeden	62	66	67	67	67	67
Totaal leges	2.687	2.757	2.862	2.793	3.102	3.084

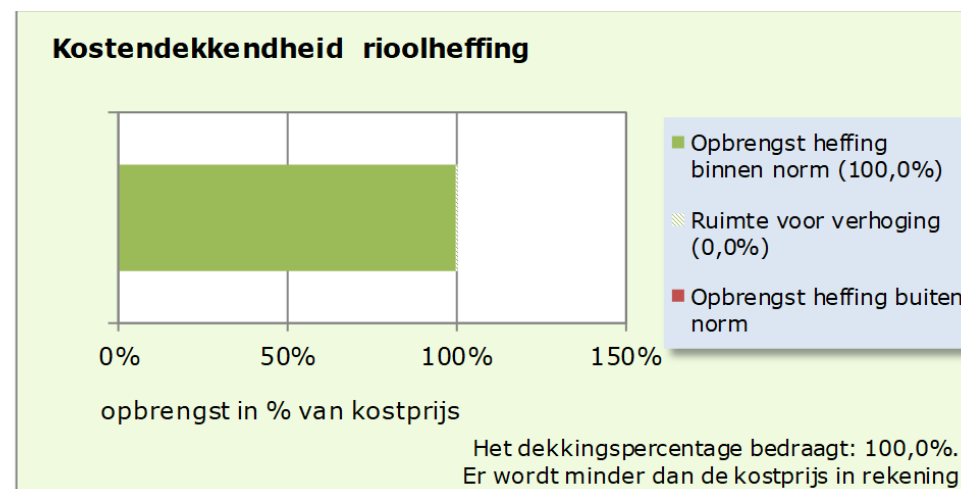
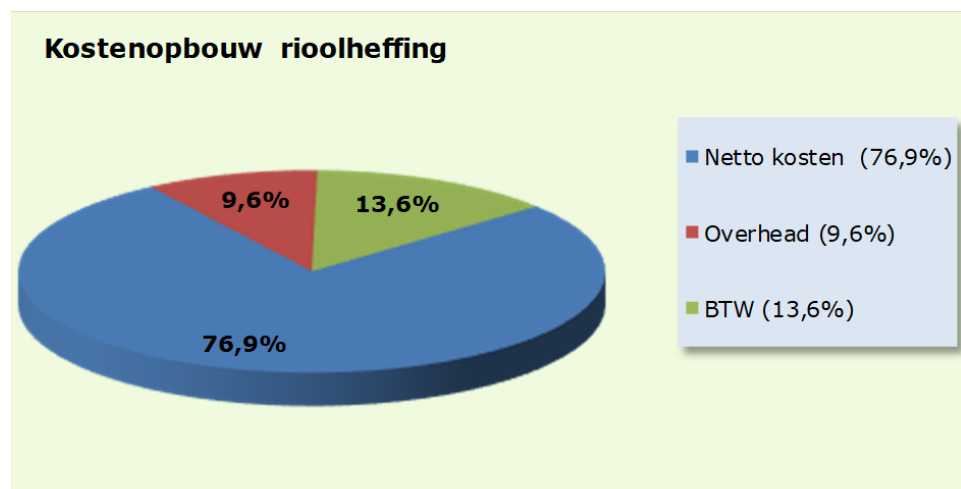
Kostendekkendheid

In deze paragraaf wordt tevens inzicht gegeven in de mate van kostendekkendheid van de verschillende heffingen en hoe de berekening van deze kostendekkendheid tot stand is gekomen. In de hierna volgende tabellen en grafieken wordt de berekening en de mate van kostendekkendheid weergegeven.

bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid rioolheffing	Begroting 2021		Begroting 2022	
	Bedrag	%	Bedrag	%
Kosten heffing				
Netto kosten				
Kosten, incl. (omslag)rente	3.780	77,6%	3.843	77,6%
Inkomsten, excl. heffingen	- 37	-0,8%	- 38	-0,8%
Netto kosten	3.743	76,8%	3.805	76,9%
Toe te rekenen kosten				
Overhead incl. (omslag)rente	467	9,6%	474	9,6%
BTW *1)	663	13,6%	672	13,6%
Toe te rekenen kosten	1.130	23,2%	1.146	23,1%
Totale kosten heffing	4.873	100,0%	4.951	100,0%
Totale opbrengsten heffing	4.810		4.950	
Dekkingspercentage rioolheffing		98,7%		100,0%

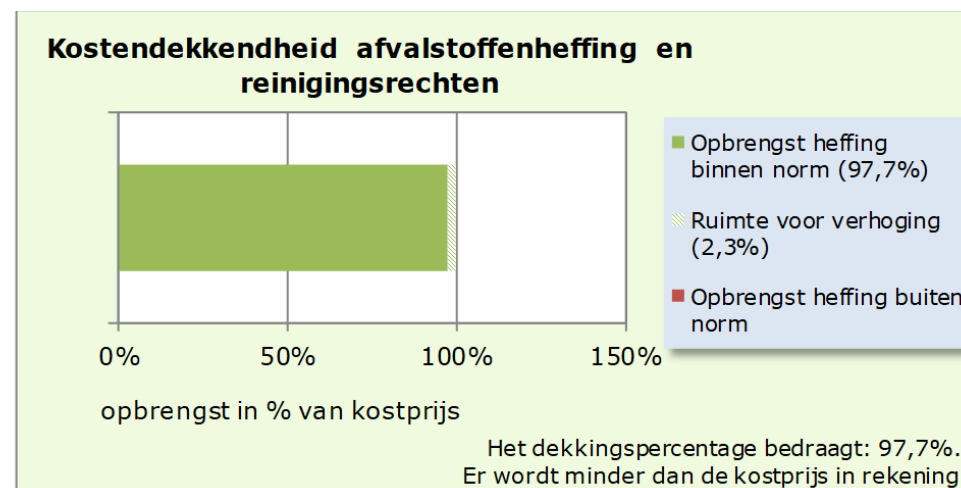
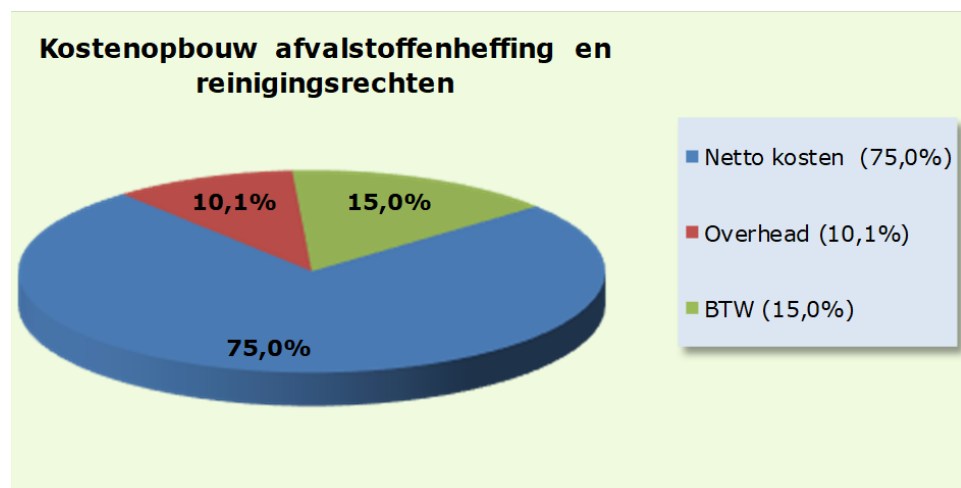
*1) De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten in het kader van heffingen.

bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid afvalstoffenheffing en reinigingsrechten	Begroting 2021		Begroting 2022	
	Bedrag	%	Bedrag	%
Kosten heffing				
Netto kosten				
Kosten, incl. (omslag)rente	3.978	81,7%	3.958	81,8%
Inkomsten, excl. heffingen	- 486	-10,0%	- 333	-6,9%
Netto kosten	3.491	71,7%	3.625	75,0%
Toe te rekenen kosten				
Overhead, incl. (omslag)rente	491	10,1%	488	10,1%
BTW *1)	886	18,2%	724	15,0%
Toe te rekenen kosten	1.377	28,3%	1.211	25,0%
Totale kosten heffing	4.869	100,0%	4.836	100,0%
Totale opbrengsten heffing	4.579		4.726	
Dekkingspercentage afvalstoffenheffing en reinigingsrechten		94,0%		97,7%

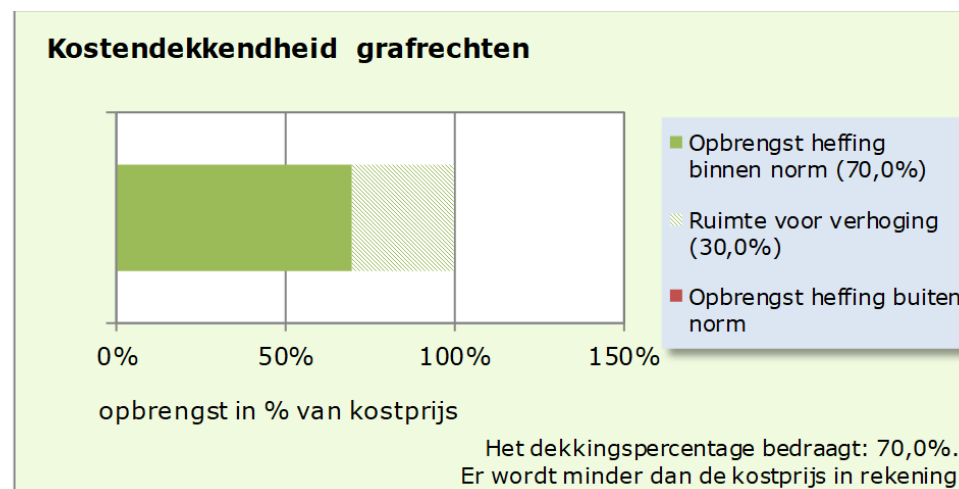
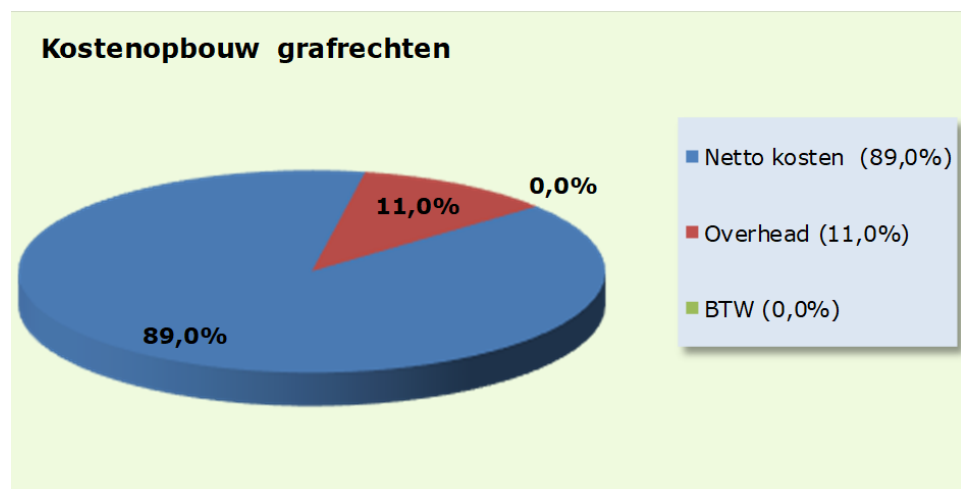
*1) De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten in het kader van heffingen.

bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid grafrechten	Begroting 2021		Begroting 2022	
	Bedrag	%	Bedrag	%
Kosten heffing				
Netto kosten				
Kosten, incl. (omslag)rente	586	89,0%	588	89,0%
Inkomsten, excl. heffingen	-	0,0%	-	0,0%
Netto kosten	586	89,0%	588	89,0%
Toe te rekenen kosten				
Overhead, incl. (omslag)rente	72	11,0%	72	11,0%
BTW *1)	-	0,0%	-	0,0%
Toe te rekenen kosten	72	11,0%	72	11,0%
Totale kosten heffing	658	100,0%	660	100,0%
Totale opbrengsten heffing	455		462	
Dekkingspercentage grafrechten		69,1%		70,0%

*1) De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten in het kader van heffingen.

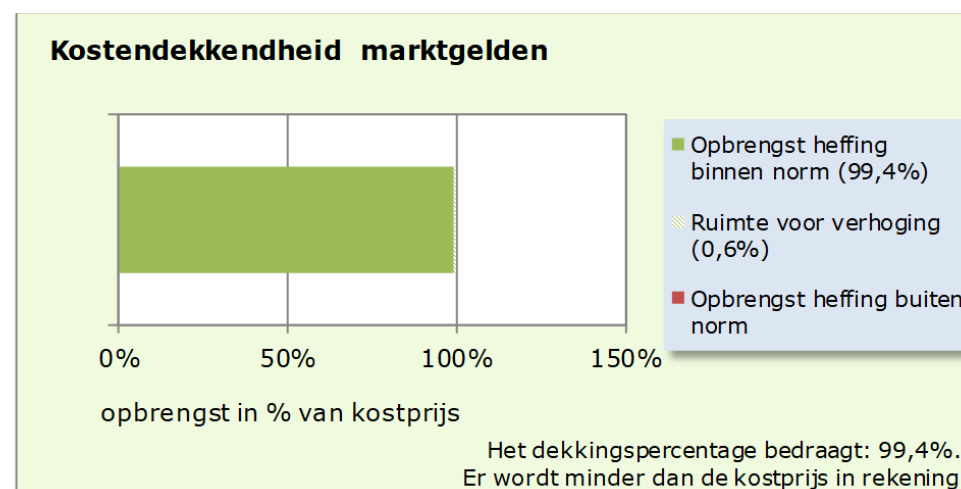
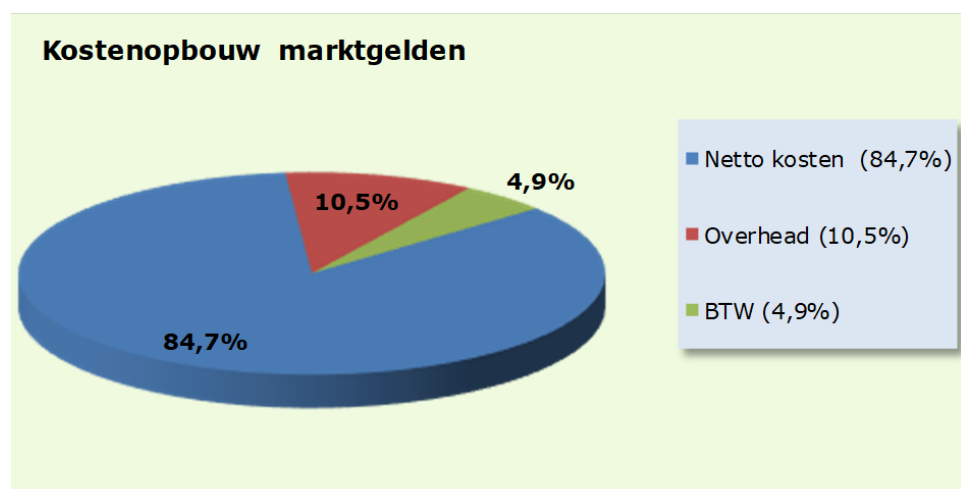

bedragen x € 1.000

Berekening kostendeckendheid marktgeden	Begroting 2021		Begroting 2022	
	Bedrag	%	Bedrag	%
Kosten heffing				
Netto kosten				
Kosten, incl. (omslag)rente	48	84,4%	57	84,7%
Inkomsten, excl. heffingen	- 1	-1,9%	-	0,0%
Netto kosten	47	82,5%	57	84,7%
Toe te rekenen kosten				
Overhead, incl. (omslag)rente	6	10,4%	7	10,5%
BTW *1)	4	7,0%	3	4,9%
Toe te rekenen kosten	10	17,5%	10	15,3%
Totale kosten heffing	57	100,0%	68	100,0%
Totale opbrengsten heffing	66		67	
Dekkingspercentage marktgeden		116,0%		99,4%

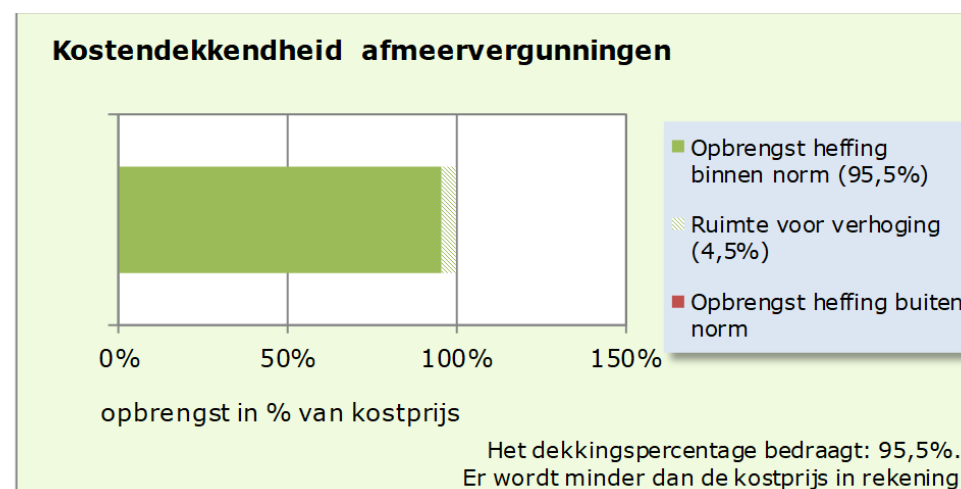
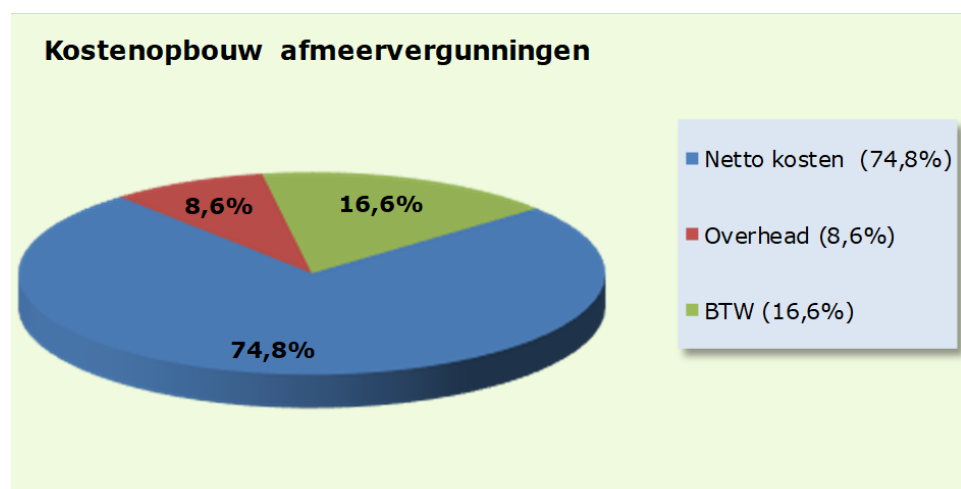
*1) De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten in het kader van heffingen.

bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid afmeervergunningen	Begroting 2021		Begroting 2022	
	Bedrag	%	Bedrag	%
Kosten heffing				
Netto kosten				
Kosten, incl. (omslag)rente	2	75,6%	2	74,8%
Inkomsten, excl. heffingen	-	0,0%	-	0,0%
Netto kosten	2	75,6%	2	74,8%
Toe te rekenen kosten				
Overhead, incl. (omslag)rente	0	9,3%	0	8,6%
BTW *1)	0	15,1%	0	16,6%
Toe te rekenen kosten	1	24,4%	1	25,2%
Totale kosten heffing	2	100,0%	2	100,0%
Totale opbrengsten heffing	2		2	
Dekkingspercentage afmeervergunningen		101,3%		95,5%

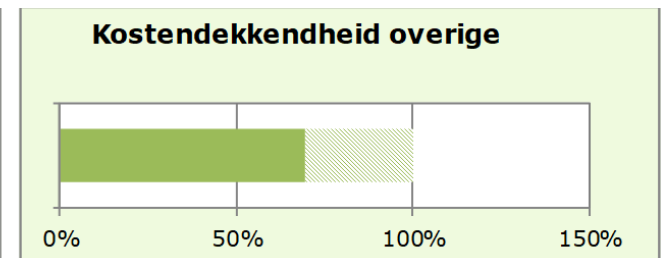
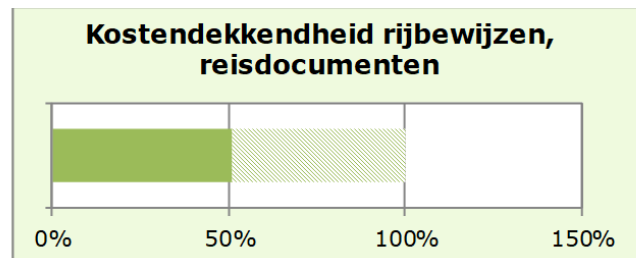
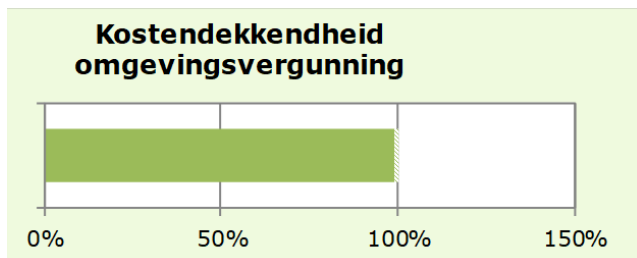
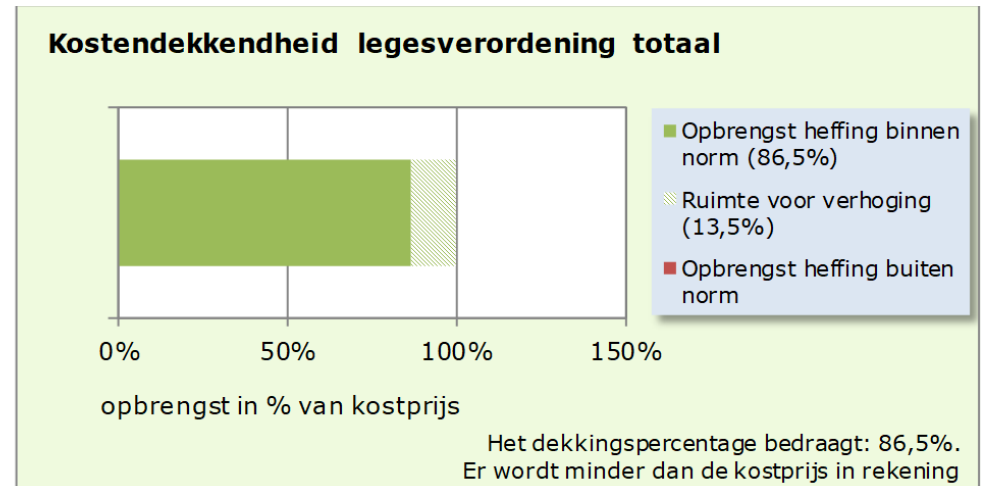
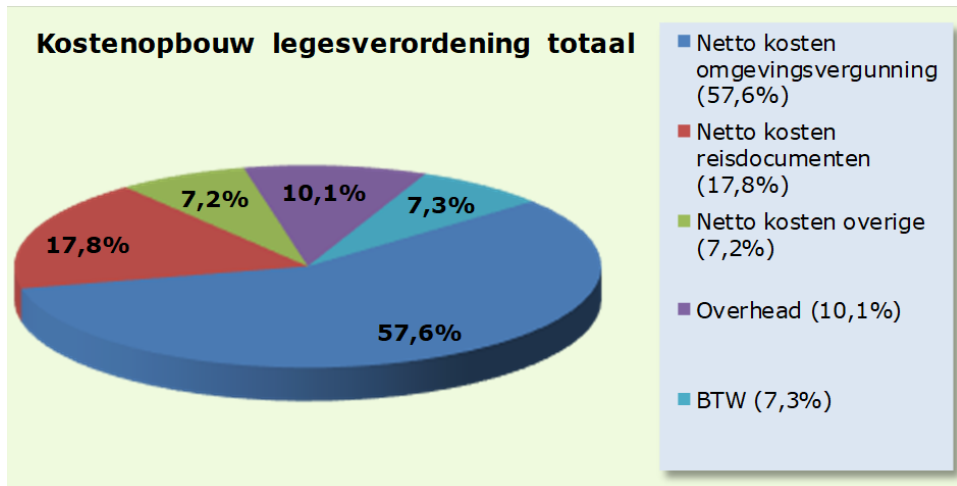
*1) De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten in het kader van heffingen.

bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid legesverordening	Begroting 2021		Begroting 2022	
	Bedrag	%	Bedrag	%
Kosten heffing				
Netto kosten				
Kosten omgevingsvergunning, incl. (omslag)rente	1.535	54,0%	1.613	57,6%
Kosten rijbewijzen, reisdocumenten, incl. (omslag)rente	592	20,8%	500	17,8%
Kosten overige, incl. (omslag)rente	235	8,3%	201	7,2%
Inkomsten omgevingsvergunning, excl. heffingen	- 0	0,0%	-	0,0%
Inkomsten rijbewijzen, reisdocumenten, excl. heffingen	-	0,0%	-	0,0%
Inkomsten overige, excl. heffingen	-	0,0%	-	0,0%
Netto kosten	2.362	83,1%	2.313	82,6%
Toe te rekenen kosten				
Overhead omgevingsvergunning, incl. (omslag)rente	190	6,7%	199	7,1%
Overhead rijbewijzen, reisdocumenten, incl. (omslag)rente	71	2,5%	60	2,1%
Overhead overige, incl. (omslag)rente	28	1,0%	24	0,9%
BTW omgevingsvergunning *1)	135	4,7%	154	5,5%
BTW rijbewijzen, reisdocumenten *1)	37	1,3%	33	1,2%
BTW overige *1)	19	0,7%	18	0,6%
Toe te rekenen kosten	479	16,9%	488	17,4%
Totale kosten heffing	2.842	100,0%	2.801	100,0%
Opbrengsten heffing				
Opbrengsten omgevingsvergunning	1.864		1.952	
Opbrengsten rijbewijzen, reisdocumenten	305		302	
Opbrengsten overige	161		169	
Totale opbrengsten heffing	2.330		2.423	
Dekkingspercentage omgevingsvergunning		100,2%		99,3%
Dekkingspercentage rijbewijzen, reisdocumenten		43,6%		51,0%
Dekkingspercentage overige		57,0%		69,4%
Dekkingspercentage legesverordening totaal		82,0%		86,5%

*1) De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten in het kader van heffingen.

Overhead

Voor wat betreft de overhead wordt opgemerkt dat deze niet aan de verschillende taakvelden wordt toegerekend maar in één totaal in het programma "algemene dekkingsmiddelen, overhead en onvoorzien" tot uitdrukking wordt gebracht. In het kader van de berekening van de kostendeckendheid van de tarieven wordt de overhead als het ware omgeslagen over de verschillende onderdelen. Hierbij wordt de verhouding van de kosten per taakveld versus het totaal van de kosten van alle taakvelden als basis gehanteerd.

BTW

Bestudering van bovenstaande tabellen en grafieken zal opleveren dat er grote verschillen in het aandeel van de BTW vast te stellen zijn. Zo komt in de tabel op voorgaande pagina de BTW op 7,3%. Dat is het gevolg van het feit dat niet in alle meegerekende kosten (bijvoorbeeld rente) ook daadwerkelijk BTW begrepen is. Daarnaast nog het gegeven dat, afhankelijk van het product of de dienst 9% of 21% wordt betaald. Daarmee is de berekende BTW als het ware een gewogen gemiddelde geworden van de mix van 0%, 9% en 21% BTW.

Paragraaf 2 – Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Wat is het doel van deze paragraaf?

De begroting geeft inzicht in de financiële positie van de gemeente. De paragraaf *weerstandsvermogen* geeft aan in welke mate financiële tegenvallers (risico's) opgevangen kunnen worden. Daarmee geeft de paragraaf weerstandsvermogen aan hoe robuust de financiële positie is.

Voor het beoordelen van de financiële positie is daarom inzicht nodig in de omvang en achtergronden van de risico's en de aanwezige weerstandscapaciteit. De paragraaf weerstandsvermogen bevat volgens artikel 11 van het Besluit begroting en Verantwoording (BBV) een inventarisatie van de weerstandscapaciteit, een inventarisatie van de risico's en het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De *weerstandscapaciteit* bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten, die onverwachts en substantieel zijn, te dekken.

Tot de weerstandscapaciteit worden gerekend:

- het vrij besteedbaar eigen vermogen
- de ruimte binnen de begroting
- de onbenutte belastingcapaciteit

Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve, bestemmingsreserves en eventuele stille reserves. Voor de beoordeling van het weerstandsvermogen is de stand van de reserves per 1 januari 2022 bepalend. Van deze reserves wordt alleen de algemene reserve tot het vrij besteedbaar eigen vermogen gerekend.

Ruimte binnen de begroting bestaat uit de mogelijkheden tot ombuigingen en de raming voor onvoorziene uitgaven. Bij de berekening van de hoogte van de algemene reserve is geen rekening gehouden met een eventueel voor- of nadelig begrotingsresultaat. Behalve de raming voor onvoorziene uitgaven is geen ruimte in de begroting aanwezig die gebruikt kan worden als weerstandscapaciteit.

De *onbenutte belastingcapaciteit* geeft een indicatie van de mogelijkheden om de eigen inkomsten te verhogen. De belangrijkste belastinginkomsten zijn de onroerend zaakbelasting (OZB), de afvalstoffenheffing en het rioolrecht. De afvalstoffenheffing en het rioolrecht zijn al volledig kostendekkend. Onbenutte belastingcapaciteit kan daarmee alleen gevonden worden in de OZB. De berekening van de onbenutte belastingcapaciteit OZB wordt afgeleid van de norm voor artikel 12 van de financiële verhoudingswet. Op basis van de thans geldende normen wordt berekend dat de gemeente voor 2022 naar verwachting onbenutte belastingcapaciteit kent van ongeveer 3%.

Voor de risico's vanuit de grondexploitaties wordt als weerstandscapaciteit een algemene reserve bouwgrondexploitatie aangehouden. De geprognosticeerde resultaten – verliezen en winsten – van de (grondexploitatie)projecten, voor zover nog niet verrekend met de reserves, maken onderdeel uit van de weerstandscapaciteit voor de projecten.

De weerstandscapaciteit is als volgt weer te geven:

bedragen x € 1.000

Beschikbare weerstandscapaciteit	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Beschikbare weerstandscapaciteit exploitatie			
Algemene reserve	1.461	3.010	2.741
Resultaat exploitatie t.g.v. algemene reserve	557	-	-
Onbenutte belastingcapaciteit	-	-	270
Raming onvoorziene uitgaven	-	-	-
Beschikbare weerstandscapaciteit exploitatie	2.018	3.010	3.011
Beschikbare weerstandscapaciteit grondexploitatie/projecten			
Algemene reserve bouwgrondexploitatie	12.382	7.738	7.698
Resultaat grondexploitaties	- 942	672	
Beschikbare weerstandscapaciteit grondexploitatie/projecten	11.440	8.410	7.698
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	13.458	11.421	10.709

Risico-inventarisatie

Bij de risico-inventarisatie is onderscheid gemaakt tussen de risico's van de exploitatie en de risico's van de (grondexploitatie)projecten. Bij de inventarisatie is beoordeeld welke maatregelen worden genomen om de risico's te beheersen. Risicobeheersing kan door de volgende maatregelen:

- Vermijden
- Verminderen
- Delen
- Aanvaarden

Aan de hand hiervan zijn de restrisico's bepaald; dit zijn de risico's die overblijven na het nemen van beheersmaatregelen. De restrisico's zijn gekwantificeerd door vast te stellen welke schade zich kan voordoen als het risico optreedt. De schade is uitgedrukt in een *verwachtingswaarde*. Aan de hand van een kansberekening is bepaald welke bedrag aan weerstandscapaciteit benodigd is om het risico af te dekken. Hierbij is gebruik gemaakt van een klassering die rekening houdt met de kans van optreden en het gevolg (de verwachtingswaarde).

De risico's voor grondexploitaties / projecten zijn gebaseerd op het MPG 2021.

Samengevat geven de op deze wijze geïnventariseerde en gewogen risico's per risicogebied het volgende beeld:

bedragen x € 1.000

Samenvatting risico's per risicogebied	gewogen risico's		
	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Risico's exploitatie			
Organisatorische risico's personeel en bedrijfsprocessen	750	750	750
Juridische risico's	250	250	250
Renterisico's	75	-	-
Risico's verbonden partijen	1.000	1.000	1.000
Risico's garanties / verstrekte geldleningen	150	75	150
Risico's verbonden aan open einde regelingen rijk	750	750	750
Risico's open einde subsidiëring	25	25	25
Risico's kapitaalgoederen	1.000	1.000	1.000
Risico's invoering decentralisaties	600	250	250
Risico op lagere opbrengst Nedvang (restfractie plastic)	300	300	300
Risico hogere inflatie van kosten dan geraamd	-	-	800
Kans hogere opbrengst heffingen als gevolg van areaaluitbreiding	-	-	- 300
Invoering woonplaatsbeginsel	-	-	- 1.000
Risico's exploitatie	4.900	4.400	3.975
Risico's grondexploitaties/projecten			
Bouwgrondexploitaties en projecten, conform MPG	1.400	2.658	1.400
Extra risico Weideveld 3 en 6	-	473	-
Risicobuffer	-	-	-
Risico's grondexploitaties/projecten	1.400	3.131	1.400
Totaal risico's	6.300	7.531	5.375

Enkele risico's benoemen wij hier individueel.

- Met betrekking tot nieuw af te sluiten langlopende leningen wordt op begrotingsbasis rekening gehouden met een rente van 2,0% bij een looptijd van 25 jaar (lineair aflossen). De huidige marktrente ligt daar aanzienlijk onder. Het is echter denkbaar dat de rente gaat stijgen. Indien de rente boven de 2,0% zal stijgen dan levert dit op begrotingsbasis een nadeel op. Omdat dit risico als zeer beperkt wordt ingeschat is hiervoor op dit moment geen bedrag opgenomen.
- In het kader van het Sociaal Domein is, gezien het open-einde-karakter van de regelingen, een risico opgenomen ter grootte van € 250.000.
- We zien een aantrekkende markt met hogere inschrijvingen. Om die reden is het risico van kapitaalgoederen geschat op € 1 miljoen.

- De gemeente krijgt subsidie van Nedvang voor de hoeveelheid gerecycled kunststof afval die daadwerkelijk wordt hergebruikt. Doordat de vraag naar hergebruikt plastic lager is dan het aanbod, is het onzeker of de gehele hoeveelheid plastic daadwerkelijk hergebruikt wordt. Hiermee is ook de subsidie onzeker. De begrote subsidie bedraagt circa € 480.000. Hierop wordt een risico ingeschat van circa € 300.000.
- Op dit moment zien we forse indexaties in de markt. Een aantal daarvan substantieel hoger dan de 1,5% die in de begroting is voorzien. Hiervoor is een risico inschatting gemaakt van € 800.000.
- Op dit moment is er een kans dat in het Sociaal Domein het woonplaatsbeginsel zal worden ingevoerd. In dat geval is er een reële kans dat een aantal kosten die onze gemeente op dit moment maakt, op andere gemeenten wordt afgewenteld. Wij schatten dit op een bedrag van circa € 1.000.000.

Benodigde weerstandscapaciteit

Niet alle risico's zullen zich gelijktijdig in volle omvang voordoen. De kansdichtheid hierop kan via risicosimulatie worden bepaald. Voor de kansdichtheid kan ook gebruik gemaakt worden van ervaringscijfers. Uitgegaan wordt van een gemiddeld zekerheidspercentage van 90%. Dit percentage is overgenomen op advies van de toezichthouder, de provincie Zuid-Holland. Voor de risico's in het kader van de grondexploitaties wordt een zekerheidspercentage van 100% gehanteerd, omdat bij de bepaling van de hoogte van het risicobedrag reeds een afschalingscomponent is opgenomen.

De omvang van de benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door het totaal van de gewogen risico's te corrigeren met het zekerheidspercentage. Aan de hand hiervan kan de benodigde weerstandscapaciteit als volgt worden bepaald.

bedragen x € 1.000

Benodigde weerstandscapaciteit	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Benodigde weerstandscapaciteit exploitatie			
- Gewogen risico	4.900	4.400	3.975
- Zekerheidspercentage	90%	90%	90%
Benodigde weerstandscapaciteit exploitatie	4.410	3.960	3.578
Benodigde weerstandscapaciteit grondexploitaties/projecten			
- Gewogen risico	1.400	3.131	1.400
- Zekerheidspercentage	100%	100%	100%
Benodigde weerstandscapaciteit grondexploitaties/projecten	1.400	3.131	1.400
Totaal benodigde weerstandscapaciteit	5.810	7.091	4.978

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen wordt bepaald door de verhouding van de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit. Het weerstandsvermogen wordt afzonderlijk bepaald voor de normale exploitatierisico's en voor de risico's in (grondexploitatie)projecten. Tenslotte wordt ook het gezamenlijke risico in beeld gebracht.

bedragen x € 1.000

Weerstandsvermogen	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Weerstandsvermogen exploitatie			
Beschikbare weerstandscapaciteit exploitatie	2.018	3.010	3.011
Benodigde weerstandscapaciteit exploitatie	4.410	3.960	3.578
Overschot (+) / tekort (-) weerstandscapaciteit exploitatie	- 2.392	- 950	- 566
Ratio weerstandsvermogen exploitatie *	0,46	0,76	0,84
Weerstandsvermogen grondexploitaties/projecten			
Beschikbare weerstandscapaciteit grondexploitaties / projecten	11.440	8.410	7.698
Benodigde weerstandscapaciteit grondexploitaties / projecten	1.400	3.131	1.400
Overschot (+) / tekort (-) weerstandscapaciteit grondexploitaties	10.040	5.279	6.298
Ratio weerstandsvermogen grondexploitaties / projecten *	8,17	2,69	5,50
Weerstandsvermogen totaal			
Beschikbare weerstandscapaciteit	13.458	11.421	10.709
Benodigde weerstandscapaciteit	5.810	7.091	4.978
Overschot (+) / tekort (-) weerstandscapaciteit	7.648	4.330	5.732
Ratio weerstandsvermogen totaal *	2,32	1,61	2,15

* Ratio weerstandsvermogen = Beschikbare weerstandscapaciteit / Benodigde weerstandscapaciteit

Waardering	Ratio	Betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	1,4 - 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 - 1,4	Voldoende
D	0,8 - 1,0	Matig
E	0,6 - 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Voor de beoordeling van de ratio weerstandsvermogen kan gebruik gemaakt worden van de waarderingstabel die door het Nederlands Adviesbureau Risicomanagement in samenwerking met de Universiteit Twente is ontwikkeld.

Het weerstandsvermogen voor de **exploitatie** (ratio 0,87) kan aan de hand van deze tabel als **matig** worden beoordeeld. Voor de **grondexploitatie / projecten** is het weerstandsvermogen met een ratio van 5,50 als **uitstekend** aan te merken. **Het totaalbeeld** van de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit kan dan met een ratio van 2,17 **uitstekend** worden genoemd.

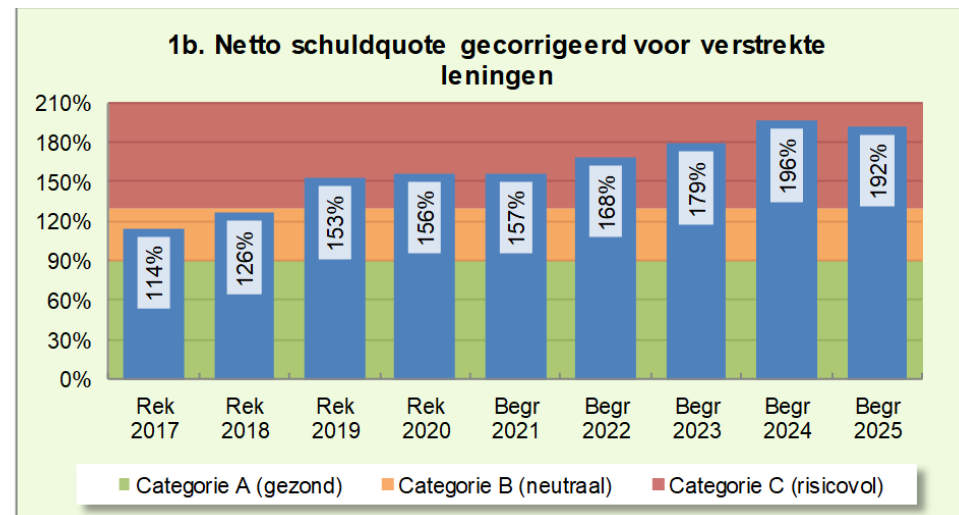
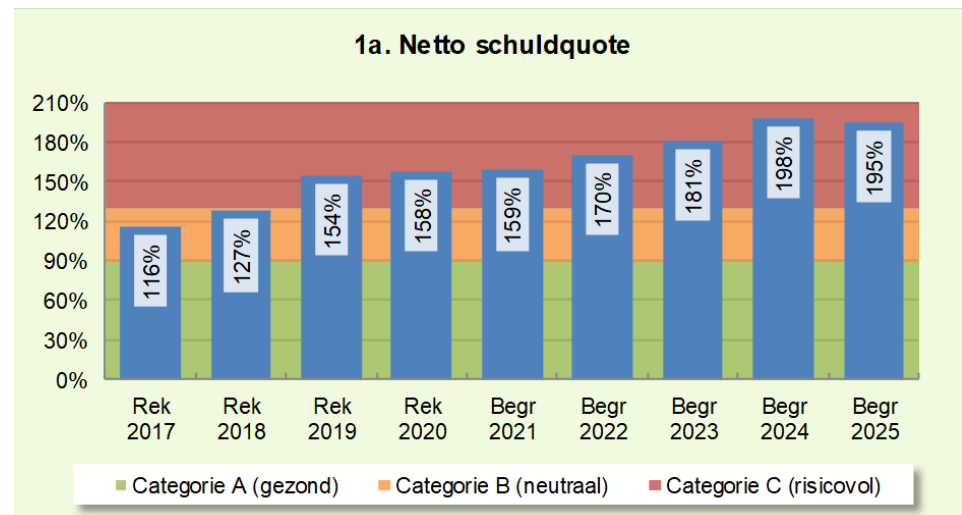
Het hoeft geen nader betoog dat dit laatste resultaat volledig te danken is aan de goede positie van de reserve grondexploitaties.

Kengetallen

De kengetallen zoals die uniform voor de gemeenten zijn voorgeschreven bestrijken ieder een eigen gebied. Hieronder zijn de verschillende kengetallen opgenomen en wordt de eigenheid daarvan beschreven. Ook wordt de onderlinge samenhang toelicht.

bedragen x € 1.000

1. Netto schuldquote		Rekening	Rekening	Rekening	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
A. Vaste schulden	+	145.521	139.520	133.516	142.508	146.702	154.644	163.025	168.807	171.069
B. Netto vlottende schuld	+	8.003	10.338	15.270	16.569	15.284	12.627	15.226	13.312	16.085
C. Overlopende passiva	+	8.033	9.614	7.948	15.759	16.151	17.603	17.374	16.989	16.629
D1. Financiële activa (excl. verstekte leningen)	-	546	-	-	-	948	1.043	895	787	706
D2. Financiële activa (verstekte leningen)	-	1.615	1.488	1.637	1.757	1.769	1.855	1.922	1.971	2.001
E. Uitzettingen < 1 jaar	-	30.771	34.549	11.444	11.909	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
F. Liquide middelen	-	7.125	377	290	3.441	100	100	100	100	100
G. Overlopende activa	-	4.624	6.150	7.426	11.075	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
H. Totale baten (excl. mut. res.)	/	102.124	92.869	89.137	93.808	96.516	93.737	94.480	88.010	91.986
Netto schuldquote		116,0%	127,5%	154,3%	158,2%	158,6%	170,4%	180,6%	198,0%	194,6%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstekte leningen		114,4%	125,9%	152,5%	156,3%	156,8%	168,4%	178,6%	195,7%	192,4%

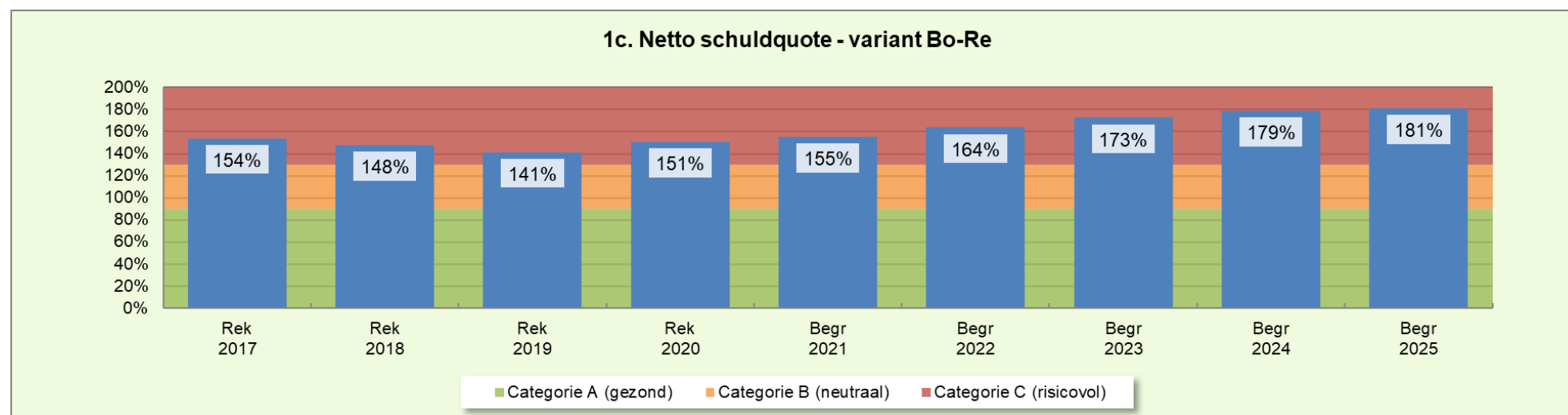
De netto schuldquote geeft aan hoe de netto schuld van de gemeente zich verhoudt tot de jaarlijkse baten. Anders gezegd: kan met het jaarlijkse inkomen de schuld worden gedragen? Door de VNG is hiervan indicatief aangegeven dat gemeenten met een schuldquote van 130% of meer zich in de gevarenzone bevinden. Hierbij is een nuancering op zijn plaats. Het kan namelijk voorkomen dat gemeenten veel geld doorlenen aan derden, zoals bij woningcorporaties nogal eens het geval is. Om die reden is de 'netto schuldquote gecorrigeerd' ontwikkeld. Hierin is het doorleeneffect geëlimineerd en geeft daarmee een zuiverder beeld van de positie van de gemeente weer.

Het is goed er bij dit alles op te wijzen dat de oplopende schuldquote vanaf 2024 veroorzaakt wordt door de teruglopende opbrengsten in het kader van de grondexploitaties. Immers de schuldquote geeft de verhouding weer tussen de hoogte van de schuld en de jaarlijks te realiseren baten. Op het moment dat de jaarlijkse baten dalen, stijgt automatisch de schuldquote. Naar onze mening wekt dit een vertekend beeld.

De formule voor het berekenen van de netto schuldquote zoals hierboven gepresenteerd is niet alleen ingewikkeld, maar ook van veel, soms niet te beïnvloeden factoren afhankelijk. Om die reden heeft de gemeente Bodegraven-Reeuwijk een eigen variant op de netto schuldquote ontwikkeld. Deze is veel eenvoudiger toepasbaar en uitlegbaar en geeft het rechtstreekse verband weer tussen de schuldpositie van de gemeente ten opzichte van de exploitatieomvang van het gemiddelde van de afgelopen vier jaarrekeningen (2017-2020). In onderstaande tabel en grafiek is deze zichtbaar gemaakt.

bedragen x € 1.000

1. Netto schuldquote - variant Bo-Re			Rekening	Rekening	Rekening	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
			2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
A. Vaste schulden	+		145.521	139.520	133.516	142.508	146.702	154.644	163.025	168.807	171.069
B. Baten in het basisjaar (= gemiddelde 2017-2020)	/		94.485	94.485	94.485	94.485	94.485	94.485	94.485	94.485	94.485
Netto schuldquote			154,0%	147,7%	141,3%	150,8%	155,3%	163,7%	172,5%	178,7%	181,1%

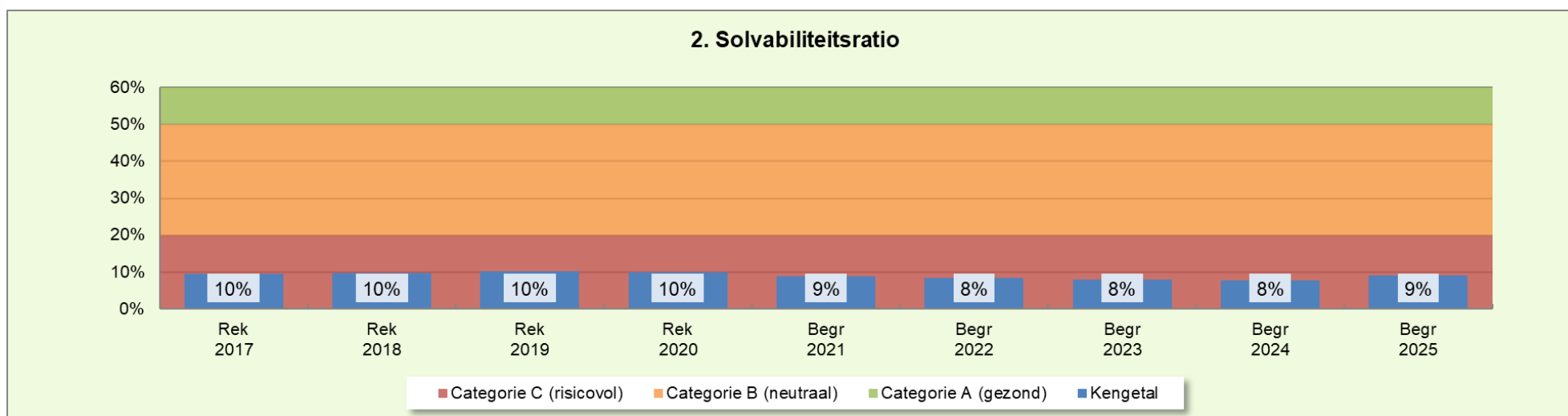

Uit de tabel en cijfers wordt het verloop van de schuld inzichtelijk. De schuld is sinds 2015 dalend en bereikte in 2019 bijna de neutrale zone van 130%. Inmiddels is, door toename van de investeringen en het oplopende tekort in het Sociaal Domein, weer sprake van een stijgende trend.

bedragen x € 1.000

2. Solvabiliteitsratio			Rekening	Rekening	Rekening	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
			2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
A. Eigen vermogen	+		15.732	15.953	16.737	18.125	16.199	15.866	15.937	15.806	18.906
B. Balanstotaal	/		179.262	181.446	179.455	199.224	199.701	205.874	216.760	219.714	227.105
Solvabiliteit			9,6%	9,6%	10,3%	10,0%	8,8%	8,4%	7,9%	7,8%	9,1%

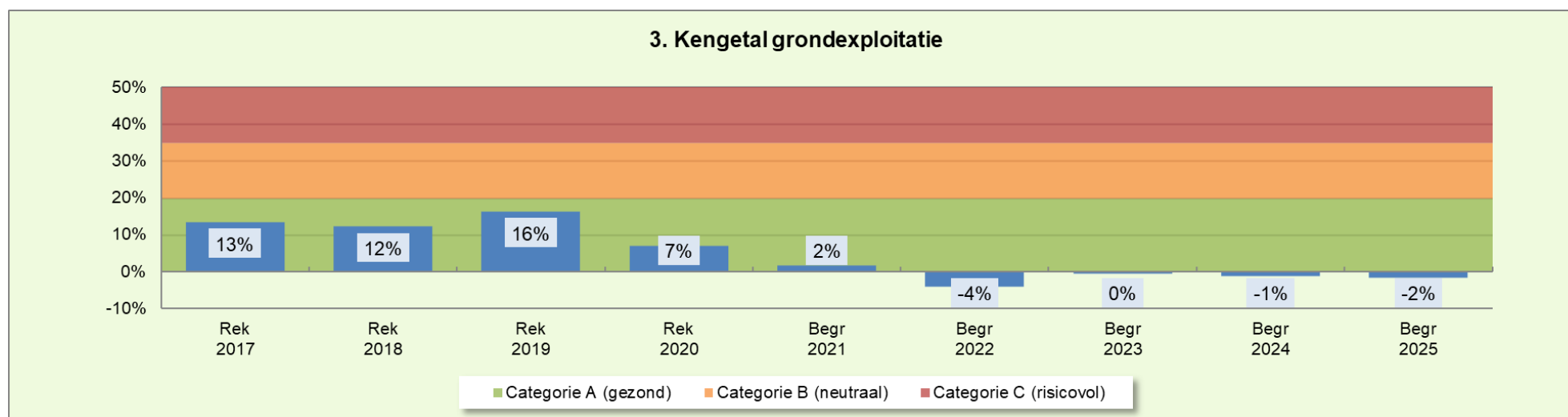
De solvabiliteitsratio geeft aan in hoeverre het gemeentelijk bezit niet met schuld belast is. Dit ratio geeft de ontwikkeling van het eigen vermogen weer. Door de jaren heen is er sprake van een redelijk stabiel beeld. Door de beperkte vermogenspositie van de gemeente scoren we in alle jaren 'rood'.

bedragen x € 1.000

3. Grondexploitatie		Rekening	Rekening	Rekening	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
A. Niet in exploitatie genomen bouwgronden	+	4.775	4.775	4.775	-	59	59	59	59	59
B. Bouwgronden in exploitatie	+	8.929	6.647	9.752	6.557	1.670	- 3.748	- 508	- 1.091	- 1.599
C. Totale baten (excl. mut. res.)	/	102.124	92.869	89.137	93.808	96.516	93.737	94.480	88.010	91.986
Grondexploitatie		13,4%	12,3%	16,3%	7,0%	1,8%	-3,9%	-0,5%	-1,2%	-1,7%

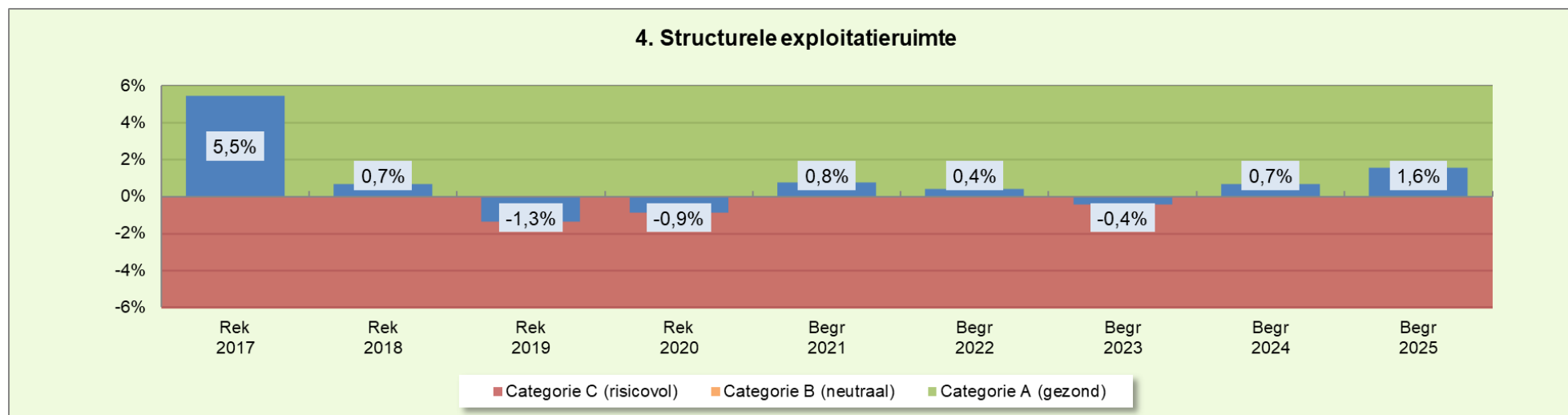
Het kengetal grondexploitatie geeft aan in welke mate de voorraad grondexploitaties van invloed is op de begroting. Hoe hoger dit percentage is, des te afhankelijker is de gemeente van de grondexploitaties. Doordat wij relatief weinig bouwgronden in exploitatie meer hebben, is de afhankelijkheid zeer beperkt te noemen.

bedragen x € 1.000

4. Structurele exploitatieruimte		Rekening	Rekening	Rekening	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
A. Totale structurele lasten	-	- 93.171	- 92.215	- 87.829	- 92.132	- 79.241	- 85.218	- 85.479	- 85.974	- 86.492
B. Totale structurele baten	+	98.741	92.865	86.628	91.299	80.017	85.611	85.061	86.569	87.957
C. Totale structurele toevoegingen aan de reserves	-	-	-	-	-	- 41	-	-	-	-
D. Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
E. Totale baten	/	102.124	92.869	89.137	93.808	92.979	93.737	94.480	88.010	91.986
Structurele exploitatieruimte		5,5%	0,7%	-1,3%	-0,9%	0,8%	0,4%	-0,4%	0,7%	1,6%

De structurele exploitatieruimte geeft aan welk gedeelte van de totale exploitatiebaten beschikbaar is. Dit percentage dient altijd positief te zijn. Hoe groter dit percentage hoe meer ruimte er beschikbaar is voor zaken als 'terugdringen schuldpositie', "nieuw beleid", etc.

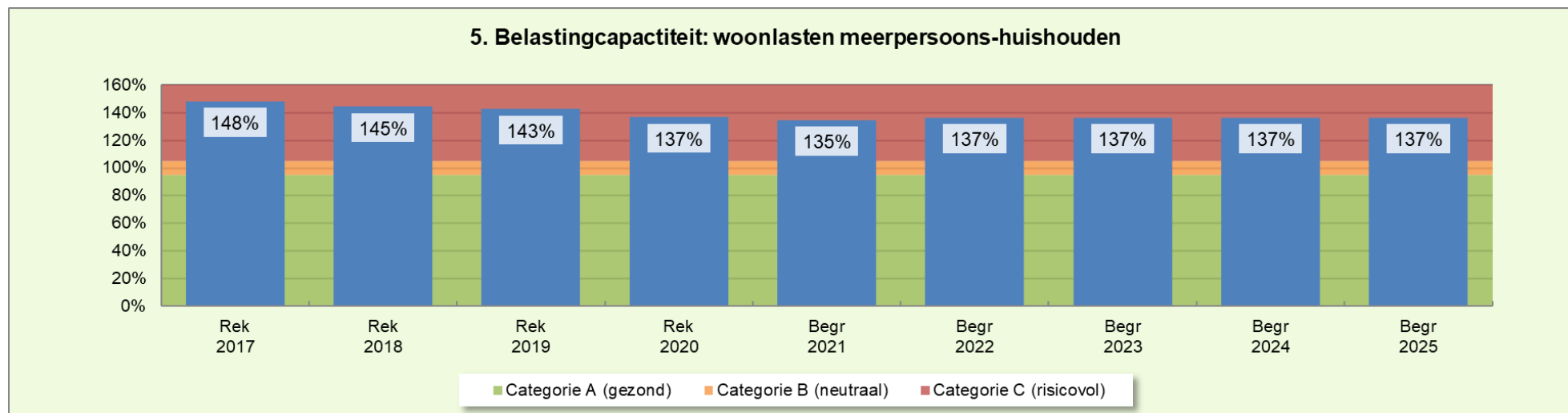
Voor de begroting 2022 is sprake van een beperkte structurele exploitatieruimte, in 2023 gevolgd door een dipje. Voor de jaren daarna vertoont deze een positief verloop.

bedragen x € 1.000

5. Gemeentelijke belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden		Rekening	Rekening	Rekening	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
A. OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waard	+	414	391	384	418	398	423	423	423	423
B. Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarc	+	331	342	350	311	357	321	321	321	321
C. Afvalstoffenheffing voor een gezin	+	250	254	260	283	209	316	316	316	316
D. Eventuele heffingskorting	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
E. Totale woonlasten gezin bij gemiddelde WOZ-waarde		995	987	994	1.012	963	1.060	1.060	1.060	1.060
F. Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in t-1	/	671	683	697	740	716	776	776	776	776
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar er voor		148,3%	144,5%	142,7%	136,8%	134,6%	136,6%	136,6%	136,6%	136,6%

De belastingcapaciteit zou eigenlijk beter omschreven kunnen worden als de belastingdruk. Dit percentage geeft namelijk de lokale lastendruk weer als percentage van de landelijke lastendruk. Ook hier is een nuancering op zijn plaats. Dit kengetal wordt namelijk berekend op basis van de gemiddelde WOZ-waarde. Deze waarde kan echter per gemeente flink verschillen. Zo kennen de gemeenten Wassenaar en Bloemendaal een veel hogere gemiddelde WOZ-waarde dan gemeenten in Groningen of Zeeland. In dit verband wordt opgemerkt dat Bodegraven-Reeuwijk een relatief hoge gemiddelde WOZ-waarde kent en daarmee per definitie hoog in deze tabel zal scoren.

Samenvatting

Signaleringswaarden kengetallen	Categorie A gezond	Categorie B neutraal	Categorie C risicovol
1a. Netto schuldquote	< 90%	90 - 130%	> 130%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 90%	90 - 130%	> 130%
2. Sovabiliteitsratio	> 50%	20 - 50%	< 20%
3. Grondexploitatie	< 20%	20 - 35%	> 35%
4. Structurele exploitatieruimte	> 0%	0%	< 0%
5. Gemeentelijke belastingcapaciteit	< 95%	95 - 105%	> 105%

bedragen x € 1.000

Kengetallen	Rekening	Rekening	Rekening	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1a. Netto schuldquote	116,0%	127,5%	154,3%	158,2%	158,6%	170,4%	180,6%	198,0%	194,6%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	114,4%	125,9%	152,5%	156,3%	156,8%	168,4%	178,6%	195,7%	192,4%
2. Sovabiliteitsratio	9,6%	9,6%	10,3%	10,0%	8,8%	8,4%	7,9%	7,8%	9,1%
3. Grondexploitatie	13,4%	12,3%	16,3%	7,0%	1,8%	-3,9%	-0,5%	-1,2%	-1,7%
4. Structurele exploitatieruimte	5,5%	0,7%	-1,3%	-0,9%	0,8%	0,4%	-0,4%	0,7%	1,6%
5. Gemeentelijke belastingcapaciteit	148,3%	144,5%	142,7%	136,8%	134,6%	136,6%	136,6%	136,6%	136,6%

In deze samenvattende tabel worden de uitkomsten van de verschillende kengetallen in één tabel weergegeven. Daarbij is tevens de kleurwaardering "rood, oranje, groen" weergegeven zodat de lezer in één oogopslag een beeld heeft van de financiële positie van de gemeente. De conclusie kan niet anders luiden dan dat deze als 'risicovol' te betitelen is.

Paragraaf 3 – Onderhoud kapitaalgoederen

Wat is het doel van deze paragraaf?

In deze paragraaf geven we het kader weer over het onderhoud van kapitaalgoederen van de openbare ruimte zoals wegen, rioleringen, waterwerken, kunstwerken, groenvoorzieningen en speelplaatsen. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een belangrijk deel van de begroting gemoeid. Een goed overzicht is belangrijk om goed inzicht te krijgen in de financiële positie.

Om het beheer van de kapitaalgoederen goed te onderbouwen op basis van de door de gemeenteraad vastgestelde uitgangspunten, zijn onderhoudsprogramma's opgesteld. De benodigde budgetten voor regulier, groot onderhoud en rehabilitaties worden op basis hiervan structureel in de meerjarenbegroting opgenomen. Als dit niet planmatig gebeurt, leert de praktijk dat er achterstallig onderhoud ontstaat. Het oplossen van achterstallig onderhoud kost uiteindelijk meer dan regulier uitgevoerd onderhoud.

Het bestaande beleid voor het onderhoud van de kapitaalgoederen is vastgelegd in twee beleids- en beheerplannen:

Beheerplan	Jaar van vaststelling	Jaar van actualisering
Verbreed gemeentelijk rioleringsplan (vGRP)	2021	2025
Onderhoudsplan Leefomgeving	2021	2025

Het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2021 t/m 2024 (V-GRP) geeft inzicht in de wijze waarop de gemeente haar taken op basis van de Wet milieubeheer en waterwet uitvoert. De gemeente is verantwoordelijk voor het inzamelen en transport van afvalwater, het inzamelen en verwerken van hemelwater en de zorgplicht voor het grondwater. De kosten voor de uitvoering van deze beheermaatregel worden gedekt uit de rioolheffing.

In het onderhoudsplan Leefomgeving Openbare Ruimte 2021 t/m 2024 is het beleid, het beheer en benodigde financiële middelen vastgelegd voor alle onderdelen van de openbare ruimte.

Welke doelstellingen willen we bereiken?

1. Door het goed beheren van de openbare ruimte wordt beoogd dat de gemeente Bodegraven-Reeuwijk een veilige aantrekkelijke woon- en leefomgeving biedt voor haar bewoners.
2. Zorgen voor een goede openbare ruimte. Een ruimte voor de inwoner waarbij inrichting en beheer zorgvuldig en integraal op elkaar zijn afgestemd, passend binnen het karakter en gebiedskenmerken van de dorpen.
3. Het onderhoudsniveau is per gebied door middel van beeldkwaliteit vastgesteld. Voor de begraafplaats is dit beeldkwaliteit A. Voor het centrum, de woonwijken en bedrijventerreinen is dit beeldkwaliteit B. Voor het buitengebied is dit beeldkwaliteit C. Het onderhoud en benodigde financiële middelen zijn hierop afgestemd.

Welke activiteiten doen we in 2022 om deze doelstellingen te bereiken?

Op basis van bovengenoemde beleids- en beheerplannen wordt het beheer, het groot onderhoud en reconstructies uitgevoerd. In 2021 zijn de beleids- en beheerplannen geactualiseerd en vastgesteld. Uitgangspunt in deze plannen is om de werkzaamheden zoveel mogelijk integraal voor te bereiden en uit te voeren. Ander uitgangspunt is een gebiedsgerichte aanpak, passend binnen het karakter en gebiedskenmerken van de dorpen. Het accent zal meer komen te liggen op een veilige openbare ruimte. Verder speelt mee dat we ook zoveel mogelijk samen willen doen met de gebruikers en bewoners van de openbare ruimte. Participatie in welke vorm dan ook is een belangrijk en leidend uitgangspunt voor beleid. Items hierbij zijn: actieve inbreng en samenwerken met de dorpsoverleggen, bijdrage leveren aan de wijkschouwen, het ondersteunen van bewoners bij het adopteren van groen, afhandelen van vragen en klachten via het meldpunt openbare ruimte, etc.. Het beheren van de openbare ruimte op basis van vastgestelde beeldkwaliteiten zal tegen het licht worden gehouden. Keuzes van beheer op basis van meer risico gestuurd beheren, of andere parameters, zijn onderdeel van de nieuwe beleids- en beheerplannen.

Wat kost het?

Het onderhoud van kapitaalgoederen wordt onderverdeeld in regulier onderhoud, groot onderhoud en rehabilitaties. De hieronder genoemde kosten corresponderen met de in de meerjarenbegroting opgenomen budgetten. De overige beheershandelingen zitten qua dekking binnen de begroting, zoals de afvalstoffenheffing, begraafplaatstarieven, gladheidbestrijding, algemene verkeerszaken en overige niet gebonden taken.

De huidige bedragen in de begroting zijn gebaseerd op de huidige plannen, inclusief doorgevoerde bezuinigingen en mutaties. In de op te stellen beleids- en beheerplannen worden de financiële kaders opnieuw vastgesteld.

Regulier onderhoud

Dit betreffen werkzaamheden en maatregelen van kort cyclisch karakter, zoals het verhelpen van meldingen en schadeherstel. Goed, consequent uitgevoerd regulier onderhoud is levensduurverlengend. De kosten worden gedekt uit de beheer- en onderhoudsbudgetten, die jaarlijks in de begroting beschikbaar worden gesteld.

bedragen x € 1.000

Regulier onderhoud	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Wegen, straten en pleinen	2.345	2.614	2.888
Openbare verlichting	419	382	419
Bruggen	355	378	423
Verkeer	499	576	638
Natuur en landschap	230	225	188
Waterwegen	610	527	559
Groenvoorzieningen	1.740	1.661	1.683
Speelgelegenheden	154	135	148
Totaal	6.352	6.498	6.945

Groot onderhoud

Hieronder vallen de werkzaamheden die ervoor te zorgen dat de kapitaalgoederen tijdens hun levensduur in goede staat blijven. De kosten voor deze werkzaamheden worden gedekt uit de voorziening. Deze voorziening wordt jaarlijks gevoed met een dotatie uit de begroting, waarmee pieken en dalen in de uitgaven worden geëgaliseerd binnen de voorziening. Om de voorziening langjarig in stand te houden is het noodzakelijk dat de dotatie aan deze voorziening de komende jaren groter wordt. In onderstaande tabel is de toename over de jaren heen inzichtelijk.

bedragen x € 1.000

Groot onderhoud	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Wegen, straten en pleinen	1.046	1.078	1.106
Openbare verlichting		-	-
Bruggen		4	4
Verkeer		-	-
Waterwegen	161	166	228
Groenvoorzieningen	134	138	142
Totaal	1.341	1.386	1.480

Rehabilitaties

Dit is het totaal vervangen van een kapitaalwerk aan het eind van de levensduur of het uitvoeren van levensduurverlengende maatregelen. Deze investeringen van maatschappelijk nut worden geactiveerd en in een aantal jaren afgeschreven. Op basis van het uitvoeringsprogramma 2021 t/m 2024 worden voor de komende jaren de volgende investeringsbedragen geraamd, met daarbij de onderstaande cumulatieve kapitaallasten.

bedragen x € 1.000

Jaar van investering	Bedrag van de investering	Kapitaallasten *1	Cumulatieve kapitaallasten
2022	7.984	426	426
2023	7.202	384	805
2024	7.094	378	1.173
2025	7.557	403	1.561
2026	5.981	319	1.860

*1) O.b.v. gemiddelde afschrijvingsduur van 30 jaar en een renteomslagpercentage van 2,0%

Uitvoeringsprogramma

Op basis van het onderhoudsplan leefomgeving en het V-GRP wordt er een uitvoeringsprogramma opgesteld. De benodigde financiële middelen voor het kunnen uitvoeren van de projecten in het kader van groot onderhoud en rehabilitaties zijn hierop afgestemd. De planning van het uitvoeringsprogramma wordt jaarlijks geactualiseerd, daarbij rekening houdend met andere projecten en ontwikkelingen.

Paragraaf 4 – Financiering

Wat is het doel van deze paragraaf?

De financieringsparagraaf heeft als doel de gemeenteraad te informeren over het beleid op het vlak van financiering / treasury en de daarmee samenhangende risico's. In de begroting wordt ingegaan op het voorgenomen beleid, in de jaarstukken op de uitvoering van het beleid. De volgende onderwerpen komen aan de orde.

1. Treasurybeleid
2. Treasurybeheer
3. Risicobeheer
4. Kasbeheer

De Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) vormt het wettelijk kader voor de financieringsparagraaf. Het doel van de wet is het bevorderen van de kredietwaardigheid en de transparantie van het financieringsbeleid. Voor de beheersing daarvan is een aantal instrumenten geformuleerd zoals:

- het stellen van een kwantitatieve kasgeldlimiet en een renterisiconorm over de vaste schuld
- het verplichten tot het opstellen van een Treasurystatuut
- het verplichten van een verantwoordingsrapportage in de jaarrekening en begroting
- vanaf 1 januari 2014 de verplichting om alle overtollige activiteiten te stallen bij het Rijk of andere openbare lichamen (schatkistbankieren)

De gemeente beschikt op grond van de Wet FIDO over een Treasurystatuut welke eind 2021 wordt geactualiseerd.

Treasurybeleid

Het algemene financiële beleid is erop gericht de toename van de schuldpositie te verminderen en zo mogelijk de schuldpositie af te bouwen. Het treasurybeleid is opgenomen in het Treasurystatuut. Treasury houdt zich bezig met risico's, die samenhangen met alle (toekomstige) kasstromen. Deze risico's komen zowel voort uit de financieringsbehoefte, als uit de modaliteiten van de bestaande portefeuilles (onder meer: vervroegde aflossingen, herfinanciering, herbeleggen, renteaanpassingen en dergelijke). Het treasurybeleid is primair gericht op het waarborgen van financiële continuïteit door het resultaat en vermogen te beschermen tegen financiële risico's en de organisatie financierbaar te houden. Deze bescherming vindt plaats door de renterisico's en risico's uit financiële posities te vermijden en te spreiden. In principe zijn de uitgangspunten als volgt:

- zorg dragen voor voldoende financierbaarheid op korte en lange termijn
- bewerkstelligen van passende financieringslasten
- beheersen van wettelijke en feitelijke rente- en of financieringsrisico's
- risicomijdend uitzetten van gelden en afgeven van garanties (mag alleen nog in het kader van een publiek taak)
- zorg dragen voor een effectief, veilig en efficiënt betalingsverkeer
- actief onderhouden van contacten met marktpartijen om toegang tot de financiële markten open te houden

Actief wordt gebruik gemaakt van de wettelijke mogelijkheden om passende financieringslasten te bewerkstelligen. Dit resulteert onder meer in het zo maximaal mogelijk betrekken van de kasgeldlimiet bij financieringsbeslissingen.

Treasurybeheer

Financieringsbeleid

In deze paragraaf wordt informatie verstrekt over het verloop van de financiering. Dit gebeurt in de vorm van grafieken over de volgende onderwerpen:

1. Saldi langlopende geldleningen
2. Financieringsratio
De financieringsratio geeft een indicatie van de mate waarin de vaste activa van de gemeente (inclusief 50% van de grondexploitatie) gefinancierd zijn met langlopend vreemd vermogen.
3. Financieringsoverschot/-tekort
Het financieringsoverschot/tekort geeft een indicatie van de mate waarin de langlopende (materiële) bezittingen (inclusief 50% van de grondexploitatie) van de gemeente zijn gefinancierd met langlopend vermogen.

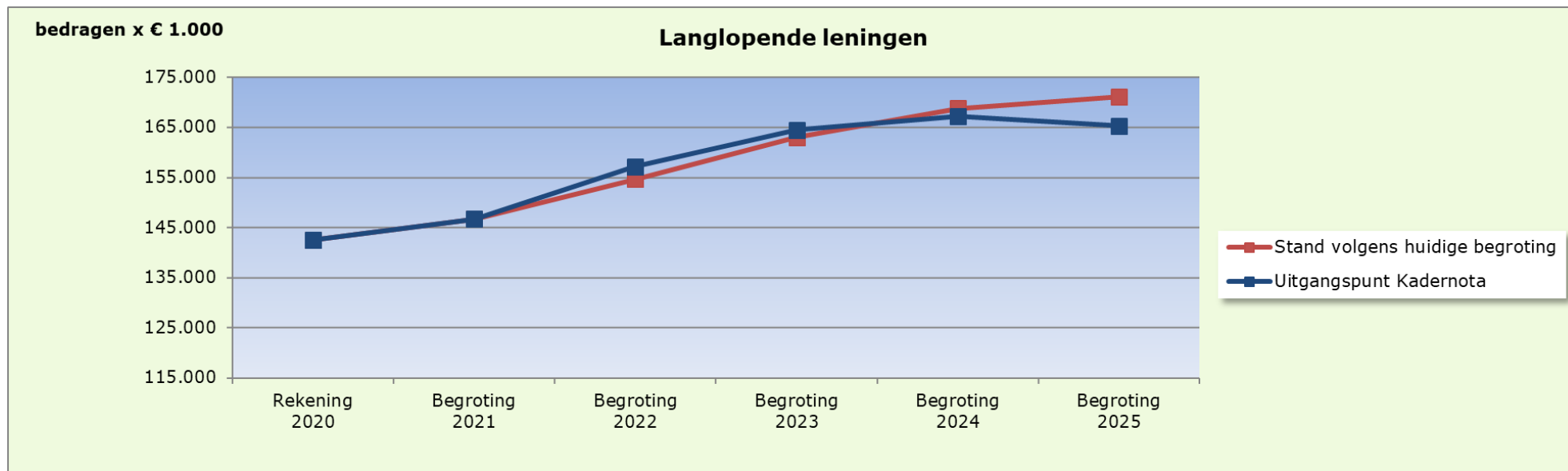
Leningenportefeuille

De samenstelling van de leningenportefeuille blijkt uit de staat 'geldleningen', opgenomen in de bijlagen. Voor alle leningen geldt dat gehele of gedeeltelijke vervroegde aflossing gedurende de looptijd van de lening niet is toegestaan. Gelet op de huidige stand van de liquide middelen wordt voor alle van de komende jaren een nieuwe geldlening voorzien. Samengevat geeft dit het volgende beeld:

bedragen x € 1.000

Langlopende leningen	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Stand per 1 januari	133.510	142.502	146.696	154.638	163.019	168.801
Aflossing leningen	- 58.270	- 5.806	- 6.058	- 6.618	- 7.218	- 7.738
Opname leningen	67.263	10.000	14.000	15.000	13.000	10.000
Stand per 31 december	142.502	146.696	154.638	163.019	168.801	171.063
Uitgangspunt Kadernota 2022	142.502	146.696	157.160	164.468	167.236	165.270
Verschil ten opzichte van Kadernota	-	-	2.522	1.449	- 1.565	- 5.793

Zoals uit bovenstaande tabel valt af te lezen, laat de portefeuille een oplopende schuldpositie zien. Ook uit de grafiek op de volgende pagina is dat af te lezen.

De verwachting omtrent de renteontwikkeling

De afgelopen jaren zijn de rentepercentages historisch laag gebleven. Op het moment van het opstellen van deze begroting zijn er geen signalen die er op duiden dat er op korte termijn grote rentestijgingen te verwachten zijn. Daarbij wordt ook opgemerkt dat bij de vanaf 2022 aan te trekken geldleningen de begroting is doorgerekend tegen een rentepercentage van 2,0. Pas op het moment dat dit percentage wordt overstegeen zal voor de meerjarenramingen sprake zijn van een nadelig effect.

Risicobeheer

Met betrekking tot het risicobeheer heeft de gemeenteraad als algemeen uitgangspunt vastgesteld, dat alleen leningen of garanties uit hoofden van de “publieke” taak worden verstrekt. Andere uitzettingen zijn op grond van de Wet FIDO niet toegestaan. Eventuele overtollige financiering mag uitsluitend nog worden belegd bij de Rijksoverheid of medeoverheden.

Kasgeldlimiet

Om in de financieringsbehoefte te voorzien wordt in voorkomende gevallen zoveel als mogelijk gebruik gemaakt van het aantrekken van kortlopende geldleningen. De kasgeldlimiet geeft aan tot welk bedrag de financieringsbehoefte met kortlopende geldmiddelen afgedekt mag worden. In de Wet FIDO is bepaald dat de kasgeldlimiet 8,5% van het begrotingstotaal mag bedragen. De toegestane kasgeldlimiet vertoont het volgende beeld:

bedragen x € 1.000				
Kasgeldlimiet 2022	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Toegestane kasgeldlimiet				
Omvang primitieve begroting	94.386	94.386	94.386	94.386
In procenten	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
Toegestane kasgeldlimiet	8.023	8.023	8.023	8.023
Omvang vlottende schulden				
Opgenomen gelden < 1 jaar	10.151	11.000	11.800	12.603
Schuld in rekening-courant				
Gestorte gelden door derden < 1 jaar	5.284	4.000	3.000	1.627
Overige leningen (niet zijnde vaste schuld)	-	-	-	-
Totaal vlottende schulden	15.435	15.000	14.800	14.230
Omvang vlottende middelen				
Contante gelden in kas	-	-	-	-
Tegoeden in rekening-courant				
Overige uitstaande gelden < 1 jaar	12.000	12.000	12.000	12.000
Totaal vlottende middelen	12.000	12.000	12.000	12.000
Totaal netto vlottende schuld	3.435	3.000	2.800	2.230
Afwijking t.o.v. de kasgeldlimiet				
Overschrijding kasgeldlimiet				
Onderschrijding kasgeldlimiet	4.587	5.023	5.223	5.792

Renterisiconorm

De renterisiconorm in de Wet FIDO bepaalt dat een gemeente elk jaar maximaal 20% van het begrotingstotaal kan vernieuwen. Die vernieuwing kan dan bestaan uit herfinanciering of herziening van het rentepercentage. Doel van de renterisiconorm is dat de gemeenten de renterisico's over de jaren spreiden, zodat zij niet van het ene op het andere jaar met een enorme stijging van de rentelasten worden geconfronteerd. Voor de komende jaren geeft de toegestane renterisiconorm het volgende beeld:

bedragen x € 1.000

Grondslag renterisico	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Omvang primitieve begroting	89.966	94.386	96.187	88.984	92.393
Toegestane renterisiconorm					
In procenten	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%
Minimumbedrag (wettelijk bepaald)	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500
Toegestane renterisiconorm	17.993	18.877	19.237	17.797	18.479

Het renterisico vertoont het volgende beeld:

bedragen x € 1.000

Renterisico 2022	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Renterisico vaste schulden						
Renteherziening	- 52.263	-	-	-	-	-
Aflossing	58.270	5.806	6.058	6.618	7.218	7.738
Renterisico	6.008	5.806	6.058	6.618	7.218	7.738
Toets renterisiconorm						
Toegestane renterisiconorm	13.777	17.993	18.877	19.237	17.797	18.479
Onderschrijding renterisiconorm	- 7.769	- 12.187	- 12.819	- 12.619	- 10.578	- 10.740
Overschrijding renterisiconorm						

Uit deze tabel valt af te leiden dat de gemeente een zeer beperkt renterisico loopt, of in elk geval dat het aflossingsschema van de langlopende leningen zich ruim binnen de normen voor de bepaling van het renterisico bevindt.

Renteschema

De commissie BBV adviseert in "Notitie rente 2017" in de paragraaf financiering van de begroting en jaarstukken een renteschema op te nemen. Hiermee wordt inzicht gegeven in de rentelasten externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening. Hierbij wordt opgemerkt dat de door het BBV voorgeschreven berekeningswijze wordt gevolgd.

bedragen x € 1.000

Renteschema		Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
a. Externe rentelasten over de korte en lange financiering	(+)	- 3.198	- 2.747	- 2.692
b. Externe rentebaten	(+)	62	30	24
Totaal door te rekenen externe rente		- 3.136	- 2.717	- 2.668
c1. Rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	(+)	216	38	16
c2. Rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	(+)	-	-	-
c3. Rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken	(+)	-	-	-
Saldo door te rekenen externe rente		- 2.919	- 2.680	- 2.652
d1. Rente over eigen vermogen	(+)	-	-	-
d2. Rente over voorzieningen (contante waarde)	(+)	-	-	-
Aan taakvelden (programma's inclusief overhead) toe te rekenen rente		- 2.919	- 2.680	- 2.652
e. Werkelijk aan taakvelden (programma's inclusief overhead) toegerekende rente (renteomslag)	(-)	- 3.718	- 3.386	- 3.507
f. Renteresultaat op het taakveld treasury		799	707	855

Het renteresultaat 2022 is ten opzichte van 2021 gestegen. Dit wordt vooral veroorzaakt door de herfinanciering van een aantal langlopende leningen waardoor een lager bedrag aan rentelasten wordt verantwoord (zie a.) Hierbij wordt nog opgemerkt dat conform het BBV (notitie rentebeleid) aan de grondexploitaties niet de renteomslag, maar een marktconforme rente wordt toegerekend. Omdat aan de taakvelden op basis van de renteomslag meer rente wordt toe berekend (zie e.) ontstaat een voordelig renteresultaat dat aan het taakveld treasury wordt toegerekend.

Kredietrisicobeheer

Bij de Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting wordt ter uitvoering van de Regeling Starterslening een rekening-courant aangehouden. Het verwachte saldoverloop is als volgt:

bedragen x € 1.000

Startersleningen	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Stand per 1 januari	951	1.092	1.533	1.768	1.742	1.743
Aflossing leningen	- 135	- 185	- 217	- 238	- 252	- 243
Verstrekke leningen	276	625	453	213	253	253
Stand per 31 december	1.092	1.533	1.768	1.742	1.743	1.752

Valutarisicobeheer

Valutarisico's zijn uitgesloten omdat wij alleen leningen verstrekken, aangaan of garanderen in Euro's.

Kasbeheer

Saldo- en liquiditeitenbeheer

Het liquiditeitsgebruik wordt geoptimaliseerd door de geldstromen op gemeenteniveau op elkaar af te stemmen. Bovendien maken wij gebruik van het product "pakket geïntegreerde dienstverlening" van de BNG. Het betalingsverkeer wordt zoveel mogelijk elektronisch uitgevoerd door de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Treasury activiteiten worden gebaseerd op een liquiditeitsprognose.

Gemeentefinanciering

Financiering met externe financieringsmiddelen wordt zoveel mogelijk beperkt door primair de beschikbare interne financieringsmiddelen (reserves en voorzieningen) te gebruiken teneinde het renteresultaat te optimaliseren. Immers eigen financieringsmiddelen uitzetten, brengt minder rentebaten op dan het aantrekken van een geldlening kost. Financieringen worden enkel aangetrokken ten behoeve van de uitoefening van de publieke taak. Ter voorkoming van een overschrijding van de kasgeldlimiet trekken we indien noodzakelijk langlopend geld aan. Verder gaan we ervan uit dat het rentepercentage van de kortlopende geldleningen lager zal zijn dan die van de langlopende geldleningen. Om die reden zal de noodzakelijke financiering zo veel mogelijk plaatsvinden door het aantrekken van kortlopende geldleningen (uiteraard binnen de toegestane kasgeldlimiet).

Relatiebeheer

De gemeente Bodegraven-Reeuwijk heeft bij de Bank Nederlandse Gemeenten en de Rabobank een rekening-courantverhouding.

Paragraaf 5 – Bedrijfsvoering

De paragraaf bedrijfsvoering geeft inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering. De bedrijfsvoering heeft als doel het zo optimaal mogelijk ondersteunen en uitvoeren van de programma's. In de praktijk moet dit tot uiting komen in het goed bedienen van inwoners, ondernemers en bezoekers, interne en externe processen efficiënt te laten verlopen en zorgvuldige besluitvorming te garanderen. In deze paragraaf worden de belangrijkste prioriteiten beschreven die gaan bijdragen aan het optimaliseren van de bedrijfsvoering in 2022.

Dynamiek in de samenleving

De samenleving verandert continue en het krachtenveld waarbinnen gemeentelijke medewerkers opereren is complexer geworden. Technologische innovaties volgen elkaar in een steeds hoger tempo op en de maatschappelijke eisen die aan de overheid worden gesteld veranderen. Ook de blijvende effecten van de coronacrisis spelen daarbij een rol, zoals de wijze van contact hebben met de samenleving: fysiek, digitaal en hybride.

Inwoners, organisaties en bedrijven zijn goed geïnformeerd en verbonden via (online)netwerken, zijn kritisch en willen meedenken met ruimte voor eigen initiatieven. Al onze 'klanten', verbonden in een netwerksamenleving, verwachten service op een steeds hoger niveau. Daardoor is verandering een continue factor geworden. Het vertrekpunt daarbij blijft dat de organisatie erop is ingericht een excellente dienstverlener en partner te zijn die naast de inwoners staat, niet erboven. Dat betekent een overheid die zich dienstbaar opstelt en meebeweegt met de dynamiek van de samenleving.

De organisatie en zijn ontwikkeling

De veranderende samenleving heeft grote betekenis voor de wijze van organiseren, samenwerken en ons 'leiderschap'. Daar waar voorheen hiërarchische structuren, systemen en instrumentarium leidend waren, zijn flexibiliteit, netwerken en snel kunnen reageren belangrijk om verbinding te kunnen maken en houden met de samenleving. Daarbij is, gelet op de financiën, de komende periode een periode van prioriteren en het creëren van verder inzicht en overzicht van de opgave en daarmee 'het werk' (o.a. de gestelde 4 programma's) de basis. Het intern ingeregelde Platform Strategisch Organisationsbeleid moet ambtelijke capaciteit, middelen en planning inzichtelijk hebben en houden. Wij blijven de organisatie door ontwikkelen en sturen er op dat organisatiebreed het bewustzijn aanwezig is dat samenwerking en daarbij aansluiten bij de samenleving voorwaardelijk is. Onze organisatie doet dit met daadkracht, lef en met oog voor de uitvoering van beleid.

Concernsturing

Concernsturing in een tijd als deze is cruciaal en is geborgd in onze organisatie. Dit maakt het mogelijk om vanuit overzicht en inzicht de majeure ontwikkelingen en de financiële positie in samenhang met elkaar te kunnen beoordelen en de gezamenlijke koers te kunnen uitzetten. Om de ontwikkeling van de financiële positie te monitoren, is het van essentieel belang dat de kwaliteit van de sturingsinformatie van een hoog niveau is en blijft. Sturen op hoofdlijnen is hierbij essentieel, waarbij ook de aandacht uitgaat naar de meest risicovolle projecten. Via de verschillende rapportages (zoals Sociaal Domein en Fysieke Leefomgeving) vindt tussentijdse monitoring van projecten plaats. De sturing op de ontwikkeling van de grondexploitaties, de financiële risico's en de vertaling naar de financiële positie van de gemeente heeft nog steeds prioriteit.

Ontwikkeling IT

In 2022 wordt het financiële systeem vervangen door software die in de Cloud staat. Ook wordt de migratie van de netwerkschijven afgerond naar de Microsoft Cloud. Hiermee zijn, op de Geo-omgeving en het systeem voor de meldingen openbare ruimte na, alle grote softwarepakketten gemigreerd naar de Cloud. De migratie, samen met de vervanging van de telefooncentrale, betekent dat eind 2022 een groot deel van de organisatie volledig plaats- en tijdonafhankelijk kan werken, zonder afhankelijkheid van stroom/internet of andere voorzieningen van het gemeentehuis. Wel zorgt de overgang naar de Cloud voor hogere out-of-pocket kosten omdat alles als een dienst wordt ingekocht. Deze effecten zijn in de begroting 2021-2025 reeds meegenomen. Voor nieuwe ontwikkelingen waar ICT middelen voor nodig zijn moet rekening gehouden worden bij het opstellen van de begrotingen met de out-of-pocket kosten van de Cloud.

Informatie gestuurd werken

Steeds meer aandacht gaat uit naar informatiegestuurd werken waarbij uitkomsten van uitvoeringstaken objectief gerapporteerd kunnen worden en als basis dienen voor input voor verdere uitvoering en (bestuurlijke) besluitvorming. Daarbij is het van belang dat processen en bijbehorende informatieketens volledig digitaal zijn ingericht en zijn te ontsluiten naar rapportage/analyseomgevingen. In 2022 worden steeds meer informatieketens ontsloten in het in 2021 geïmplementeerde Datawarehouse. Hierbij gaat veel aandacht uit naar de datakwaliteit in de informatieketens. Belangrijk aandachtspunt is dat de Teams die informatie invoeren en gebruiken begeleid worden in het vergroten van de datakwaliteit waarvoor de nodige begeleidingscapaciteit (informatieadviseurs) beschikbaar blijft.

Cyber

In de kadernota is vastgesteld dat er extra middelen beschikbaar komen voor Cybersecurity in 2022. Deze zullen worden ingezet om pro-actieve bewaking (SIEM) als dienst in te kopen als aanvulling op bestaande cybersecuritymaatregelen.

Informatiemanagement

Veel processen worden al ondersteund door de nodige informatievoorziening (software). Deels sluiten bestaande werkwijzen en de informatievoorziening nog niet optimaal op elkaar aan. Ook wordt bij de overgang van analoog naar digitaal bestaande werkwijzen in stand gehouden. Door de informatievoorziening beter in te zetten en processen hierop te optimaliseren (software volgt niet altijd bestaande werkwijzen, werkwijzen worden ook aangepast op mogelijkheden van software) kunnen op verschillende domeinen verbeteringen worden ingezet zodat schaarse capaciteit/kennis wordt vrijgespeeld en de kwaliteit van uitvoeringsprocessen en verantwoordingen over de processen wordt verbeterd. In 2022 zal met ondersteuning van de informatiefunctie per team worden geïdentificeerd welke kansen er zijn op optimalisatie, waarna deze kansen geconcretiseerd worden in een uitvoeringsskalender.

Huisvesting

Het huisvesten van de ambtelijke organisatie en het bestuur vraagt om een nieuwe werkwijze. Door het overkomen van de telefonie en komende periode ook het KCC vanuit Bij Everts naar het gemeentehuis, zal het gemeentehuis niet op alle momenten voldoende werkplekken hebben om alle medewerkers te kunnen voorzien van werkruimte. Het flexwerken zal om die reden verder worden uitgerold en worden gefaciliteerd met een systeem om bijvoorbeeld werkruimte te kunnen reserveren. In combinatie met goede ICT-faciliteiten (laptop, telefoon etc) en de opgedane ervaringen tijdens de coronacrisis zal het komend jaar het flexwerken zijn definitieve beslag krijgen.

Paragraaf 6 – Verbonden partijen

Wat is het doel van deze paragraaf?

In deze paragraaf wordt de gemeentelijke visie uiteengezet op verbonden partijen en op de bestuurlijk te realiseren doelen per verbonden partij.

Er is sprake van een verbonden partij als onze gemeente een bestuurlijk én financieel belang heeft in een derde rechtspersoon. Bij bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van onze gemeente in de derde partij, omdat onze gemeente:

- zitting heeft in het dagelijks- of algemeen bestuur
- aandelen bezit en daarom stemrecht heeft

Van een financieel belang is sprake indien wij de middelen die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgen bij faillissement van de partij of indien financiële problemen bij de derde partij (deels) verhaald worden op onze gemeente.

Relaties waarbij alleen sprake is van een financieel of bestuurlijk belang, vallen niet onder het begrip verbonden partij.

De gemeente Bodegraven-Reeuwijk neemt in de regel deel aan gemeenschappelijke regelingen, stichtingen, N.V.'s en verenigingen als het belang van de gemeente hiermee is gediend.

Gemeenschappelijke regelingen: zijn door de diverse vertegenwoordigde gemeenten in het leven geroepen en als zodanig een orgaan waarover de deelnemende gemeenten zeggenschap hebben en waarvoor ze verantwoordelijk zijn. Voor de door de gemeenschappelijke regelingen uit te voeren taken is als het ware sprake van een verlengstuk van de gemeenten. Hier is nadrukkelijk sprake van een gemeentelijk belang.

Stichtingen, N.V.'s en verenigingen: deelname is van belang omdat hier sprake is van samenwerkingsverbanden, verenigingen en N.V.'s (deelname in kapitaal vanuit een overheidstaak geredeneerd) die een gemeentelijk belang behartigen in verschillende verschijningsvormen.

Welke doelstellingen willen we bereiken?

Visie op verbonden partijen

De gemeente werkt onder meer samen op de gebieden van sociale zekerheid, gemeentelijke belastingen, bouw- en woningtoezicht, milieu, gezondheidszorg, afvalinzameling, veiligheid, verstevigen van onderlinge samenwerking, inkoop en archief. Dit is inmiddels een groot aantal taken.

Daarnaast nemen wij deel in een aantal stichtingen op het grondgebied van de gemeente waarin wij het gemeentelijk / publiek belang bewaken. Door deelname in verbonden partijen verwachten wij een beter kwalitatief en kwantitatief resultaat tegen zo laag mogelijke kosten.

Beleidsvoornemens inzake verbonden partijen

Het accent van het gemeentelijk beleid inzake de verbonden partijen ligt op sturing op kwaliteitsniveau van de dienstverlening en op financiën. Doel is om meer proactief en vanuit een visie met onze verbonden partijen om te gaan.

Dat vraagt om een betere interne organisatie rondom de verbonden partijen dat ervoor zorgt dat wij ons tijdig kunnen beraden op onze positie ten opzichte van de verbonden partijen en tot tijdige en gewogen adviezen over beleidsvoornemens en de diverse financiële stukken kunnen komen. De afgelopen twee jaren is op dit terrein grote vooruitgang geboekt.

In de begroting is per programma opgenomen welke verbonden partij onder dat programma moet worden gerekend en in welke mate deze partij bijdraagt aan de realisatie van de gemeentelijke beleidsvoornemens. In onderstaande tabel worden alle 21 verbonden partijen inzichtelijk gemaakt en wordt het belang in zeggenschap en financiën in beeld gebracht. Daarbij is onderscheid gemaakt naar de verschillende soorten van verbonden partijen:

- Gemeenschappelijke regelingen (9)
- Stichtingen en verenigingen (6)
- Vennootschappen en coöperaties (6)
- Overig (-)

Overzicht van verbonden partijen waaraan onze gemeente deelneemt

bedragen x € 1.000

Verbonden partijen - gemeenschappelijke regelingen		Plaats	Vertegenwoordiging	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Bijdrage 2022	Begroot resultaat
				01-01	31-12	01-01	31-12		
Ferm Werk, (inclusief Stichting de Wissel)	In het leven geroepen om in één uitvoeringsorganisatie Ferm Werk de krachten te bundelen en een integrale gemeenschappelijke aanpak te bieden op het terrein van participatie, werk en inkomen binnen het sociale domein.	Woerden	DB: I. Nieuwenhuizen Vervanger: O. Wagner AB:E.M. Oliwkiewicz Vervanger: O. Wagner RvT de Wissel: I. Nieuwenhuizen Vervanger: O. Wagner					P.M.	-
G.R. Midden-Holland	De G.R. Midden-Holland heeft tot doel de bevordering van samenwerking tussen de deelnemende gemeenten.	Gouda	AB: F.D. van Heijningen I. Nieuwenhuizen (vervanger)	557	633			61	-
Omgevingsdienst Midden-Holland (ODMH)	De Omgevingsdienst Midden-Holland is ingesteld ter ondersteuning van GS en de bestuursorganen van de regiogemeenten bij de uitvoering van hun taken op het gebied van het omgevingsrecht in het algemeen en de Wabo in het bijzonder.	Gouda	AB / DB: J.L. v/d Heuvel						-
Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Hollands Midden	De Veiligheidsregio is de overkoepelende 'organisatie' waarbinnen de regionale brandweer, de geneeskundige kolom en de gemeentelijke crisisbeheersing is georganiseerd. De Veiligheidsregio is o.a. belast met advisering van het bevoegd gezag over de brandweezorg, risico's van branden, rampen en crises, het instellen en in stand houden van een brandweer, het instellen en in stand houden van een GHOR.	Leiden	AB: F.D. van Heijningen I. Nieuwenhuizen (vervanger)	6.222,0	7.519,0	35.932,0	34.497,0	2.259	-

bedragen x € 1.000

Verbonden partijen - gemeenschappelijke regelingen		Plaats	Vertegenwoordiging	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Bijdrage 2022	Begroot resultaat
				01-01	31-12	01-01	31-12		
Gemeenschappelijke regeling Groenalliantie Midden-Holland en omstreken	De regeling wordt getroffen ter behartiging van de bovengemeentelijke belangen inzake het beheer en de ontwikkeling van groengebieden binnen het werkgebied van de groenalliantie, daaronder begrepen het behoud en de versterking van de groen- en recreatieve verbindingen, de landschappelijke kwaliteiten van en de biodiversiteit binnen de groengebieden, alsmede de bevordering van de leefbaarheid en de toeristische aantrekkingskracht daarvan.	Den Haag	AB: K. Oskam O. Wagner	7.082,00	8.857,00	-	-	259	
Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg Hollands Midden (RDOG HM)	De RDOG geeft uitvoering aan de aan de gemeente opgedragen taken als gevolg van de Wet collectieve preventie volksgezondheid en aan de aan de gemeente opgedragen taken als gevolg van de Wet Kinderopvang. Ook draagt de RDOG zorg voor het ambulancevervoer en voor geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen en de	Leiden	AB: K. Oskam O. Wagner (vervanger)	3.948	6.577			2.282	
G.R. Belasting samenwerking Gouwe Rijnland (BSGR)	De BSGR verzorgt namens de gemeente de uitvoering van de Wet WOZ en de heffing en inning van gemeentelijke belastingen.	Leiden	AB: D.J. Knol J.L. v/d Heuvel (vervanger)		909,0			638	
Gemeenschappelijke regeling Regionaal Historisch Centrum	De gemeente is verantwoordelijk voor het overbrengen van de archiefbescheiden welke niet voor vernietiging in aanmerking komen.	Utrecht	AB: D.J. Knol						

bedragen x € 1.000

Verbonden partijen - gemeenschappelijke regelingen		Plaats	Vertegenwoordiging	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Bijdrage 2022	Begroot resultaat
				01-01	31-12	01-01	31-12		
Gemeenschappelijke regeling Oude Rijnzone	De Oude Rijnzone is een regionale samenwerking tussen provincie Zuid-Holland en de gemeenten Leiderdorp, Rijnwoude, Alphen aan den Rijn, Bodegraven-Reeuwijk en Zoeterwoude. Het belangrijkste doel van de regionale samenwerking is de realisering van majeure doelstellingen op het gebied van herstructurering bedrijven-terreinen en groenrealisatie in de regio Oude Rijnzone. Het programma van de Oude Rijnzone is gericht op transformatie en een samenhangende en duurzame ontwikkeling van dit gebied, gericht op een verbetering van de kwaliteit.	Alphen a/d Rijn	AB: J.L. v/d Heuvel	-	-	-	-	8	

bedragen x € 1.000

Verbonden partijen - stichtingen en verenigingen		Plaats	Vertegenwoordiging	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Bijdrage 2022	Begroot resultaat
				01-01	31-12	01-01	31-12		
Stichting Klasse (openbaar onderwijs)	De deelnemende gemeenten Bodegraven-Reeuwijk, Gouda, en Waddinxveen hebben in 2005 een fusie voor het openbaar onderwijs gerealiseerd. Met de verzelfstandiging is het openbaar onderwijs in een gelijkwaardige positie gekomen met het bijzonder onderwijs. De gemeente heeft nog een beperkt aantal wettelijke verantwoordelijkheden.	Gouda	Lid T.O. J.L. v/d Heuvel						

bedragen x € 1.000

Verbonden partijen - stichtingen en verenigingen	Plaats	Vertegenwoordiging	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Bijdrage 2022	Begroot resultaat	
			01-01	31-12	01-01	31-12			
Stichting Greenport	Het versterken van de boomteeltsector in de regio Boskoop, het bevorderen van deze sector en de regio en het verantwoord inpassen van de boomteeltsector in de regio.	Boskoop	AB: D.J. Knol					3	
Stichting VEEN	Op grond van het met drie verenigingen van watereigenaren in de Reeuwijkse plassen gesloten convenant worden met ingang van het jaar 2000 vaarontheffingen door de stichting VEEN uitgegeven.	Reeuwijk	Lid Bestuur: O. Wagner E.S. de Vries					-	
Stichting klimaat-coöperatie	De stichting geeft invulling aan de activiteiten die moeten leiden tot een duurzame en klimaatneutrale gemeente in 2035.	Bodegraven	Lid Bestuur: D.J. Knol en K. Oskam					7	
Stichting BLR	De Stichting is opgericht om eilanden en perceeltjes land (de landschapselementen) van de gemeente in eigendom over te nemen en in stand te houden. Doelstelling is om de landschapselementen in het Reeuwijkse plangebied te onderhouden en beheren met respect voor de natuurwaarden.	Reeuwijk	O. Wagner						

bedragen x € 1.000

Verbonden partijen - stichtingen en verenigingen		Plaats	Vertegenwoordiging	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Bijdrage 2022	Begroot resultaat
				01-01	31-12	01-01	31-12		
N.V. Cyclus	Cyclus is een naamloze vennootschap. De aandelen van Cyclus zijn in handen van 9 gemeenten. De aandeelhouders zijn vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA). Er is een dienstverleningsovereenkomst afgesloten voor	Gouda	Aandeelhouder: K. Oskam In gebruikersgroep: K. Oskam	10.653	10.653	31.011	31.011	3.979	
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang.	Den Haag	Aandeelhouder: D.J. Knol						
Oasen N.V.	Waterbedrijf	Gouda	Aandeelhouder: K. Oskam						
Ontwikkelingsmaatschappij Rijnhoek C.V. (OMR)	OMR heeft tot doel is het realiseren van het bedrijvenpark Rijnhoek door middel van het ontwikkelen, exploiteren en verkopen van gronden.	Bodegraven	Lid Bestuur: I. Nieuwenhuizen						
GEM Rijnhoek BV.	Het doel van de vennootschap is het ontwikkelen van het ontwikkelingsgebied Rijnhoek tot het "Bedrijvenpark Rijnhoek". De GEM Rijnhoek BV is door de voormalige gemeente Bodegraven en de Ontwikkelings Combinatie Rijnhoek BV (OCR) opgericht als beherende vennoot van de Ontwikkelingsmaatschappij Rijnhoek CV (OMR). De GEM Rijnhoek BV voert de directie over en	Bodegraven	Lid Bestuur: I. Nieuwenhuizen						

Paragraaf 7 – Grondbeleid

Wat is het doel van deze paragraaf?

Deze paragraaf verwoordt de gemeentelijke visie op het grondbeleid in relatie tot de wijze waarop wordt getracht de ruimtelijke doelstellingen te realiseren. Die doelstellingen liggen op het terrein van de volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, economische ontwikkeling, openbare ruimte, infrastructuur, natuur en recreatie. De gemeente geeft in deze paragraaf een overzicht van bestaande beleids- en financiële kaders en de ontwikkeling van de Algemene Reserve Bouwgrondexploitatie en enkele bestemmingsreserves.

Visie op het grondbeleid

Met het grondbeleid wordt beoogd:

- een maatschappelijk gewenst ruimtegebruik te bevorderen
- behalen van volkshuisvestelijke en economische doelstellingen
- de effectiviteit van het ruimtegebruik te verhogen
- een evenwichtige verdeling van kosten en opbrengsten over gebruikers, grondeigenaren, ontwikkelaars en overheid te bevorderen

De gemeente streeft naar een optimum tussen deze facetten en tevens naar minimaal sluitende grondexploitaties.

Beleidskaders

Nota Grondbeleid

Het grondbeleid van de gemeente Bodegraven-Reeuwijk is in 2012 door de raad vastgesteld in de Kadernota Grondbeleid. De gemeente voert grotendeels faciliterende grondpolitiek, maar waar nodig actief grondbeleid. Bij elk vastgoedproject is sprake van samenwerking tussen gemeente en particulier(en) of marktpartij(en). Uitgangspunt is dat met de wederpartij een anterieure overeenkomst wordt gesloten, zodat gronduitgifte / kostenverhaal is geregeld. De gemeente hanteert marktconforme grondprijzen en bepaalt per plan de meest geschikte grondprijsmethode. Met het vaststellen van een nieuwe woonvisie (eind 2020) en het uitwerken van toekomstvisie en dorpsvisie, wordt er naar gestreefd om in 2022 een nieuwe nota Grondbeleid vast te stellen.

Woningbouwprogrammering/ woonvisie

In 2020 is de tweede woonvisie Bodegraven-Reeuwijk 2020 vastgesteld. Het schrijven van een nieuwe woonvisie heeft als doel gehad om te kunnen sturen op de volgende hoofdlijnen:

1. De dorpskernen vanuit de eigen identiteit en kwaliteit laten ontwikkelen. De verschillen tussen de dorpskernen blijven in tact door het leggen van verschillende accenten, waardoor wordt aangesloten op de specifieke woonbehoefte per dorpskern.
2. Regie voeren op het woningbouwprogramma, zodat kan worden aangesloten op de behoefte van inwoners.
3. De bestaande woningvoorraad toekomstbestendig maken.
4. De woonvisie laten aansluiten op de dorpsvisie, zodat er op een integrale wijze naar wonen gekeken wordt.

Nota Kostenverhaal

De Nota Kostenverhaal is in 2020 geactualiseerd vastgesteld. Uit deze nota is af te leiden voor welke bovenwijkse voorzieningen en ruimtelijke ontwikkelingen de gemeente een bijdrage vraagt en welk tarief in een kern geldt. Het beleid geldt voor zowel particuliere als gemeentelijke bouwprojecten. Voor particuliere projecten vindt het kostenverhaal bij voorkeur plaats via anterieure overeenkomsten. Het exploitatieplan geldt als stok achter de deur. Voor gemeentelijke projecten vindt kostenverhaal via de grondexploitatie plaats. Met de voorgenomen invoering van de omgevingswet per 1 juli 2022 zullen de mogelijkheden voor kostenverhaal, zeker in het privaatrechtelijke spoor (anterieure overeenkomsten), naar verwachting slechts beperkt wijzigen. We gaan na of een actualisatie van de nota Kostenverhaal nodig is in 2022. Naast wijzigingen in wetgeving, kan dit mede aan de orde zijn indien veel wijzigingen in de projectenlijst (uitvoeringsparagraaf bij de in voorbereiding zijnde toekomstvisie) optreden.

Nota Fonds Volkshuisvesting

De Nota Fonds Volkshuisvesting is eind 2018 geactualiseerd vastgesteld. Deze nota heeft twee doelen. Eerst doel is het bevorderen van de bouw van sociale woningen en het tweede doel is het stimuleren van de doorstroming op de woningmarkt. In principe moeten alle nieuwe woningbouwplannen 20% sociaal bevatten, maar daar kan omwille van moverende redenen, van worden afgeweken. Hiervoor is dan wel een financiële bijdrage verschuldigd. De Nota Volkshuisvesting wordt eind 2021 geactualiseerd. De actualisatie heeft onder andere als doel om aan te sluiten bij de nieuwe woonvisie (2020).

Wet- en regelgeving

Wet Markt & Overheid (vennootschapsbelasting)

De gemeente moet vennootschapsbelasting betalen over de winst die met ondernemingsactiviteiten is gemaakt. Eén van die ondernemingsactiviteiten is het voeren van een grondexploitatie. De gemeente Bodegraven-Reeuwijk heeft met het vaststellen van winstgevendende grondexploitaties dan ook het risico belasting te moeten betalen. Gelet op de voor 2021 gepland staande grondverkopen is het de verwachting dat dit tot een vpb-last zal leiden. Overigens wordt de vpb altijd na afloop van een kalenderjaar in een aangifte verwerkt. Zo wordt dus in 2020 aangifte gedaan over het belastingjaar 2019, in 2021 over het jaar 2020, enz..

BBV-regelgeving

In september 2019 is de meest recente notitie van het BBV met betrekking tot de grondexploitaties gepubliceerd. De commissie BBV geeft naar aanleiding van de eerdere notitie Grondexploitatie meer toelichting op de verscherpte regelgeving rondom grondexploitatie en faciliterende projecten. Daarnaast is meer verduidelijking gekomen op de wijze van tussentijds winstnemen. Deze notitie wordt toegepast in de jaarrekening en begroting.

Financiële kaders

Bouwgronden in exploitatie

Lopende en actieve grondexploitaties

In het begrotingsjaar 2021 zijn 15 grondexploitaties actief. Dit aantal is inclusief de grondexploitaties De Wijde Wiericke fase 3 en 4 en Hoge Rijndijk. Deze grondexploitaties zijn in de eerste helft van 2021 vastgesteld. Het is aannemelijk dat in 2021/2022 de nieuwe grondexploitatie Brandweerkazerne Driebruggen aan de raad wordt voorgelegd.

Parameters grondexploitaties

In grondexploitaties wordt gerekend met zogenaamde rente- en inflatieparameters. Het risico bestaat dat de huidig vastgestelde inflatieparameters niet meer in de pas lopen met de huidige inflatieontwikkelingen. Zodra nieuwe parameters moeten worden vastgesteld, wordt de raad op de hoogte gebracht van de impact ervan. De renteparameter wordt continue gemonitord of de huidige renteparameter nog gehandhaafd kan worden. Een bandbreedte van 0,5% is toegestaan. Voor het begrotingsjaar 2022 hanteren we de volgende parameters:

Parameters grondexploitatie	2019 - 2021	mutatie	2022 e.v.	mutatie	Bron
Grondopbrengsten					
Woningbouw - vrije sector	2,0%	0,0%	2,0%	0,0%	NVM / calcasa / Metafoor
Woningbouw - sociaal	1,5%	0,0%	2,0%	0,0%	CBS - CPI (2015=100)
Overige functies commercieel	2,0%	0,0%	2,0%	0,0%	Stec groep / Metafoor
Overige functies niet commercieel	1,5%	-0,5%	2,0%	0,0%	CBS - CPI (2015=100)
Kosten					
Civiele kosten	2,0%	-0,5%	2,0%	0,0%	GWW / Metafoor
Plankosten	2,0%	0,5%	2,0%	0,0%	CBS - CPI (2015=100)
Overige kosten	2,0%	0,0%	2,0%	0,0%	CBS - CPI (2015=100)
Rente	2,1%	-0,2%	2,1%	-0,2%	Programmabegroting
Disconteringsvoet	2,0%	0,0%	2,0%	0,0%	BBV

De gemeente moet op basis van nieuwe BBV-regelgeving de werkelijk betaalde financieringsrente voor de investeringen in de grondexploitatie-projecten toerekenen. De werkelijk betaalde rente bij de gemeente op dit moment heeft een gemiddeld gewogen percentage van 2,1%. Voor negatieve grondexploitatie moet (vanuit BBV-regelgeving) de gemeente een disconteringsvoet hanteren ter hoogte van het maximale meerjarige streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor de inflatie binnen de eurozone. Om de vergelijkbaarheid te behouden van zowel winstgevendende of verliesgevendende grondexploitaties is de disconteringsvoet voor alle grondexploitaties op 2% gezet.

Relatie tussen leningenportefeuille en grondexploitaties

Het in deze begroting gepresenteerde verloop van de leningenportefeuille is mede gebaseerd op de verwachte opbrengsten en kosten in de grondexploitaties. Dit betekent dat het voor het verloop van de leningenportefeuille cruciaal is dat de opbrengsten en winsten zo optimaal mogelijk worden bepaald en zo snel mogelijk worden geïnd.

Dat kan tevens betekenen dat, wanneer kansen zich voordoen om woningen of bedrijventerreinen eerder te realiseren dan gepland, dit een impact zal hebben op de leningenportefeuille. In de afweging bij de besluitvorming wordt die impact meegenomen. De lasten gaan immers voor de baten uit. In een dergelijk geval zal de gemeente investeringen in een project immers eerder moeten voorfinancieren dan gepland. Daar staat tegenover dat in zo'n geval ook de opbrengsten eerder worden gerealiseerd dan gepland. Op de langere termijn zal het daarom een beperkte impact hebben op de omvang van de leningenportefeuille. De betreffende

investeringen en opbrengsten zijn namelijk al over een langere termijn doorgerekend in de grondexploitaties. Het voordeel voor de gemeente zit hier in het voordeel van structureel lagere rentelasten, doordat investeringen eerder worden terugverdiend.

Winstnemingen en verliesvoorzieningen

Elk jaar, ten tijde van het opstellen van de jaarrekening, wordt onderzocht of tussentijdse winstneming gedaan moet worden. Deze winsten zullen in principe toegevoegd worden aan de Algemene Reserve Grondexploitatie. Zodra een verliesgevende grondexploitatie wordt vastgesteld, zal ter hoogte van het negatieve netto contante waarde resultaat een verliesvoorziening worden getroffen. Deze wordt gedekt uit de Algemene Reserve Bouwgrondexploitatie.

Bestemmingsreserves (Nota Kostenverhaal en Fonds Volkshuisvesting)

De gemeente ontvangt vanuit enkele gemeentelijke grondexploitaties en een aantal particuliere bouwplannen bijdrages op basis van de beleidskaders in de nota Kostenverhaal en nota Fonds Volkshuisvesting.

Weerstandsvermogen en risicoprofiel

Het geactualiseerde resultaat van de grondexploitaties in het MPG 2021 is een momentopname (namelijk per peildatum 1-1-2021). Het resultaat is het gevolg van de gekozen uitgangspunten die op dat moment het meest realistisch worden geacht. Een project kan echter onderhevig zijn aan wijzigingen als gevolg van veranderende omstandigheden. In grondexploitaties zijn dan ook ramingsonzekerheden aan de orde en kan er sprake zijn van onvoorzien risico's en kansen. Met name projecten die zich nog in het begin van het ontwikkelproces bevinden, kennen de meeste risico's en kansen. Dat wil zeggen dat grondexploitatieresultaten geen feitelijke uitkomsten zijn, maar gelezen moeten worden als een gemiddelde van een bandbreedte. Die bandbreedte is kleiner naarmate een project zich naar de opleveringsfase beweegt. Via de monitor grondexploitaties (vervat in monitor fysiek domein) wordt zowel het college als de raad meegenomen in de ontwikkelingen van de grondexploitatie in het lopende en komende begrotingsjaar. Op basis daarvan kunnen de kansen en risico's en beheersmaatregelen worden besproken en op worden gestuurd.

Ook bij nieuwe en herziene grondexploitaties worden weer risicoanalyses uitgevoerd. Het risicoprofiel zal immers weer wijzigen. Het risicoprofiel van een project is een indicatie voor de gewenste weerstandscapaciteit van de Algemene Reserve Bouwgrondexploitatie. Het biedt een indicatie voor het gewenste minimale niveau van de stand van de reserve.

Lopende grondexploitaties

Aan het eind van deze paragraaf wordt tenslotte inzicht verstrekt in de op dit moment actieve grondexploitaties. Hiervoor is aansluiting gezocht bij het laatst vaststelde meerjarenprogramma grondexploitaties (MPG 2021). Daarin is de boekwaarde per 31 december 2020 vermeld en wordt inzicht gegeven in de verwachting ten aanzien van nog te maken kosten en te realiseren opbrengsten. Deze ramingen strekken zich uit over de komende jaren en zijn in deze begroting verwerkt. Naar verwachting zal het realiseren van deze complexen nog leiden tot een winstname van circa € 1,9 miljoen. Daarbij mag overigens nadrukkelijk niet uit het oog worden verloren dat op verschillende complexen in de afgelopen jaren reeds winstnames zijn gedaan. Dit overzicht geeft dus zeker geen beeld van de totaalresultaten van deze complexen.

bedragen x € 1.000

Bouwgronden in exploitatie genomen	Boekwaarde 31 dec 2020	Nog te maken kosten	Geraamde opbrengst	Geraamd resultaat
Oude Rijnzone Groote Wetering II	- 1	199	44	- 154
Weideveld (alle fasen)	4.849	5.049	10.732	834
De Steupel	744	2.802	5.537	1.991
Oude Tol II, fase 2	- 969	3.685	1.975	- 741
Groendijck Oost Driebruggen	1.212	154	1.388	22
Wijde Wiericke, deelgebied 2	- 3	23	-	- 20
Achter de Boerderij	408	469	823	- 54
Reesvelt II	877	972	1.830	- 19
Molenzicht	- 272	295	-	- 23
Nautique (Zoutmanslocatie) Reeuwijk	252	43	268	- 27
Willem de Zwijgerstraat/Miereakker	- 47	51	1	- 3
Rijngaarde	- 266	169	6	103
Brandweerkazerne Groene Zoom	- 13	9	-	4
Totaal	6.772	13.920	22.604	1.913

Deel D: Financiële begroting

Overzicht van baten en lasten

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Saldo van baten en lasten						
Lasten						
1. Leven, leren en werken	- 42.321	- 37.504	- 40.920	- 40.238	- 40.140	- 39.829
2. Wonen en leefomgeving	- 29.505	- 40.502	- 31.890	- 32.857	- 26.354	- 27.062
3. Samenwerken-ondernemen-dorpspromotie	- 5.913	- 5.996	- 6.272	- 6.362	- 6.359	- 6.316
4. Bestuur en dienstverlening	- 3.169	- 3.236	- 2.899	- 2.936	- 3.076	- 3.098
Dekkingsmiddelen, overhead en onvoorzien	- 11.748	- 11.204	- 12.089	- 12.015	- 12.211	- 12.581
Totaal Lasten	- 92.657	- 98.442	- 94.070	- 94.409	- 88.141	- 88.886
Baten						
1. Leven, leren en werken	10.286	6.682	6.511	6.511	6.511	6.511
2. Wonen en leefomgeving	22.267	28.828	21.584	22.891	14.878	17.500
3. Samenwerken-ondernemen-dorpspromotie	1.071	1.248	1.358	1.403	1.403	1.453
4. Bestuur en dienstverlening	389	388	398	329	641	622
Dekkingsmiddelen, overhead en onvoorzien	59.796	59.369	63.887	63.345	64.576	65.900
Totaal Baten	93.808	96.516	93.737	94.480	88.010	91.986
Totaal Saldo van baten en lasten	1.151	- 1.926	- 333	71	- 131	3.100
Mutatie reserves						
Toevoegingen	- 3.078	- 3.704	- 316	- 1.778	- 843	- 3.507
Onttrekkingen	1.542	5.630	649	1.707	974	407
Totaal Mutatie reserves	- 1.536	1.926	333	- 71	131	- 3.100
Totaal	- 385	- 0	- 0	- 0	- 0	- 0

Incidentele baten en lasten	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Incidentele lasten				
1. Leven, leren en werken	- 210	-	- 162	-
Afschrijven resterende boekwaarde School De Brug i.v.m. geplande nieuwbouw			- 162	
Afschrijven resterende boekwaarde Da Costa School i.v.m. geplande nieuwbouw	- 96			
Tijdelijke huisvesting Da Costa School	- 114			
2. Wonen en leefomgeving	- 8.271	- 8.734	- 1.806	- 2.185
Lasten van grondexploitaties	- 7.881	- 8.444	- 1.441	- 1.895
Ruimte maken begraafplaats Tempel			- 50	
Kosten mobiliteitsvisie	- 75			
Kosten energietransitie	- 290	- 290	- 290	- 290
Kosten weginspectie	- 25		- 25	
3. Samenwerken-ondernemen-dorpspromotie	- 80	- 39	- 39	-
Incidenteel hogere subsidie monumenten en beeld bepalende elementen	- 39	- 39	- 39	
Nieuwe initiatieven voor toerisme, recreatie en cultuur	- 41			
4. Bestuur en dienstverlening	-	- 45	-	-
(Incidenteel) hogere kosten verkiezingen		- 45		
Algemene dekkingsmiddelen, overhead en onvoorzien	- 291	- 112	- 160	- 209
Implementatiekosten cloudgang ICT	- 91	- 112	- 160	- 209
Incidentele extra kosten inhuur	- 200			
Totaal incidentele lasten	- 8.852	- 8.929	- 2.167	- 2.394
Incidentele baten				
1. Leven, leren en werken	-	-	-	-
2. Wonen en leefomgeving	8.126	9.419	1.441	4.029
Baten van grondexploitaties	8.126	9.419	1.441	4.029
3. Samenwerken-ondernemen-dorpspromotie	-	-	-	-
4. Bestuur en dienstverlening	-	-	-	-
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	-	-	-	-

Totaal incidentele baten	8.126	9.419	1.441	4.029
Mutatie reserves				
1. Leven, leren en werken	637	-	-	-
Onttrekking reserve sociaal domein	350			
Onttrekking algemene reserve (t.b.v. sociaal domein)	287			
2. Wonen en leefomgeving	- 291	- 1.022	2	- 2.183
Dotaties/onttrekkingen in verband met resultaten grondexploitaties	- 245	- 975		- 2.134
Dotatie reserve bedrijventerrein	- 20	- 21	- 21	- 22
Dotatie reserve natuur en recreatieschap	- 6	- 6	- 6	- 6
Onttrekking algemene reserve (ruimte maken begraafplaats Tempel)			50	
Dotatie reserve volkshuisvesting (doorstroomdoelstelling)	- 20	- 20	- 20	- 20
3. Samenwerken-ondernemen-dorpspromotie	-	-	-	-
4. Bestuur en dienstverlening	-	-	-	-
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	- 13	950	129	- 917
Dotatie (resultaat begroting) aan algemene reserve	- 18			- 496
Onttrekking (resultaat begroting) aan algemene reserve		1.707	924	
Dotatie (financiële norm) aan algemene reserve		- 700	- 700	- 700
Mutatie reserve ICT, opvangen fluctuaties kosten ICT	5	- 57	- 95	279
Totaal mutatie reserves	333	- 71	131	- 3.100
Saldo van incidentele baten en lasten	- 393	418	- 595	- 1.465

Alle bovenvermelde post zijn incidenteel van aard.

Hieronder is voor een aantal posten toegelicht waarom deze als incidenteel worden aangemerkt:

Kosten energietransitie

Extra middelen voor de opgave rondom de verduurzaming van het maatschappelijk vastgoed en de energietransitie (naar alternatieve energiebronnen).

In kadernota 2020 opgenomen/aangegeven voor de jaren 2022 en 2023, in begroting 2021 en 2022 is deze periode verlengd tot en met 2025.

Na de realisatie van de verduurzaming van het maatschappelijk vastgoed en de energietransitie, vervalt deze budgetpost.

Incidenteel hogere subsidie monumenten en beeld bepalende elementen

In de kadernota 2019 is besloten om het budget voor de subsidies voor onderhoud monumenten en

beeldbepalende elementen te verhogen.

In de kadernota 2022 is besloten om dit te beëindigen per ultimo 2024.

Implementatiekosten cloudgang ICT

Op ICT-gebied is er voor de komende jaren een omslag gepland van naar "lokaal" werken naar "Cloudgericht" werken.

Hiervoor zijn incidentele kosten geraamd voor consultancy, inrichting en opleidingen.

Blijkens de tabel op pagina 7 sluit de begroting 2022 zonder resultaat. Uit bovenstaande tabel blijkt dat er per saldo voor een bedrag van € 393.000 aan incidentele lasten in de begroting is opgenomen. Op het moment dat de begroting dus wordt gecorrigeerd voor incidentele effecten is er sprake van een structureel voordelig begrotingsresultaat van € 393.000. Met een dip in 2023 uiteindelijk oplopend naar een voordelig structureel resultaat in 2025 van bijna € 1,5 miljoen.

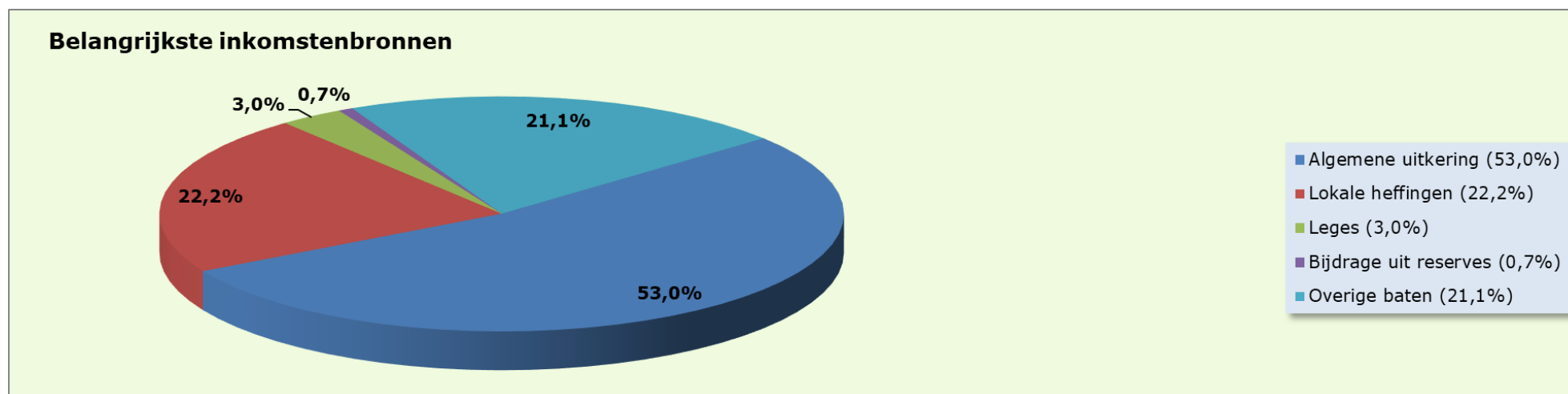
Toelichting op de baten en lasten

Baten

Het totaal van de geraamde baten 2022 bedraagt € 94,4 miljoen. De verdeling van de inkomstenbronnen ziet er als volgt uit:

bedragen x € 1.000

Belangrijkste inkomstenbronnen - begroting 2022	Begroting 2022	Percentage
Algemene uitkering (53,0%)	50.000	53,0%
Lokale heffingen (22,2%)	20.953	22,2%
Leges (3,0%)	2.862	3,0%
Bijdrage uit reserves (0,7%)	649	0,7%
Overige baten (21,1%)	19.921	21,1%
Totaal baten	94.386	100,0%

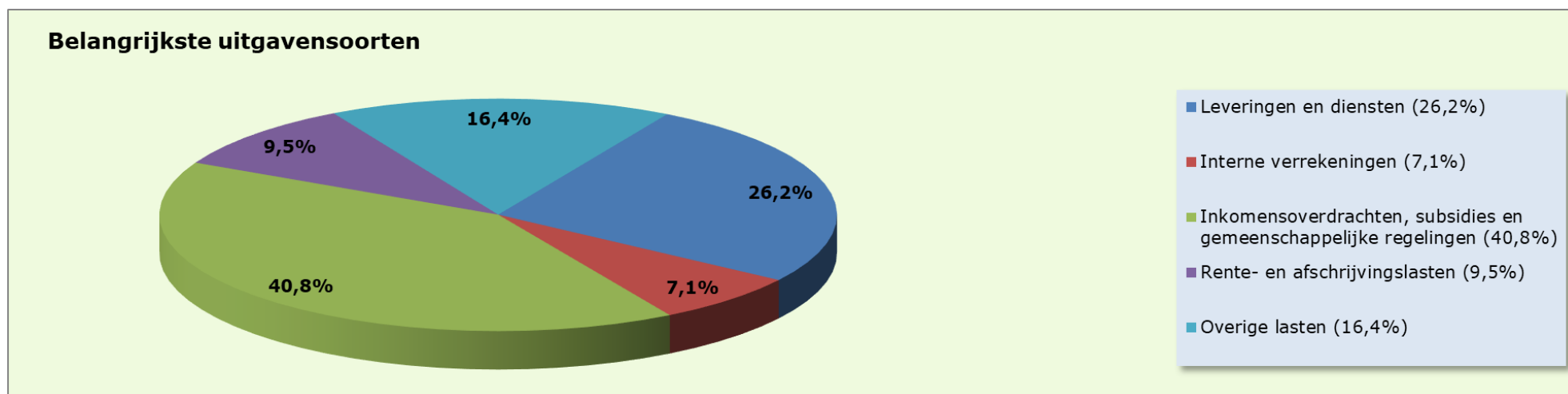

Lasten

Inclusief de geraamde stortingen in de reserves worden de exploitatielasten voor 2022 geraamd op € 94,4 miljoen. De geraamde lasten kunnen globaal als volgt verdeeld worden:

bedragen x € 1.000

Belangrijkste uitgavensoorten - begroting 2022	Begroting 2022	Percentage
Leveringen en diensten (26,2%)	24.696	26,2%
Interne verrekeningen (7,1%)	6.669	7,1%
Inkomensoverdrachten, subsidies en gemeenschappelijke regelingen (40,8%)	38.538	40,8%
Rente- en afschrijvingslasten (9,5%)	8.981	9,5%
Overige lasten (16,4%)	15.502	16,4%
Totaal	94.386	100,0%

Geprognosticeerde balans

In de begroting dient verplicht een geprognosticeerde balans opgenomen te worden. Deze geeft inzicht in de te verwachten balanstotalen in de komende jaren.

bedragen x € 1.000

Prognose meerjarenbalans	Realisatie Ultimo 2020	Begroting Ultimo 2021	Begroting Ultimo 2022	MJR Ultimo 2023	MJR Ultimo 2024	MJR Ultimo 2025
ACTIVA						
Vaste activa						
Immateriële vaste activa	262	284	282	280	280	280
Materiële vaste activa economisch nut	103.916	112.144	114.493	118.900	118.483	118.239
Materiële vaste activa maatschapp. nut	58.050	60.207	66.168	71.134	75.436	80.500
Financiële vaste activa	2.328	2.717	2.898	2.817	2.759	2.708
Totaal vaste activa	164.555	175.352	183.841	193.131	196.957	201.727
Vlottende activa						
Voorraden	8.243	250	- 2.067	- 471	- 1.343	1.278
Uitzettingen met een looptijd < 1 jaar	11.909	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
Liquide middelen	3.441	100	100	100	100	100
Overlopende activa	11.075	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
Totaal vlottende activa	34.668	24.350	22.033	23.629	22.757	25.378
Totaal ACTIVA	199.224	199.701	205.874	216.760	219.714	227.105
PASSIVA						
Vaste passiva						
Eigen vermogen	18.125	16.199	15.866	15.937	15.806	18.906
Voorzieningen	6.524	5.365	5.134	5.197	4.800	4.415
Vaste schulden met een looptijd > 1 jaar	142.508	146.702	154.644	163.025	168.807	171.069
Totaal vaste passiva	167.158	168.266	175.644	184.160	189.413	194.390
Vlottende passiva						
Netto vlottende schulden loopt. < 1 jaar	16.569	15.284	12.627	15.226	13.312	16.085
Overlopende passiva	15.497	16.151	17.603	17.374	16.989	16.629
Totaal vlottende passiva	32.066	31.435	30.230	32.600	30.301	32.714
Totaal PASSIVA	199.224	199.701	205.874	216.760	219.714	227.105

Uiteenzetting van de financiële positie

In deze paragraaf worden de punten toegelicht die in het kader van de financiële positie van belang zijn. Achtereenvolgens komen de volgende onderwerpen aan bod:

1. Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen
2. Investerings
3. Financiering
4. Reserves
5. Voorzieningen

Ad 1. Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Op basis van artikel 20 van het BBV moet in de begroting worden ingegaan op de zogenoemde arbeidskosten gerelateerde verplichtingen. Hieronder wordt verstaan de aanspraken van het huidig en voormalig personeel op toekomstige uitkeringen als gevolg van hun (voormalige) arbeidsbetrekking met de gemeente. Gemeenten moeten met de jaarlijks terugkerende verplichtingen rekening houden in de ramingen van de begroting. Het gaat hierbij vooral om de verplichtingen in het kader van uit te betalen vakantiegeld, wachtgeld, pensioenen en de gemeentelijke kosten van de regeling Flexibel Pensioen en Uittreden (FPU). In de begroting van de salarislasten is rekening gehouden met het uit te betalen vakantiegeld. Verder is in de begroting rekening gehouden met de aanvullende FPU-bijdrage aan de voormalige medewerkers die gebruik hebben gemaakt van de FPU. Daarnaast is er ook rekening gehouden met de wachtgeld en het pensioen dat wordt uitbetaald aan de voormalige wethouders. Dit wordt deels direct ten laste van de exploitatie gebracht en deel ten laste van de voorziening pensioenen oud-wethouders.

Ad 2. Investerings

Voor een totaaloverzicht van de voorgenomen vervangings- en uitbreidingsinvesteringen wordt verwezen naar de investeringsplanning die in deel E als bijlage 1 is opgenomen. De investeringen die daar zijn opgenomen kunnen in hoofdlijn als volgt worden onderverdeeld:

bedragen x € 1.000

Netto investeringen (exclusief grondexploitatie)	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Investerings in de openbare ruimte	10.524	9.187	8.902	8.195	9.283
Overige investeringen	2.752	5.608	7.068	2.611	2.782
Totaal	13.276	14.795	15.970	10.806	12.065

In de begroting en meerjarenramingen is rekening gehouden met de kapitaallasten van deze investeringen en met de kapitaallasten van investeringen die tot en met 2021 in uitvoering zijn genomen en/of afgerond zijn. De totale boekwaarde per 1 januari 2022 wordt geraamd op € 184 miljoen. Dit is inclusief de boekwaarde van de grondexploitatie van € 3 miljoen.

Ad 3. Financiering

Voor de financiering van de investeringen wordt gebruik gemaakt van overtollige liquide middelen vanuit de exploitatie, het aantrekken van kortlopende geldleningen en het aantrekken van langlopende geldleningen. Dit laatste is noodzakelijk op het moment dat de kasgeldlimiet wordt overschreden. Op dat moment mag namelijk geen gebruik meer worden gemaakt van kortlopende geldleningen. In de paragraaf Financiering is een berekening van de kasgeldlimiet opgenomen. Voor de jaren 2022 – 2025 is rekening gehouden met de volgende financieringsbehoefte:

bedragen x € 1.000

Financieringsbehoefte	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Stand liquide middelen 1 januari	-	-	-	-
Mutatie vaste activa en kasstroom grondexploitaties	7.879	14.875	8.398	11.085
Herfinanciering bestaande langlopende geldleningen	6.058	6.618	7.218	7.738
Saldo kosten en baten uit exploitatie	- 6.240	- 6.295	- 7.387	- 8.833
Onttrekkingen voorzieningen	2.646	2.401	2.856	2.782
Financieringsbehoefte	10.343	17.599	11.086	12.773
Inzet/mutatie kasgeldleningen	- 3.657	2.599	- 1.914	2.773
Nieuw afgesloten geldleningen	14.000	15.000	13.000	10.000
Stand liquide middelen 31 december	-	-	-	-
Cumulatieve financieringsbehoefte	10.343	27.942	39.028	51.801

Met de lasten van deze financieringsbehoefte is in de meerjarenramingen rekening gehouden. Op basis van de nu bekende gegevens hebben we in 2022 de situatie dat er een nieuwe langlopende geldlening van € 14 miljoen moet worden aangetrokken. Ook in de daarna volgende jaren zal, bij het huidig voorgenomen investeringsniveau, het aantrekken van langlopende geldleningen noodzakelijk zijn. Respectievelijk € 15, € 13 en € 10 miljoen.

Ad 4. Reserves

In de bijlagen bij deze begroting is de specificatie van het geraamde verloop van de reserves voor de periode 1 januari 2022 tot en met 31 december 2025 opgenomen. Recapitulerend wordt het volgende verloop van de reserves voorzien:

bedragen x € 1.000

Reserves	Realisatie Ultimo 2020	Begroting Ultimo 2021	Begroting Ultimo 2022	MJR Ultimo 2023	MJR Ultimo 2024	MJR Ultimo 2025
Algemene reserve	13.843	10.749	10.439	9.677	9.403	12.461
Bestemmingsreserves	4.667	5.450	5.427	6.261	6.403	6.444
Totaal	18.509	16.199	15.866	15.937	15.806	18.906

Ad 5. Voorzieningen

In de bijlagen bij deze begroting is de specificatie van het geraamde verloop van de voorzieningen voor de periode 1 januari 2022 tot en met 31 december 2025 opgenomen.

Voorzieningen moeten worden gevormd als er sprake is van:

1. risico's, verplichtingen en verliezen waarvan de omvang onzeker is, maar redelijkerwijs in te schatten zijn
2. van derden (niet overheidsinstellingen) verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden.

Voorzieningen kunnen worden gevormd als er sprake is van:

3. kosten die in een volgend begrotingsjaar gemaakt worden, maar die hun oorsprong mede vinden in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.

Bij voorzieningen die gebaseerd zijn op reden drie moet er sprake zijn van een onderbouwing door middel van een actueel beheerplan.

Recapitulerend wordt het volgende verloop van de voorzieningen geraamd:

bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Realisatie Ultimo 2020	Begroting Ultimo 2021	Begroting Ultimo 2022	MJR Ultimo 2023	MJR Ultimo 2024	MJR Ultimo 2025
Vrz. verplichtingen, verliezen, risico's	2.087	2.129	2.171	2.213	2.255	2.297
Egalisatievoorzieningen overig	4.437	3.236	2.963	2.984	2.544	2.118
Totaal	6.524	5.365	5.134	5.197	4.800	4.415

Overzicht van taakvelden per programma

Het BBV schrijft voor dat in de begroting inzicht wordt gegeven welke taakvelden onder welk programma worden verantwoord. Vanwege het totaalinzicht is er voor gekozen dit in een apart overzicht te presenteren en niet per programma een afzonderlijke tabel op te nemen. Achtereenvolgens wordt in dit overzicht het totaal van alle taakvelden gepresenteerd. Vervolgens wordt per programma inzicht gegeven in de onder dat programma opgenomen taakvelden.

bedragen x € 1.000

Alle taakvelden	Begroting 2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten			
0. Bestuur en ondersteuning	- 15.489	64.592	49.104
0.1 Bestuur	- 2.332	17	- 2.315
0.2 Burgerzaken	- 783	381	- 403
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	- 285	308	23
0.4 Overhead	- 8.830	51	- 8.779
0.5 Treasury	- 2.726	3.736	1.010
0.61 OZB woningen	- 393	6.784	6.391
0.62 OZB niet-woningen	- 141	3.305	3.164
0.64 Belastingen overig	- 0	10	10
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds		50.000	50.000
0.8 Overige baten en lasten	-		-
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	-		-
1. Veiligheid	- 3.426	42	- 3.384
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	- 2.595	16	- 2.579
1.2 Openbare orde en veiligheid	- 832	26	- 805
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	- 8.186	402	- 7.784
2.1 Verkeer en vervoer	- 7.954	209	- 7.745
2.2 Parkeren	- 160	134	- 26
2.3 Recreatieve havens	- 46	58	12
2.4 Economische havens en waterwegen	- 10		- 10
2.5 Openbaar vervoer	- 16		- 16
3. Economie	- 1.157	1.262	105
3.1 Economische ontwikkeling	- 328	-	- 328
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	- 12	-	- 12
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	- 469	93	- 376
3.4 Economische promotie	- 349	1.169	821

bedragen x € 1.000

Alle taakvelden	Begroting 2022		
	Lasten	Baten	Saldo
3.4 Economische promotie	- 349	1.169	821
4. Onderwijs	- 3.619	558	- 3.061
4.1 Openbaar basisonderwijs	- 324		- 324
4.2 Onderwijshuisvesting	- 1.727	104	- 1.623
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	- 1.568	455	- 1.114
5. Sport, cultuur en recreatie	- 8.083	913	- 7.170
5.1 Sportbeleid en activering	- 223	-	- 223
5.2 Sportaccommodaties	- 3.744	869	- 2.876
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	- 95		- 95
5.4 Musea	- 98	3	- 95
5.5 Cultureel erfgoed	- 162		- 162
5.6 Media	- 484	8	- 476
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	- 3.276	33	- 3.243
6. Sociaal domein	- 31.068	5.056	- 26.011
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	- 2.240	195	- 2.046
6.2 Wijkteams	- 2.282	6	- 2.276
6.3 Inkomensregelingen	- 6.023	4.659	- 1.365
6.4 Begeleide participatie	- 2.554		- 2.554
6.5 Arbeidsparticipatie	- 905		- 905
6.6 Maatwerkvoorziening (WMO)	- 1.170	10	- 1.160
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	- 4.046	187	- 3.859
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	- 8.057	-	- 8.057
6.81 Ge-escaleerde zorg 18+	- 156	-	- 156
6.82 Ge-escaleerde zorg 18-	- 3.635		- 3.635
7. Volksgezondheid en milieu	- 11.736	10.566	- 1.170
7.1 Volksgezondheid	- 1.657		- 1.657
7.2 Riolering	- 3.283	4.988	1.705
7.3 Afval	- 3.824	5.059	1.235
7.4 Milieubeheer	- 2.393	57	- 2.336
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	- 579	462	- 118
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	- 11.306	10.345	- 962
8.1 Ruimtelijke ordening	- 788	265	- 523
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	- 8.037	8.126	89
8.3 Wonen en bouwen	- 2.482	1.954	- 528

bedragen x € 1.000

Alle taakvelden	Begroting 2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Totaal Saldo van baten en lasten	- 94.070	93.737	- 333
Mutatie reserves			
0. Bestuur en ondersteuning	- 316	649	333
0.10 Mutaties reserves	- 316	649	333
Totaal Mutatie reserves	- 316	649	333
Resultaat	- 94.386	94.386	- 0

bedragen x € 1.000

1. Leven, leren en werken	Begroting 2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten			
1.2 Openbare orde en veiligheid	- 60		- 60
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	- 42	19	- 23
4.1 Openbaar basisonderwijs	- 324		- 324
4.2 Onderwijshuisvesting	- 1.727	104	- 1.623
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	- 1.568	455	- 1.114
5.1 Sportbeleid en activering	- 223	-	- 223
5.2 Sportaccommodaties	- 3.744	869	- 2.876
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	- 42		- 42
5.6 Media	- 467	8	- 459
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	- 2.240	195	- 2.046
6.2 Wijkteams	- 2.282	6	- 2.276
6.3 Inkomensregelingen	- 6.023	4.659	- 1.365
6.4 Begeleide participatie	- 2.554		- 2.554
6.5 Arbeidsparticipatie	- 905		- 905
6.6 Maatwerkvoorziening (WMO)	- 1.170	10	- 1.160
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	- 4.046	187	- 3.859
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	- 8.057	-	- 8.057
6.81 Ge-escaleerde zorg 18+	- 156	-	- 156
6.82 Ge-escaleerde zorg 18-	- 3.635		- 3.635
7.1 Volksgezondheid	- 1.657		- 1.657
Totaal Saldo van baten en lasten	- 40.920	6.511	- 34.409
Mutatie reserves			
0.10 Mutaties reserves		637	637
Totaal Mutatie reserves		637	637
Resultaat	- 40.920	7.148	- 33.772

bedragen x € 1.000

2. Wonen en leefomgeving	Begroting 2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten			
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	- 285	308	23
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	- 40		- 40
1.2 Openbare orde en veiligheid	- 5		- 5
2.1 Verkeer en vervoer	- 7.954	209	- 7.745
2.2 Parkeren	- 160	134	- 26
2.4 Economische havens en waterwegen	- 10		- 10
2.5 Openbaar vervoer	- 16		- 16
3.1 Economische ontwikkeling	- 266		- 266
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	- 12	-	- 12
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	- 15	5	- 9
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	- 1.742	17	- 1.725
7.2 Riolering	- 3.283	4.988	1.705
7.3 Afval	- 3.824	5.059	1.235
7.4 Milieubeheer	- 2.393	57	- 2.336
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	- 579	462	- 118
8.1 Ruimtelijke ordening	- 788	265	- 523
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	- 8.037	8.126	89
8.3 Wonen en bouwen	- 2.482	1.954	- 528
Totaal Saldo van baten en lasten	- 31.890	21.584	- 10.306
Mutatie reserves			
0.10 Mutaties reserves	- 298	7	- 291
Totaal Mutatie reserves	- 298	7	- 291
Resultaat	- 32.189	21.592	- 10.597

bedragen x € 1.000

3. Samenwerken-ondernemen-dorpspromotie	Begroting 2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten			
0.1 Bestuur	- 216	-	- 216
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	- 2.555	16	- 2.539
1.2 Openbare orde en veiligheid	- 767	26	- 740
2.3 Recreatieve havens	- 46	58	12
3.1 Economische ontwikkeling	- 61	-	- 61
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	- 413	68	- 344
3.4 Economische promotie	- 349	1.169	821
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	- 54	-	- 54
5.4 Musea	- 98	3	- 95
5.5 Cultureel erfgoed	- 162	-	- 162
5.6 Media	- 17	-	- 17
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	- 1.534	16	- 1.518
Totaal Saldo van baten en lasten	- 6.272	1.358	- 4.914
Mutatie reserves			
0.10 Mutaties reserves	-	-	-
Totaal Mutatie reserves			
Resultaat	- 6.272	1.358	- 4.914

bedragen x € 1.000

4. Bestuur en dienstverlening	Begroting 2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten			
0.1 Bestuur	- 2.116	17	- 2.099
0.2 Burgerzaken	- 783	381	- 403
Totaal Saldo van baten en lasten	- 2.899	398	- 2.501
Resultaat	- 2.899	398	- 2.501

bedragen x € 1.000

Dekkingmiddelen, onvoorzien en overhead	Begroting 2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten			
0.4 Overhead	- 8.830	51	- 8.779
0.5 Treasury	- 2.726	3.736	1.010
0.61 OZB woningen	- 393	6.784	6.391
0.62 OZB niet-woningen	- 141	3.305	3.164
0.64 Belastingen overig	- 0	10	10
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds		50.000	50.000
0.8 Overige baten en lasten	-		-
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	-		-
Totaal Saldo van baten en lasten	- 12.089	63.887	51.798
Mutatie reserves			
0.10 Mutaties reserves	- 18	5	- 13
Totaal Mutatie reserves	- 18	5	- 13
Resultaat	- 12.107	63.891	51.785

Analyse ten opzichte van de begroting 2021

bedragen x € 1.000

1. Leven, leren en werken - Analyse t.o.v. begroting 2021	I / S	Afwijking
Saldo van baten en lasten		
Verruiming sociaal domein	S	- 3.153
In verband met de geplande (ver)nieuwbouw Da Costa School wordt de resterende boekwaarde van de bestaande school in één keer afgeschreven	I	- 96
Hogere kapitaallasten overige activa	S	- 30
Hogere toerekening salariskosten en inhuur	S	- 233
Geen kosten meer voor muziek-/projectonderwijs	S	68
Kosten tijdelijke huisvesting Da Costa School	I	- 114
Hogere (onderhouds)kosten vastgoed	S	- 29
Hogere huuropbrengsten vastgoed	S	53
Hogere bijdrage aan het RDOG	S	- 65
In 2022 geen voorbereidingskosten voor scholenbouw	I	50
Diversen		- 40
Totaal Saldo van baten en lasten		- 3.588
Mutatie reserves		
Onttrekking aan reserve sociaal domein	I	- 3
Geen onttrekking voor (in 2021 incidentele) voorbereidingskosten scholenbouw	I	- 50
Diversen		-
Totaal mutatie reserves		- 53
Totaal afwijking		- 3.641

2. Wonen en leefomgeving - Analyse t.o.v. begroting 2021		I / S	Afwijking
Saldo van baten en lasten			
Winst- en verliesnemingen grondexploitaties	I		1.495
Hogere kosten duurzaamheid/energietransitie	I		- 209
Hogere opbrengsten afvalstoffenheffing en reinigingsrechten	S		144
Hogere kosten afval(verwerking)	S		- 165
Hogere opbrengsten Rioolrechten	S		140
Hogere kosten (onderhoud) riolering	S		- 66
Hogere kapitaallasten riolering	S		- 30
Hogere kapitaallasten overige	S		- 244
Kosten mobiliteitsvisie (openbare ruimte)	I		- 75
Hogere bijdrage GR ODMH	S		- 202
Lagere kosten voor bestemmingsplannen	S		28
Hoger opbrengsten bijdragen voor ambtelijke kosten RO	S		172
Hoger dotatie aan de voorziening onderhoud openbare ruimte	S		- 94
Geen kosten meer voor (invoering van) de nieuwe omgevingswet	S		320
Hogere leges omgevingsvergunningen	S		88
Diversen			66
Totaal Saldo van baten en lasten			1.368
Mutatie reserves			
<u>Grondexploitaties</u>			
Lagere dotatie aan de reserve grondexploitatie door afsluiten van grondexploitaties	I		- 1.495
Geen onttrekking aan de algemene reserve in verband met de kosten invoeren omgevingswet	I		- 406
Geen onttrekking aan de reserve duurzaamheid voor de Transvisie Warmte	I		- 208
Diversen			1
Totaal mutatie reserves			- 2.107
Totaal afwijking			- 739

bedragen x € 1.000

3. Samenwerken, ondernemen en dorpspromotie - Analyse t.o.v. begroting 2021		I / S	Afwijking
Saldo van baten en lasten			
Hogere toerekening salariskosten en inhuur	S		- 292
Hogere opbrengsten forensen- en toeristenbelasting	S		106
In 2021 zijn er (incidentele) kosten geraamd voor de deelname A12-Corridor	I		20
In 2021 zijn er (incidentele) kosten geraamd voor waterrecreatie	I		30
Hogere bijdrage aan de Veiligheidsregio	S		- 29
Kosten uitvoeren veiligheidsplan	S		- 100
Lagere subsidie aan het ondernemersfonds	S		92
Diversen			7
Totaal Saldo van baten en lasten			- 167
Mutatie reserves			
Geen onttrekking aan de Algemene reserve voor deelname A12-corridoren en het plan Waterrecreatie	I		- 50
Diversen			-
Totaal mutatie reserves			- 50
Totaal afwijking			- 217

bedragen x € 1.000

4. Bestuur en dienstverlening - Analyse t.o.v. begroting 2021		I / S	Afwijking
Saldo van baten en lasten			
Kosten Wet open overheid (vanaf 2022)	S		- 114
Minder toerekening salariskosten en inhuur	S		340
Geen kosten meer voor de pilot "Thuisbezorgen documenten"	S		94
Diversen			28
Totaal Saldo van baten en lasten			347
Mutatie reserves			
Diversen			-
Totaal mutatie reserves			-
Totaal afwijking			347

5. Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien - Analyse t.o.v. begroting 2021

	I / S	Afwijking
Saldo van baten en lasten		
Toename kosten ICT door Cybersecurity en cloudgang (software)	I/S	- 149
Hogere toerekening salariskosten en inhuur	I/S	- 281
Hogere algemene uitkering	S	4.759
Lagere toerekening kosten overhead aan investeringen en grondexploitatie	S	- 254
Minder rentelasten kort en langlopend geld	S	45
Vervallen/lagere opbrengst heffing precariobelasting	S	- 921
Lagere opbrengst OZB, aandeel ondernemersfonds	S	- 92
Hogere opbrengst OZB, areaaluitbreiding en tarief	S	676
Toename kapitaallasten (nieuwe) investeringen	S	- 132
Diversen		- 19
Totaal Saldo van baten en lasten		3.632
Mutatie reserves		
Lagere dotatie aan de algemene reserve (vervallen financiële norm)	I	500
Resultaat	I	113
Diversen		5
Totaal mutatie reserves		618
Totaal afwijking		4.250

Deel E: Bijlagen

Overzicht investeringen

bedragen x € 1.000

Investeringsplanning 2022 - 2025 (exclusief grondexploitatie)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
ICT en informatievoorziening	24	82	717	192
Vervanging audio-visuele apparatuur raadzaal	72	30	-	-
Verbouwing raadzaal i.v.m. uitbreiding aantal raadsleden	150	-	-	-
Openbare voorzieningen Landal	200	-	-	-
Vervangingen buitensportaccommodaties	833	31	1.095	283
Klimaatadaptatie	200	200	200	200
Doorfietsroutes	250	250	250	250
Verbeteren schoolzones	50	50	50	-
Aankoop en inrichting strook grond	46	-	-	-
Nieuwbouw en uitbreiding Da Costaschool	3.730	-	-	-
Nieuwbouw Basisschool De Brug, inclusief beweegbox en kinderopvang	-	6.201	-	-
Willibrord, uitbreiding	-	-	-	1.530
Duurzaamheidsmaatregelen in gemeentelijk vastgoed	11	28	149	272
Bedrijfsmiddelen groendienst	42	196	150	55
Uitvoeringsprogramma Openbare Ruimte en Riolering	9.187	8.902	8.195	9.283
Totaal	14.795	15.970	10.806	12.065

Overzicht reserves

bedragen x € 1.000

Reserves	Realisatie Ultimo 2020	Begroting Ultimo 2021	Begroting Ultimo 2022	MJR Ultimo 2023	MJR Ultimo 2024	MJR Ultimo 2025
Algemene reserve						
Algemene reserve	262	1.811	1.542	535	261	1.457
Algemene reserve bouwgrondexploitatie	12.382	7.738	7.698	7.942	7.942	9.805
Algemene reserve (restwaarden)	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200
Totaal Algemene reserve	13.843	10.749	10.439	9.677	9.403	12.461
Bestemmingsreserves						
Reserve explosieven	40	40	40	40	40	40
Reserve nieuwe activiteiten Recreatieschap	148	154	159	165	171	178
Reserve bovenwijkse voorzieningen	1.451	491	573	1.078	1.078	1.321
Reserve Ruimtelijke ontwikkeling	212	177	191	309	309	337
Reserve duurzaamheid	424	216	216	216	216	216
Reserve Sociaal Domein	990	350	-	-	-	-
Reserve volkshuisvesting sociale woningbouw	174	66	90	198	198	198
Volkshuisvesting doorstroomdoelstelling	100	120	306	326	346	366
Reserve premie centrum Bodegraven	721	721	721	721	721	721
Reserve verbetering aansluiting N11/A12	280	280	280	280	280	280
Ondersteuningsfonds	1	1	1	1	1	1
Reserve bedrijventerreinen	125	146	166	187	208	231
Reserve ICT-cloud	-	188	183	240	335	56
Reserve investeringsfonds	-	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500
Totaal Bestemmingsreserves	4.667	5.450	5.427	6.261	6.403	6.444
Totaal	18.509	16.199	15.866	15.937	15.806	18.906

Bij dit overzicht wordt opgemerkt dat bij de bestemmingsreserves uitsluitend rekening is gehouden met de toevoegingen ten laste van de exploitatie. Eventuele onttrekkingen aan die reserves zijn in dit overzicht niet meegenomen.

Overzicht voorzieningen

bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Realisatie Ultimo 2020	Begroting Ultimo 2021	Begroting Ultimo 2022	MJR Ultimo 2023	MJR Ultimo 2024	MJR Ultimo 2025
Vrz. verplichtingen, verliezen, risico's						
Voorziening pensioen oud-wethouders	2.087	2.129	2.171	2.213	2.255	2.297
Totaal Vrz. verplichtingen, verliezen, risico's	2.087	2.129	2.171	2.213	2.255	2.297
Egalisatievoorzieningen overig						
Parkeervoorziening	245	245	245	245	245	245
Voorziening tariefegalisatie riolering	207	185	185	185	185	185
Voorziening groot onderhoud openbare ruimte	3.123	1.903	1.652	1.432	1.220	1.021
Egalisatievoorziening afvalstoffenheffing	5	5	5	5	5	5
Voorziening onderhoud gemeentelijke gebouwen	857	896	874	1.116	888	661
Totaal Egalisatievoorzieningen overig	4.437	3.236	2.963	2.984	2.544	2.118
Totaal	6.524	5.365	5.134	5.197	4.800	4.415

Bij de bepaling van de hoogte en het verloop van de voorziening onderhoud openbare ruimte en de voorziening onderhoud gebouwen is rekening gehouden met jaarlijkse stortingen en onttrekkingen op basis van de onderhoudsprogramma's die daaraan ten grondslag liggen.

Ook bij de voorziening pensioenen oud-wethouders wordt rekening gehouden met jaarlijkse stortingen en onttrekkingen.

Bij alle andere voorzieningen is wel de storting opgenomen, maar is nog geen rekening gehouden met eventuele onttrekkingen. Dat zal tot gevolg hebben dat op termijn de voorziening af zal gaan nemen, dan wel dat in dat geval aanvullende stortingen noodzakelijk zullen zijn om de voorziening op het gewenste peil te houden.

Overzicht geldleningen

bedragen x € 1.000

Langlopende geldleningen	Hoofdsom	Jaar laatste aflossing	Rente %	Restant-bedrag 1-1-2022	Rente	Aflossing	Restant-bedrag 1-1-2023	Rente	Aflossing	Restant-bedrag 1-1-2024	Rente	Aflossing	Restant-bedrag 1-1-2025	Rente	Aflossing	Restant-bedrag 1-1-2026
Bestaande leningen																
Conversie 40.10857	25.200	2038	1,104%	23.800	259	1.400	22.400	243	1.400	21.000	228	1.400	19.600	212	1.400	18.200
NWB 1-28469	19.000	2039	2,064%	13.680	277	760	12.920	261	760	12.160	246	760	11.400	230	760	10.640
BNG 40.109375	38.661	2034	2,490%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Conversie 40.10937	27.063	2044	1,845%	25.935	475	1.128	24.807	454	1.128	23.680	434	1.128	22.552	413	1.128	21.425
BNG	20.000	2040	1,560%	15.200	230	800	14.400	217	800	13.600	205	800	12.800	192	800	12.000
NWB	48.534	2066	2,873%	43.681	1.249	971	42.710	1.221	971	41.740	1.193	971	40.769	1.165	971	39.798
BNG 40.114088	15.000	2045	0,233%	14.400	33	600	13.800	32	600	13.200	30	600	12.600	29	600	12.000
Bestaande leningen	193.458			136.696	2.522	5.658	131.038	2.429	5.658	125.379	2.335	5.658	119.721	2.241	5.658	114.063
Verwachte leningen																
Nieuwe lening 2021	10.000	2046	0,500%	10.000	50	400	9.600	48	400	9.200	46	400	8.800	44	400	8.400
Nieuwe lening 2022	14.000	2047	2,000%	-	70	-	14.000	277	560	13.440	266	560	12.880	255	560	12.320
Nieuwe lening 2023	15.000	2048	2,000%	-	-	-	-	76	-	15.000	297	600	14.400	285	600	13.800
Nieuwe lening 2024	13.000	2049	2,000%	-	-	-	-	-	-	-	66	-	13.000	257	520	12.480
Nieuwe lening 2025	10.000	2050	2,000%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	50	-	10.000
Verwachte leningen	62.000			10.000	120	400	23.600	400	960	37.640	674	1.560	49.080	891	2.080	57.000
Totaal leningen	255.458			146.696	2.642	6.058	154.638	2.829	6.618	163.019	3.009	7.218	168.801	3.132	7.738	171.063

Op basis van het voorgenomen investeringsniveau is het de verwachting dat in de komende jaren in ieder jaar een nieuwe langlopende geldlening moet worden aangetrokken.

EMU-saldo

bedragen x € 1.000

Berekening EMU-saldo via exploitatie en balans (volgens EMU-enquête)		Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
1.	(+) Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c).	- 1.926	- 333	71	- 131	3.100
2.	(-) Mutatie (im)materiële vaste activa	10.407	8.308	9.371	3.884	4.821
3.	(+) Mutatie voorzieningen	- 1.160	- 231	63	- 398	- 384
4.	(-) Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	- 7.994	- 2.317	1.597	- 872	2.622
5.	(-) Boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa	-	-	-	-	-
Berekend EMU-saldo		- 5.499	- 6.555	- 10.833	- 3.541	- 4.726

bedragen x € 1.000

EMU-saldo referentiewaarde	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
EMU-saldo volgens berekening	- 5.499	- 6.555	- 10.833	- 3.541	- 4.726
EMU-saldo referentiewaarde	- 3.421	- 3.421	- 3.421	- 3.421	- 3.421
EMU-saldo blijft onder referentiewaarde	- 2.078	- 3.134	- 7.412	- 120	- 1.305
EMU-saldo overschrijdt referentiewaarde					

